

Fonds- og private equity investeringer i utviklingsland med skatteparadis som base

- *En analyse av Norfunds utviklingspolitikk*

Martin Berg-Johnsen & Ole Christian Dahll Steinert

Veileder: Guttorm Schjelderup

Masterutredning i Finansiell økonomi

NORGES HANDELSHØYSKOLE

Dette selvstendige arbeidet er gjennomført som ledd i masterstudiet i økonomi- og administrasjon ved Norges Handelshøyskole og godkjent som sådan. Godkjenningen innebærer ikke at Høyskolen eller sensorer innestår for de metoder som er anvendt, resultater som er fremkommet eller konklusjoner som er trukket i arbeidet.

Sammendrag

Målsetningen med denne utredningen er å vurdere fonds- og private equity investeringer gjennom selskaper med skatteparadis som base. Slike investeringer er uheldige på grunn av skaden disse påfører andre land gjennom sekreterie og tapte skatteinntekter. Utredningen tar sikte på å beskrive hvordan skatteparadis har posisjonert seg, og hvordan selskaper utnytter skadelige finansstrukturer. Dette gjøres gjennom en analyse av Norfund.

Norfund er et privat equity selskap opprettet av Stortinget i 1997. Fondet blir brukt som et redskap i norsk utviklingspolitikk gjennom investeringer rettet mot fattige land. Store deler av fondets portefølje er plassert i fond og datterselskap lokalisert i skatteparadis. Vår oppgave viser at Norfund legitimerer bruk av skatteparadis på bekostning av et godt omdømme.

Analysen av Norfund avdekker at fondet foretar investeringer i skatteparadis med betydelige konsekvenser for utviklingsland. Skatteparadis bidrar til å svekke utviklingsland både økonomisk og utviklingsmessig gjennom strukturer med gunstige skattefordeler og sekreterie. Selv med økt forståelse for disse skadelige virkningene har Norfund økt bidraget til slike jurisdiksjoner over de siste fem årene. Dette har imidlertid skjedd gjennom investeringer som gir grunnlag for større tvil om Norfund handler i tråd med sitt mandat.

Ved å drøfte Norfunds syn og argumenter får vi dekket begge sider av saken i problematikken rundt skatteparadis. Norfunds synsvinkel bærer preg av at de er avhengige av skatteparadis for å oppfylle sitt mandat. Dette er argumenter vi diskuterer i vår utredning, og konkluderer med at ikke er tilfellet i dagens situasjon.

Forord

Denne oppgaven er et selvstendig arbeid gjennomført som en avsluttende del av masterstudiet innen finansiell økonomi på Norges Handelshøyskole (NHH).

Skatteparadisenes aktualitet har vokst frem som et resultat av en stadig mer globalisert verden. Samarbeidet mellom stater har på enkelte områder ikke klart å holde tritt med den teknologiske utviklingen og rettslige muligheten som følge av økt aktivitet over landegrensene. Arbeidet med å forstå tematikken bak skatteparadis og betydningen for verdenshandelen har vært svært interessant og lærerikt. Ved å arbeide målrettet har vi tilegnet oss god innsikt i fonds- og private equity investeringer i utviklingsland med skatteparadis som base. Vi ønsker å presisere at vi kun har benyttet offentlige kilder i vår utredning.

Vi ønsker å takke Skatt Vest for deres engasjement og faglige innspill i arbeidet med denne oppaven. Vi ønsker også å takke Tax Justice Network Norge for informative råd og god assistanse rundt problemstillingen.

Vi retter en spesiell takk til vår veileder Guttorm Schjelderup, som har bidratt med konstruktive tilbakemeldinger og gitt oss god oppfølging. Han har med sin ekspertise og kunnskaper lært oss mye innen dette fagfeltet.

Bergen, 2014

Martin Berg-Johnsen

Ole Christian Dahll Steinert

Innholdsfortegnelse

FORKORTELSER.....	8
1. INNLEDNING.....	9
1.1 DISPOSISJON	10
2. DEFINISJONER OG AVGRENSNINGER.....	11
2.1 HVA ER ET SKATTEPARADIS?.....	11
2.1.1 <i>Særtrekk ved skatteparadis</i>	12
2.2 EN VURDERING AV RETNINGSLINJENE TIL OECD.....	15
2.3 ANDRE DEFINISJONER OG AVGRENSNINGER	16
2.3.1 <i>Tax Justice Network (TJN)</i>	16
2.3.2 <i>International Monetary Fund (IMF)</i>	17
2.3.3 <i>Sammenligning av definisjonene</i>	17
2.4 VIDERE BRUK AV BEGREPET SKATTEPARADIS	18
3. OMFANGET AV SKATTEPARADIS	19
3.1 BESTEMMENDE FAKTORER FOR FDI.....	19
3.2 FDI SOM ANDEL AV BNP.....	21
3.3 EFFEKTER AV SKATTEPARADIS	23
4. NORFUND.....	25
4.1 DETTE ER NORFUND	25
4.1.1 <i>Geografiske satsningsområder</i>	26
4.1.2 <i>Finansielle satsningsområder</i>	27
4.2 PORTEFØLJE.....	29
4.3 INVESTERINGSREGLER.....	31

5.	MAURITIUS - STRUKTURERT SOM SKATTEPARADIS	32
5.1	ER MAURITIUS ET SKATTEPARADIS?.....	32
5.2	HOVEDTREKK I SELSKAPSLOVGIVNINGEN.....	33
5.3	SELSKAPSSTRUKTURER	34
5.3.1	<i>Global Business Company 1 (GBC1)</i>	34
5.3.2	<i>Global Business Company 2 (GBC2)</i>	36
5.3.3	<i>Protected Cell Company (PCC)</i>	37
5.3.4	<i>Truster</i>	37
5.4	SKATTEAVTALER	38
6.	ANALYSE AV NORFUND	41
6.1	NORFUNDS ANDELER I SKATTEPARADIS	41
6.2	FONDSINVESTERINGER	43
6.3	AVKASTNING I SKATTEPARADIS	46
6.4	AUREOS CAPITAL LTD	47
6.5	ENDRET INVESTERINGSPRAKSIS I SKATTEPARADIS	49
6.6	SN POWER.....	51
6.7	NORFUNDS ARGUMENTER FOR BRUK AV SKATTEPARADIS	52
6.8	BIDRAG VIA SKATTEINNTEKTER	56
6.8.1	<i>Totalt skattebidrag</i>	56
6.8.2	<i>Vektet skatteandel</i>	58
6.8.3	<i>“Treaty Shopping”</i>	59
6.8.4	<i>Estimert skattetap</i>	61
6.9	MANGEL PÅ ÅPENHET	61
6.9.1	<i>Rapportering om investeringer</i>	62

6.9.2	<i>Bruk av datterselskap</i>	63
6.9.3	<i>ESG-standarder i rapporteringen</i>	63
6.9.4	<i>Moralske implikasjoner</i>	64
6.10	OPPSUMMERING	65
7.	REGULERING AV INVESTERING I SKATTEPARADIS	67
7.1	INTERNASJONALE ORDNINGER	67
7.1.1	<i>Foreign Account Tax Compliance Act (FATCA)</i>	67
7.1.2	<i>Land-for-land rapportering (LFLR)</i>	69
7.1.3	<i>Åpenhetsloven</i>	70
7.1.4	<i>Automatisk informasjonsutveksling</i>	70
7.1.5	<i>Enhetlig skattlegging</i>	71
7.2	VURDERING AV TILTAK OG INNVIRKNING PÅ NORFUND	72
7.2.1	<i>FATCA</i>	72
7.2.2	<i>LFLR</i>	73
7.2.3	<i>Åpenhetsloven</i>	74
7.2.4	<i>Automatisk informasjonsutveksling</i>	74
7.2.5	<i>Enhetlig skattlegging</i>	75
7.3	OPPSUMMERING	76
8.	KONKLUSJON	77
9.	VEDLEGG	79
9.1	FORDELING AV INVESTERT BELØP I HELE PORTEFØLJEN	79
9.2	Plasseringer i skatteparadis fordelt på instrument	79
9.3	TOTALT SKATTEBIDRAG OG VEKTET SKATTEANDEL	79
9.4	INVESTERINGER I SKATTEPARADIS ETTER ANTALL	80
9.5	PROSENTVIS FORDELING AV KOMMITERT BELØP	80

9.6	NORFUNDS INVESTERINGER LOKALISERT I SKATTEPARADIS	81
9.7	MANGEL PÅ SAMSVAR I RAPPORTERING OM SKATT.....	82
9.8	OPPBYGGING AV FINANCIAL SECRECY INDEX	82
9.9	INFORMASJONSUTVEKSLINGSAVTALER.....	85
9.10	SKATTEAVTALER MELLOM MAURITIUS OG NORFUNDS INVESTERINGS- LAND.....	86
10.	LITTERATURLISTE	87

Forkortelser

CCCTB	Common Consolidated Corporate Tax Base
DFI	Development Finance Institution
EDFI	European Development Finance Institution
ESG	Environmental, Social and Governance
EU	Europeiske Union
FATCA	Foreign Account Tax Compliance Act
FDI	Foreign Direct Investment
FN	Forente Nasjoner
G-20	Gruppe land bestående av de sterkeste økonomiene i verden
IMF	International Monetary fund
IRS	Amerikanske skattemyndigheter
LFLR	Land-For-Land Rapportering
Norad	Norwegian Agency for Development Cooperation
Norfund	Statens Investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland
NOU	Norges offentlige utredninger (Norwegian Official Report)
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development
OFC	Offshore Financial Center
PWYP	Publish What You Pay
SME	Small and Medium Sized Enterprise(s)
TJN	Tax Justice Network

1. Innledning

I 2006 fremkom det sterk kritikk av det statlige investeringsfondet Norfund for dets investeringspolitikk og bruk av skatteparadis. Mandatet for Norfunds investeringer bygger på en utviklingspolitikk hvor man investerer for å "...etablere levedyktig, lønnsom virksomhet som ellers ikke ville blitt igangsatt på grunn av høy risiko"¹. Fondet ble opprettet av Stortinget i 1997 som et ledd i arbeidet med å skape vekst i utviklingsland, og har siden den gang mottatt norske skatte kroner til investeringer. Medietrykket ble enormt da det ble kjent at fondsinvesteringene ble foretatt med omfattende bruk av skatteparadis. Investeringer i skatteparadiset Mauritius er blitt nøye gransket, og kritisert som moralsk uforsvarlig, ettersom selskapslovgivningen omfattes av sterkt hemmelighold og mangel på åpenhet. Debatten i Norge baserte seg på om vi som samfunn ønsker å sende divergerende signaler hvor vi på den ene siden driver aktiv utviklingspolitikk, men på den andre siden legitimerer skattesystemer som skader utviklingsland.

Norfund hevder at investering gjennom skatteparadis er uunngåelig slik risikobildet er i dag, og argumenterer for at de politiske rammene krever at skatteparadis som Mauritius anvendes. Etter en gjennomgang av Riksrevisjonen og et statlig offentlig utvalg i henholdsvis 2006 og 2009 ble investeringer i skatteparadis virkelig satt på dagsorden, og det ble foreslått endringer i Norfunds investeringspolitikk. Kapitalfluktutvalgets² rapport³ banet vei for nye retningslinjer som begrenset Norfunds investeringsmuligheter i skatteparadis. Etter lanseringen av Kapitalfluktutvalgets rapport i 2009 ble det bestemt at Norfund ikke skulle investere i skatteparadis utenfor OECD med mindre det forelå en avtale om informasjonsutveksling. Regjeringen har i sitt reviderte nasjonalbudsjett for 2013 fjernet denne bestemmelsen og etter vår oppfatning er derfor statlig bruk av skatteparadis et like aktuelt tema i dag som for fem år siden.

¹ Norfunds mandat er hentet fra Norfundloven (Norfundloven, 1997)

² Regjeringen eller et departement kan oppnevne et utvalg som har i oppgave å komme med forslag som sendes videre fra regjeringen til Stortinget. Slike utvalg faller inn under betegnelsen Norges Offentlige Uttalelser (NOU). Kapitalfluktutvalget var et nedsatt utvalg under Stoltenberg-regjeringen utnevnt av Erik Solheim.

³ Norges offentlige utredninger: *Kapitalfluktutvalgets rapport: Skatteparadis og Utvikling* (NOU, 2009)

1.1 Disposisjon

Vi vil først gi en innføring i hva et skatteparadis er og diskutere karakteristiske trekk ved slike jurisdiksjoner. Deretter vil vi drøfte ulike innfallsvinkler som vil danne grunnlaget for vår bruk av begrepet skatteparadis.

Vi vil deretter belyse omfanget av skatteparadis i et internasjonalt perspektiv. Dette gjøres først ved å se på ulike faktorer som er bestemmende for direkteinvesteringer. Etter dette gjør vi rede for hvor mye kapital som blir kanalisert til skatteparadis og ser på hvordan utviklingen har vært for bruk av disse jurisdiksjonene. Dette etterfølges av en drøftelse over hvilke konsekvenser skatteparadisene har for verdenssamfunnet.

Vi vil deretter presentere det statlige utviklingsfondet Norfund og se nærmere på fondets investeringsportefølje. Vi vil videre presentere Mauritius som eksempel for å gi innsikt i ulike finansstrukturer som tilbys i skatteparadis. Enkelte vil ikke være aktuelle for Norfund, men de vil gi et bedre bilde av hvordan skatteparadisene har posisjonert seg med sine strukturer.

Vi vil så undersøke Norfund og analysere porteføljen slik den står i dag. Sentralt i denne analysen står Norfunds argumentasjon og de mest fremtredende karakteristika ved skatteparadis, som er lav skatt og sekreterie. Vi innser at noen av de problemstillingene vi tar opp krever bred forståelse for internasjonal skatterett. Vi har etter beste evne arbeidet med å forstå ulike sider ved skatteparadis, men har naturlig nok ikke tilstrekkelig kompetanse til å vurdere de juridiske aspektene. Av dette følger at vi ideelt sett burde drøftet mer inngående internasjonale lovverk og regler som hindrer aksjonærer fra skattunndragelse, blant annet CFC-regler.

Avslutningsvis gir vi leser en innføring i ulike internasjonale tiltak rettet mot de skadelige strukturene vi har identifisert.

2. Definisjoner og Avgrensninger

Kjente sitater som beskriver et skatteparadis:

*“A tax shelter is a little like pornography. You can’t define it, but you know it when you see it”.*⁴

*“The term ‘tax haven’ may also be defined by a ‘smell’ or reputation test: a country is a tax haven if it looks like one and if it is considered to be one by those who care.”*⁵

*“The term ‘tax haven’ has been loosely defined to include any country having a low or zero rate of tax on all or certain categories of income, and offering a certain level of banking or commercial secrecy. Applied literally, however, this definition would sweep in many industrialized countries not generally considered tax havens, including the United States.”*⁶

2.1 Hva er et skatteparadis?

I dette kapittelet utleder vi de vanligste kjennetegn ved stater omtalt som skatteparadis. Begrepet skatteparadis blir ofte brukt synonymt med “sekretessejurisdiksjon eller “Offshore financial center”, men selv om de er nært beslektet er det ingen felles enighet om én definisjon. Hovedinnvendingene mot disse jurisdiksjonene er likevel de samme, og går ut på at skatteparadisene innretter seg slik at de undergraver offentlige interesser i andre land.

Den enkleste beskrivelsen definerer skatteparadis som en jurisdiksjon med svært lav eller ingen skatt.⁷ Sentralt i denne definisjonen står en stats undergravelse av andre lands skatteinntekter. Norge anser lavskattland for å være land hvor den alminnelige inntektsskatt utgjør mindre enn to tredjedeler av den skatten selskapet ville blitt ilignet med tilhørighet i Norge.⁸ I denne tilnærmingen vil det inngå flere land som ikke i alle sammenhenger vil

⁴ Sitat (US Senate, 2002)

⁵ Sitat (Gordon, 1981)

⁶ Sitat (Gordon, 1981)

⁷ Dette er ikke utvalgets egen definisjon, men fra (NOU, 2009)

⁸ Hentet fra Skatteloven § 10-63

kunne betegnes som skatteparadis.

De første skatteparadisene kan spores tilbake til de amerikanske delstatene Delaware og New Jersey da de i 1889 innlemmet en liberal tilnærming i sitt skattesystem.⁹ Selskaper ble lovet skattefritak dersom de registrerte sitt foretak der. Med legaliseringen av truste i Storbritannia i 1925 begynte man å registrere at store summer og overføringer gikk fri fra offentlig oversyn og unnslopp de gjeldende skattereglene. Gjennom lovendringen i Storbritannia fikk velstående personer muligheten til å bruke "offshore-stiftelser" for å redusere sitt skattegrunnlag.

I 1929 kom den første rettskjennelsen som erklærte at et britisk selskap, Egyptian Delta Land and Investment CO. Ltd, ikke var skattepliktig i Storbritannia såfremt virksomhet og styremøter foregikk i utlandet. Skillet mellom hvor selskapet har sin bopel og hvilken stat det er skattepliktig danner i dag grunnlaget for dynamikken og problemene rundt kapitalflukt. Denne dynamikken ble ytterligere forsterket da Sveits begynte å tilby statsborgerskap til utlendinger. De nye statsborgerne var ikke rapporteringspliktige til myndighetene og betalte en avtalt fast sum som skattebidrag uten sammenheng med opptjent inntekt. Denne utviklingen er i senere tid blitt adoptert av andre jurisdiksjoner. I dag er kapitalflukten så omfattende at det kreves internasjonalt samarbeid og enighet for å begrense skadevirkningen. En av de mest fremtredende aktørene i dette arbeidet er OECD¹⁰ som arbeider målrettet for økt samarbeid over landegrenser.

2.1.1 Særtrekk ved skatteparadis

I 1998 utga OECD en rapport med kriterier som må være tilstede for å kunne karakterisere en jurisdiksjon som et skatteparadis:

1. *Lav eller ingen effektiv skattesats på kapitalinntekter*
2. *Mangel på transparens*
3. *"Ring-fencing"*
4. *Mangel på effektiv informasjonsutveksling*

⁹ Hentet fra (Skjult, 2012)

¹⁰ Organisation for Economic Co-operation and Development

1. Lav eller ingen effektiv skattesats på kapitalinntekter

Lave skattesatser oppstår som følge av lav nominell skattesats eller som følge av hvilke kriterier en jurisdiksjon velger å basere sitt skattegrunnlag på.¹¹ Lav eller ingen skattesats på kapitalinntekter danner grunnlaget for alle skatteparadis, og gjør det attraktivt å bruke landet som et gjennomstrømningsland for investeringer. Tap av skatteinntekter bæres som regel av andre land. Gunstige skattenivåer og ordninger finner vi også i tradisjonelle høyskattland, og kan oppstå på bakgrunn av politiske preferanser, press eller behov. Det er dermed vanskelig å skille de som driver utstrakt skattekonkurransen fra de som lager gunstige skatteordninger av allmennhensyn. Lav skattesats er av den grunn ikke tilstrekkelig for å definere en stat som et skatteparadis.

2. Mangel på transparens

Skatteparadis er ofte omtalt som “lukkede jurisdiksjoner”, og innebærer sterk begrensning i innsyn på selskapenes struktur og aktiviteter. Den økonomiske betydningen av mangel på transparens er at selskapenes aktører og transaksjoner ikke kan spores tilbake til en identifiserbar person. Dette gjør det vanskelig å holde individer ansvarlige for sin virksomhet og sekretessen gjør det videre lettere å skjule pengestrømmer. Mangel på transparens er understøttet av selskapslovgivningen ved at de påfører hemmelighold i bank og finansinstitusjoner, samt taushetsplikt om selskapsinformasjon. Det er naturlig å tenke seg at denne form for hemmelighold i skatteparadis kan gi opphav til korrupsjon, hvitvasking, skatteunndragelse og annen grov økonomisk kriminalitet.

3. “Ring-fencing”

”Ring-fencing” oppstår når et land praktiserer ulik skattemessige behandling av hjemlige- og utenlandske aktører. Det vil si at de gunstige skatteordningene ikke er tilgjengelige for landets egne selskaper eller borgere. I følge OECD sin rapport kan ”ring-fencing” anta ulike former, hvorav to er spesielt fremtredende:¹²

1: *“Et skatteregime kan eksplisitt eller implisitt ekskludere egne residenters mulighet til å ta del i skattefordelene regimet tilbyr”*

Ved å inngjerde sitt eget skatteregime har man effektivt beskyttet sitt land mot de skadelige

¹¹ Hentet fra (OECD, 1998)

¹² Hentet fra (OECD, 1998)

strukturene i sitt eget skattesystem. Konsekvensene av dette er at man i overført betydning har laget et regelverk som får innvirkning utenfor jurisdiksjonens grenser. Kombinasjonen av sekretesse og en betydelig lavere beskatning på kapitalinntekter reduserer andre staters evne til råde over seg selv.

2: *“Virksomheter som tjener på bruken av skatteregimets fordeler kan implisitt eller eksplisitt bli nektet å operere i det innenlandske markedet”*

Dette har den samme virkning som å nekte innenlandske borgere å ta del i skattefordelene. Ved å nekte utenlandske aktørers deltakelse i egen økonomi beskyttes også innenlandsk økonomi fra de skadelige skattestrukturene. ”Ring-fencing” er således en indirekte innrømmelse av hvilke negative konsekvenser man påfører andre stater gjennom sin egen selskapslovgivning.

4. Mangel på effektiv informasjonsutveksling

Informasjonsutvekslingsavtaler sørger for en gjensidig avtale om å dele informasjon dersom det foreligger mistanke eller bevis knyttet til kriminell aktivitet. Slike forespørsler retter seg ofte mot bankdetaljer og informasjon om eierskap i selskaper, fond og andre selskapsformer. Uten avtaler som legger til rette for informasjonsutveksling plikter ikke en jurisdiksjon å bidra til innsyn i saker som angår den berørte staten. Skatteparadis har vært gjenstand for kritikk grunnet manglende vilje til å undertegne slike avtaler. OECD, EU og FN har standardiserte avtaler som de oppfordrer stater å ta i bruk. Informasjonsutvekslingsavtaler har fått en sentral rolle i arbeidet mot sekretesse i skatteparadis, men dersom en slik jurisdiksjon har inngått slike avtaler er det likevel omdiskutabelt om de har fungert slik de var tiltenkt. Dette diskuterer vi nærmere i kapittel 4.

Fra OECD-rapporten ble det fremmet et femte kriterium som gikk ut på at skatteparadis ikke stiller krav til substansiell aktivitet i landet. Med andre ord legges det ikke føringer på at selskapet må ha aktiviteter i landet for å anses hjemmehørende. OECD har vanskelig for å definere hva som legges i substansiell aktivitet, og dette er bakgrunnen for at Bush-administrasjonen¹³ fikk kriteriet fjernet. På tross av dette er det trolig beskrivende for hvordan flernasjonale selskaper bruker skatteparadis i dag.

¹³ Den sittende regjeringen i USA fra 2001-2009

2.2 En vurdering av retningslinjene til OECD

I de senere årene har det kommet reviderte lister fra OECD på hvilke jurisdiksjoner som er ansett for å være skatteparadis. OECD identifiserer fortsatt skatteparadis etter de fire omtalte kriteriene og presiserer at en jurisdiksjon med lav eller ingen skatt ikke er tilstrekkelig til å komme på listen til OECD. Det er nå tilstrekkelig å imøtekomme OECDs krav til et minimum antall avtaler om informasjonsutveksling for å bli strøket fra listen. Fokuset har i de senere år således vært å definere om en jurisdiksjon skal anses som samarbeidsvillig eller ikke. Dette vurderes ut fra viljen til å utlevere informasjon, samt landets egne rutiner på rapportering og innhenting av finansiell informasjon. I 2009 fremmet OECD et krav om minimum 12 undertegnede informasjonsutvekslingsavtaler for å bli ansett som samarbeidsvillig. De fleste av de opprinnelige 40 jurisdiksjonene på listen har etterkommet dette kravet. Den nyeste utgaven fra OECD¹⁴, navngir nå kun Luxembourg, Kypros og de Britiske Jomfruøyer som lite samarbeidsvillige.

Praksisen som brukes for å klassifisere land som skatteparadis har blitt kritisert på flere områder. For det første har OECD tidligere ikke inkludert egne medlemsland som er kjent for å være skatteparadis. Luxembourg og Sveits er eksempler på dette og viser således at OECD ikke er objektiv i sin vurdering. For det andre har listene til OECD ikke inkludert staten Delaware eller London som skatteparadis. Flere peker på at disse fortsatt er av de fremste tilbyderne av sekreterse blant skatteparadisene.

Den reviderte listen fra OECD fokuserer på å renvaske jurisdiksjoner med mer enn 12 undertegnede informasjonsutvekslingsavtaler, men dette er ingen indikator på at informasjon faktisk blir utvekslet. Skatteparadis blir på denne måten strøket fra listen selv om strukturene i skatteparadiset ikke har gjennomgått noen endringer. Det er i tillegg blitt hevdet at det har vært vanskelig å få informasjon utlevert fra skatteparadisene, på tross av at en avtale er på plass. Kritikken baserer seg på ineffektive prosesser og det ressurskrevende arbeid for å tilegne seg det etterspurte materialet.¹⁵

¹⁴ Global Forum i Jakarta, Indonesia i 2013

¹⁵ Hentet fra (Matre, 2014)

2.3 Andre definisjoner og avgrensninger

Andre anerkjente institusjoner er Tax Justice Network og IMF. Vi ser det som formålstjenlig å se på hvordan de tilnærmer seg definisjonen på et skatteparadis.

2.3.1 Tax Justice Network (TJN)

TJN er et globalt nettverk som jobber for internasjonal skatterettferd. Deres arbeid innebærer å kartlegge skattestrukturer og jobbe for åpenhet og demokratisering av disse.

TJN har en annen tilnærming til definisjonen av skatteparadis og ga i 2007 ut sin egen definisjon på bakgrunn av den utformet av OECD. Her anerkjenner de kriteriene OECD har gitt ut, men går i all hovedsak bredere ut og ender opp med en liste som inkluderer 72 land.¹⁶ Da kriterier gjerne gjenspeiler en form for subjektiv vurdering, har TJN derfor utarbeidet “Financial secrecy index” (heretter FSI) for å avgjøre om jurisdiksjoner tilfredsstillende kravene til tittelen skatteparadis. FSI identifiserer og rangerer lukkede jurisdiksjoner etter deres bidrag til hemmelighold, og indeksen er et uttrykt forsøk på å utfordre problematikken bak avvikende syn på begrepet skatteparadis.¹⁷ De har derfor forsøkt å vekte hemmeligholdet i en stat etter 15 kriterier¹⁸, samt rangert statene etter hvor stor andel direkteinvesteringer de mottar.

Det interessante og oppsiktsvekkende ved modellen¹⁹ er prediksjonen av hvilke land som topper listen for hemmelighold. Det konvensjonelle synspunktet hvor små øysamfunn ses på som utpregede stater for hemmelighold blir utkonkurrert av store industrielle land og finansielle sentra. Listen navngir anerkjente skatteparadis som Caymanøyene og Jersey, men retter større fokus på Sveits, Luxembourg, Hong Kong, USA og Tyskland som store bidragsyttere til sekrethese. FSI tar med det en annen innfallsvinkel til definisjonen av skatteparadis enn OECD.

¹⁶ En liste som inkluderer 72 land (TJN, 2007)

¹⁷ Hentet fra (Meinzer, 2014)

¹⁸ Se vedlegg for variabler

¹⁹ Se oppbygging i vedlegg

2.3.2 International Monetary Fund (IMF)

International Monetary Fund (heretter IMF) er en internasjonal organisasjon som arbeider for økonomisk internasjonalt samarbeid. IMF bruker konsekvent “Offshore Financial Center” (OFC) når de uttaler seg om skatteparadis. IMF definerer det som “*et land eller en jurisdiksjon som tilbyr finansielle tjenester til utenlandske aktører i en størrelsesorden ute av proporsjon med størrelsen og finansieringen av dets økonomi.*”²⁰ Av denne definisjonen leser vi unormalt aktivitetsnivå som et forhold mellom tilbudet av finansielle tjenester mot observerbare størrelser i jurisdiksjonens økonomi. Slike størrelser omfatter BNP, utdanning, geografisk beliggenhet og størrelse. I oppgaven tar vi utgangspunkt i denne oversettelsen om vi refererer til OFC, og regner ikke skatteparadis og OFC som synonyme betegnelser.

2.3.3 Sammenligning av definisjonene

OECD 2000 IMF 2007 TJN 2007	<i>Alderney</i>	Caymanøyene	<i>Liberia</i>	Samoa
	Andorra	Cookøyene	Liechtenstein	<i>Sark</i>
	Anguilla	De Britisk Jomfruøyer	Malta	Seychellene
	Antigua og Barb	Dominica	Marshalløyer	St. Kitts og Nevis
	Antillene	Gibraltar	Mauritius	St. Lucia
	Aruba	Grenada	Monaco	St. Vincent & Grenadi
	Bahamas	Guernsey	Montserrat	<i>Tonga</i>
	Bahrain	Isle of Man	Nauru	Turks- og Caicos
	Barbados	Jersey	Niue	<i>US Jomfruøyene</i>
	Belize	Kypros	Panama	Vanuatu
	Bermuda	Irland	Macao	Singapore
	Costa Rica	Libanon	Malaysia	Sveits
	Hong Kong	Luxembourg	Palau(1)	
	New York	Somalia	Frankfurt	
	Uruguay	Sao Tome og Princi	Ungarn	San Marino
	Melilla	Campagna Romana	Island	Trieste
	Tel Aviv	Dubai	Ingusjetia	Tyrkisk Kypros
	Sør-Afrika	Belgia	Madeira	Maldivene
	Marianene	Tapei	London	Nederland

Kursiv: Inngår ikke i IMF
(1): Inngår kun i IMF

Figur: 2.1

Ved sammenligning av de ulike tilnærmingene til skatteparadis merker vi oss at listen til OECD består av relativt små stater eller øyområder. Dersom vi inkluderer TJN og IMF blir folkerike land og flere av verdens store finansielle sentra inkludert. TJN og IMF fanger

²⁰ IMF, 2000: “An OFC is a country or jurisdiction that provides financial services to nonresidents on a scale that is incommensurate with the size and the financing of its domestic economy.”.

dermed opp flere jurisdiksjoner med skadelige strukturer, mens OECD begrenser seg til en liste med stater som med større sikkerhet kan karakteriseres som skatteparadis.

2.4 Videre bruk av begrepet skatteparadis

I utredningen har vi behov for å bruke skatteparadis som et konsistent begrep. Vi har nå sett på ulike forklaringsmodeller av skatteparadis, og kan bruke dette videre for å diskutere de strukturene som blir benyttet i disse jurisdiksjonene. Vi har i dette kapittelet sett det som formålstjenlig å inkludere definisjoner fra de store institusjonene involvert i arbeidet rundt skatteparadis. Dette har synliggjort ulike angrepvinkler når det gjelder definisjonen og fremgangsmåten for å avdekke skatteparadisene. Vi har valgt å benytte OECD sin definisjon og liste fra år 2000 i vårt arbeid. Årsaken til dette er at den kan argumenteres for være like aktuell i dag som i år 2000, samtidig som den begrenser seg til å omtale skatteparadis det synes å være relativ enighet om passer beskrivelsen.

Det største problemet med å bruke OECD sin definisjon beror seg på reviderte versjoner av den opprinnelige listen. Årsaken er at de fleste jurisdiksjoner er strøket av listen på bakgrunn av kravet om at minimum 12 skatteavtaler er innfridd. I praksis har disse avtalene blitt kritisert for å være ressurskrevende og ineffektive i bruk.²¹ Listens struktur er nå uegnet for å vise hvilke jurisdiksjoner som fortsatt faller under de kriterier OECD selv har listet opp, og retter derfor i liten grad søkelyset mot den grunnleggende problematikken ved skatteparadis. TJN sine lister over skatteparadis er en indeks rangert etter grad av sekreterie og total andel av verdens direkteinvesteringer. Vi mener denne listen er god til å avgrense grad av sekreterie i forskjellige jurisdiksjoner, men går bredt ut for å avdekke skadelige strukturer og omtaler flere enn kun de mest aggressive. I vedlegg 9.8 drøftes årsaker til at vi ikke har valgt å bruke FSI som grunnlag for vår analyse. Ved å benytte OECD sin liste fra år 2000 tar vi det mest konservative synet for hva som defineres som et skatteparadis.

²¹ Hentet fra (Matre, 2014)

3. Omfanget av Skatteparadis

Utenlandske Direkteinvesteringer (engelsk; FDI) er en investering gjort fra en stat til en annen. Nasjoner er interessert i å tiltrekke seg FDI ettersom ringvirkningene kan føre med seg nye arbeidsplasser, økt teknologi, økt humankapital og økonomisk vekst. Økte inntekter i landet genererer skatteinntekter og stater ønsker derfor å tilpasse sine skattestrukturer for å tiltrekke seg direkteinvesteringer. I dette kapitlet gir vi en innføring på hva som kjennetegner direkteinvesteringene til skatteparadis, før vi belyser omfanget av kapital som kanaliseres gjennom slike jurisdiksjoner.

3.1 Bestemmende faktorer for FDI

Det finnes flere teorier og artikler som er med på å forklare de underliggende faktorene for kapitalbevegelser mellom land; Produksjonssykelteorien²², FDI og valutakurser på imperfekte kapitalmarkeder²³, Internasjonaliseringsteorien²⁴ og Eklektiske paradigme²⁵. Alle disse kan delvis forklare hvorfor FDI oppstår og grunnene til at kapital er blitt så mobilt. Vi ønsker derimot å se de store linjene mellom kapital som sluses til skatteparadis mot den som investeres i verden generelt. Dette forsøker Haberly og Wojcik å belyse gjennom "*Tax havens and the production of offshore FDI*".²⁶ I deres analyse er det tatt i bruk fem ulike variabler for å sammenligne FDI som strømmer til skatteparadis kontra direkte i investeringslandet:

1. *Nærhet til investeringslandet*
2. *Dobbeltskatningsavtaler*
3. *Skatt*
4. *Rettsikkerhet gjennom institusjoner*
5. *Størrelse og utvikling i investeringslandet*

²² Hentet fra (Vernon, 1966)

²³ Hentet fra (Itagaki, 1981)

²⁴ Hentet fra (Buckley&Casson, 1976)

²⁵ Hentet fra (Dunning, 1973)

²⁶ Hentet fra (Haberly&Wojcik, 2014)

1. Nærhet til investeringslandet

Et resultat i analysen er at nærhet og språk har positiv effekt for FDI. Lokale kunnskaper og informerte beslutningsgrunnlag for å evaluere investeringer synes å være en viktig grunn til at direkteinvesteringer skjer mellom nærstående stater. Man skulle kanskje tro at dette ikke var så viktig for investorer som benytter skatteparadis da de som regel er lenger fra selve investeringslandet geografisk. Direkteinvesteringer til skatteparadis har som fellesnevner at de kommer fra et bredere antall stater og talldata indikerer at det ikke er like stor avhengighet til nærhet i FDI som går til skatteparadis. Forskjellene er likevel ikke så tydelige som man skulle forvente, noe som kan forklares av behovet for reisevirksomhet i forbindelse med møter i skatteparadisene.

2. Dobbeltbeskatningsavtaler

Videre analyse påpeker at dobbeltbeskatningsavtaler har økt bruken av offshore FDI. OECD sitt arbeid med avtalene har gått ut på å skape enighet mellom ulike jurisdiksjoner om fordeling av skatt på inntekt. I følge analysen har OECD sitt arbeid sørget for mer vekst i skatteparadis etter at skatteavtalen er signert. Hovedformålet med skatteavtalen har vært å hindre potensiell dobbeltbeskatning, noe de fleste land vil unngå for å ikke forhindre investeringer over landegrensene. En konsekvens av dobbeltbeskatning vil være unødvendig lave profittmuligheter som igjen begrenser økonomisk aktivitet over landegrensene. Det er i dag mange ulike skatteavtaler mellom land, men OECD har utgitt mønsteravtaler som skal ivareta behovet for informasjonsutveksling, samt hindre dobbeltbeskatning og økonomisk kriminalitet.

3. Skatt

Skattebyrden blir så inkludert i regresjonsanalysen som en uavhengig variabel for å forklare FDI. Forskningsresultatene viser at investorer vurderer skattebyrden i respektive stater før investering i ethvert land, og det gis ikke grunnlag for å si at investeringer gjennom skatteparadis er mer sensitive for skatt. Dette er overraskende ettersom skatteparadis er posisjonert for å tilby gunstige skattestrukturer til selskaper.

4. Rettssikkerhet gjennom institusjoner

Videre testes det for om FDI blir påvirket av nivå på rettssikkerhet i en stat. Signifikante resultater bekrefter at rettssikkerhet kan forklare hvorfor kapital strømmer mellom stater. Typisk er rettssikkerheten svakest i utviklingsland og det øker risikoen for investeringen. Ved å investere gjennom skatteparadis vil investoren være bedre beskyttet mot den politiske

risikoen som er knyttet til investeringen i utviklingsland. Analysen kommer imidlertid frem til at det er stor spredning på risiko i forskjellige utviklingsland

5. Størrelse og utvikling i investeringslandet

Investeringslandets størrelse er videre med på å forklare omfanget av FDI til ett land. Denne variabelen indikerer at dersom investeringslandet er stort og har velutviklede politiske institusjoner øker det andel FDI. Ettersom de største statene oftest har størst økonomisk aktivitet er ikke dette så overraskende. Det er ikke før man ser FDI i relasjon til BNP at denne variabelen vil avdekke trender i kapitalbevegelsene.

3.2 FDI som andel av BNP

Dersom tilsiget av direkteinvesteringer kun fulgte profittmuligheter i sine respektive stater ville det tilsa en jevnere fordeling av kapital enn det vi ser i dag. Tabellen under angir FDI som andel av BNP i ulike jurisdiksjoner²⁷, og viser at det er flere faktorer som er med på å forklare kapitalbevegelser. Av de 10 landene listet opp er de fleste å anse som små nasjoner i verdenssammenheng. Det er lite som tilsier at markedsutsiktene og mulighetene i disse jurisdiksjonene kan forklare det enorme tilsiget av kapital.

FDI relativt til BNP - Top ti (2012)				
	Land	FDI relativt til BNP (%)	Andel av verdens FDI (%)	Andel av verdens BNP (%)
1	Luxembourg	4710	10,2	0,07
2	Mauritius	2504	1,1	0,01
3	Nederland	530	15,4	0,91
4	Hong Kong	409	4,1	0,31
5	Kypros	252	0,2	0,03
6	Irland	171	1,4	0,25
7	Ungarn	170	0,8	0,15
8	Sveits	148	3,6	0,75
9	Malta	101	0	0,01
10	Belgia	100	1,8	0,57

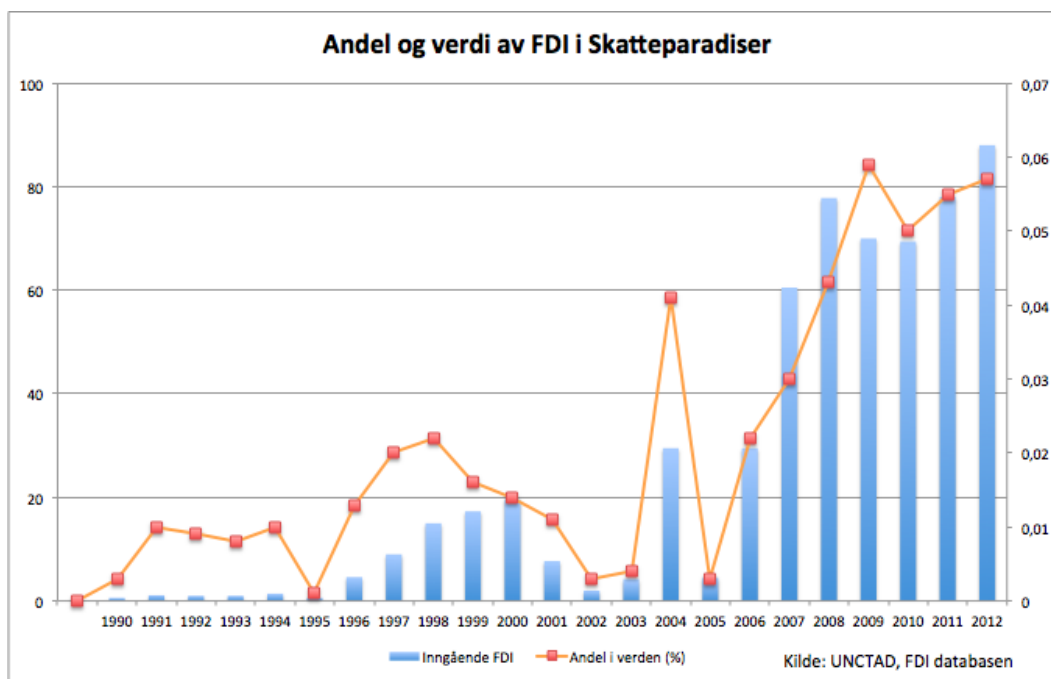
Kilde: IMF, 2012. Tall baserer seg på et snitt mellom inngående og utgående FDI.

Figur: 3.1

Av tabellen ser vi at Mauritius, i forhold til sin størrelse, har en betydelig andel av verdens

²⁷ Data angis som et snitt mellom inngående og utgående FDI (IMF, 2014)

FDI. I 2012 beløp inngående kapitalstrøm seg til \$312 milliarder, og utgående kapitalstrøm til \$292 milliarder.²⁸ Dette gjør gjennomsnittlig FDI-andel 25 ganger større enn tilsvarende BNP for året. At Mauritius sto for 1,1 % av verdens kapitalbevegelser i 2012 er oppsiktsvekkende ettersom deres andel av verdens BNP er 0,01 %. Dette forholdet gjenspeiler hvilke enorme summer det lille øysamfunnet håndterer. Når slike summer kombineres med de strukturene vi finner i skatteparadis er dette skadelig. Vi trekker Mauritius frem i denne sammenhengen fordi landet står sentralt i vår analyse av Norfund. Skatteparadisene gir opphav til tilpasninger som øker personlig inntekt ikke ved å øke den totale verdiskapingen, men ved å endre ressursbruken i den hensikt å betale mindre skatt.²⁹

Figur: 3.2

I kjølvannet av finanskrisen har det vært økt fokus på å redusere skatteunndragelse og øke åpenheten rundt direkteinvesteringer til skatteparadis. G-20 og OECD har jobbet for å få skatteparadis til å undertegne informasjonsavtaler, men direkteinvesteringer til skatteparadis er fortsatt på historisk høyt nivå. I 2012 nådde kapitalstrømmen til skatteparadis nesten USD 80 milliarder, og med det står skatteparadis for omlag 6 % av verdens inngående direkteinvesteringer. Fra figur 3.1 ser vi at Mauritius og Luxembourg, relativt til sin størrelse, er største mottaker av inngående direkteinvesteringer.

²⁸ Dette tallet inkluderer ikke investeringer gjort gjennom GBC1 (IMF, 2012)

²⁹ Hentet fra (NOU, 2009)

3.3 Effekter av Skatteparadis

Skadelig skattekonkurransen er en av flere negative effekter som følge av skatteparadis. Aggressiv skattekonkurransen rammer hardest land som er avhengig av sine skatteinntekter. Enkelte vil hevde at en viss skattekonkurransen er bra for at ikke høye skattesatser skal føre til uheldige konkurranseulempen for flernasjonale selskaper, men skadelig blir det dersom det påvirker landets evne til å ivareta sitt eget velferdssystem. Terskelen for når det blir skadelig for et utviklingsland er lav grunnet landets magre skattegrunnlag.

Videre sørger skatteparadis for at kapital plasseres der den ikke er samfunnsøkonomisk størst. Med det mener vi at en investor kan ha incentiver for å etablere seg i skatteparadis fordi skattesatsen er lavere, såkalt skatteplanlegging. Dette er uproduktiv virksomhet som ikke skaper verdier i samfunnet og påfører samfunnet som helhet et effektivitetstap.

Det er bred enighet om at det er sekretessen i skatteparadisene som fører med seg størst skade. Hemmelighold senker terskelen for økonomisk kriminalitet og skatteparadis benyttes som et trygt tilfluktsted. Grunnet sekretessen er det vanskelig å tallfeste hvor store summer som unndras, men Global Financial Integrity³⁰ verdsetter beløpet til ti ganger det samlede beløpet gitt til bistand i verden.³¹ I 2011 har de også anslått et samlet beløp på USD 950 milliarder som illegalt ble ført ut av utviklingsland. Om vi ser dette i sammenheng med veksten i direkteinvestering til skatteparadis gjennom figur 3.2, indikerer det at veksten i ulovlige kapitalstrømmer også er økende. I tillegg til tapt skattegrunnlag som frarøves ved unndragelser kommer statlige kostnader knyttet til arbeid med å motarbeide slik adferd. For enklere å kunne forstå de negative effektene skatteparadis medfører ønsker vi å gjengi noen hendelser som angår Norge.

Nylig ble det kjent at IKEA er dømt til å etterbetale 120 millioner i skatt, grunnet omstruktureringer i selskapet som ikke hadde andre hensikter enn å minimere skattekostnaden. I 2007 skulle den Norske delen av IKEA-konsernet reorganiseres og varehusene ble skilt ut til egne selskaper. Selskapene ble så kjøpt tilbake av morselskapet til IKEA som er lokalisert i Nederland. Dette ble finansiert gjennom intern gjeld som skapte rentefradrag i perioden 2008 - 2012. Skattefradragene reduserte skattekostnaden med 43 %,

³⁰ Hentet fra (GFI, 2011)

³¹ Andelen er basert på talldata fra the World Bank og OECD

og saken omhandler hvorvidt IKEA er berettiget de aktuelle skattefradrag. I Oslo tingrett klarte ikke IKEA å påvise noen forretningsmessig egenverdi i omstruktureringen utover motivet om å spare skatt.

Et annet reelt eksempel på skatteparadis er finansinstitusjoners hyppige bruk av derivater under finanskrisen. Slike investeringsinstrumenter ble brukt for å skjule store gjeldsposter i skatteparadis. Usikkerheten knyttet til dette var med på å skape usikkerhet og svekket tilliten i finansmarkedene.³²

Fra Norge er Jahre-saken og Scandinavian Star-ulykken fremtredende eksempler på hva hemmelighold i skatteparadis kan føre til. Scandinavian star var en passasjerbåt som 7. april 1990 brant opp ved overfart mellom Norge og Danmark. 160 mennesker omkom som følge av ulykken. Ansvarlige eier og reder av skipet har vist seg å være vanskelig å finne ettersom eierforholdet var skjult i skatteparadiset Bahamas. Dette har i sin tur skapt problemer med straffeforfølgelse i etterkant av ulykken. Saken er nå aktuell igjen etter at riksadvokaten samtykket til ny etterforskning.³³

Jahre-saken knytter seg til en norsk skipsreder ved navn Anders Jahre. Han ble beskyldt for å ikke opplyse om inntekter knyttet til skip han eide i utlandet. Disse skipene ble kontrollert gjennom selskapsregistrering i skatteparadis. Det ble utført flere etterforskninger for å forsøke å ta disse inntektene til beskatning i Norge og for å avdekke økonomiske kriminalitet. Saken pågikk i 35 år og har kostet norske myndigheter en halv milliard norske kroner, mye grunnet svært vanskelige arbeidsforhold knyttet til sekretessen i skatteparadis. Jahre-saken er et av mange eksempler på at strukturer i skatteparadis er svært ressurskrevende for samfunnet.

³² Schjelderup 2014, Gjengivelse av forelesning i Personlig Økonomi på NHH

³³ Hentet fra (NRK, 2014)

4. Norfund

I denne delen presenterer vi statens investeringsfond for næringsutvikling i utviklingsland, bedre kjent som Norfund. Våre kilder er offentlige rapporter og artikler om Norfund hentet fra internett, samt Norfunds egne publikasjoner.

4.1 Dette er Norfund

Norfund ble etablert i 1997 av stortinget med formål om å bidra til økonomisk vekst, kompetanseutvikling, sysselsetting og teknologiutvikling i utviklingsland. Norfunds investeringer skal skje i henhold til mandatet som bygger på en utviklingspolitikk der:

“... (Norfund) har til formål å medvirke med egenkapital og annen risikokapital, samt yte lån og stille garantier til utvikling av bærekraftig næringsvirksomhet i utviklingsland. Hensikten er å etablere levedyktig, lønnsom virksomhet som ellers ikke vil bli igangsatt som følge av høy risiko.”.

I likhet med Norfund, finnes det mange tilsvarende statseide fond, kalt Development Finance Institutions (heretter DFI), som investerer for å stimulere til næringsutvikling i utviklingsland. DFier ønsker å fremme vekst i bærekraftige bedrifter, redusere fattigdom og fremme livskvalitet. Per 2014 er det 15 statseide DFier samlet under European Development Finance Institutions Network (heretter EDFI). Deres tre viktige mål er å skape utvikling av næringsvirksomhet i utviklingsland, formidle samfunnstjenester gjennom lokale virksomheter og være et forbilde gjennom egne rutiner.³⁴ I 2012 forvaltet EDFI en portefølje på €26 milliarder og var involvert i 4705 prosjekter.

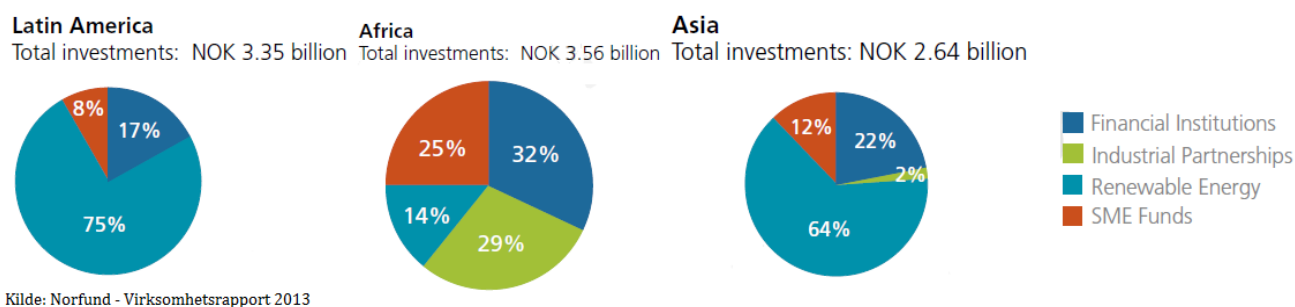
Norfund er underlagt Norfundloven fra 1997 som skal sørge for at fondet handler etter de retningslinjene Utenriksdepartementet vedtar. Første kapittel i loven tar for seg alminnelige bestemmelser, der det er beskrevet hvilke land som klassifiseres som utviklingsland. Det er bestemt at Norfund kun har adgang til å investere i land med lavere BNP enn det OECD klassifiserer som lavere middelinntektsland eller i land Stortinget spesielt ønsker å yte bistand til.

³⁴ Hentet fra EDFI sin hjemmeside i beskrivelsen om visjon og målsetninger.

En annen viktig bestemmelse er at fondet kan samarbeide med andre for å oppnå sitt formål, samt opprette datterselskaper for å gi fondet nødvendig fleksibilitet til å organisere virksomheten etter ønske fra ledelsen. Dersom det blir opprettet et datterselskap, vil fondet bli ansett som morselskapet og sammen utgjøre et konsern. Norfund tar alltid en minoritetsandel i disse datterselskapene. I Norge er Norfund fritatt beskatning gjennom egen paragraf i skatteloven.

4.1.1 Geografiske satsningsområder

Geografisk satser Norfund på investeringer i Afrika, Latin Amerika og sørøst Asia. Investeringene kontrolleres fra hovedkontoret i Norge, samt regionale kontorer i Nairobi, Maputo, Johannesburg, San Jose og Bangkok. På disse kontorene sitter omlag en tredjedel av Norfunds ansatte. Norfund investerer hovedsaklig gjennom to kanaler. Den første er direkteinvesteringer i en virksomhet i utviklingsland ved å investere egenkapital eller utstede lån. Videre eksisterer mezzanine³⁵ finansiering som er en kombinasjon av disse finansieringsformene. Den andre investeringsformen er gjennom fond som igjen investerer i aktiviteter i utviklingsland. Figur 4.1 viser en oversikt over investeringene i de tre geografiske satsningsområdene, samt type investeringer.

Figur: 4.1

Det første sirkeldiagrammet representerer investeringene Norfund har gjennomført i Latin Amerika, og der er overvekten investert i fornybar energi med en andel på 75 %. I Afrika er det en større spredning på kapitalen investert. Asia er representert i det siste sirkeldiagrammet, og i likhet med Latin Amerika har vi en stor overvekt investert i fornybar energi, med en andel på 64 %.

³⁵ Mezzanine finansiering er en hybrid av innskutt egenkapital og utstedt lån.

I figur 4.2 ser vi en oversikt over hvor mange selskaper, antall sysselsatte og hvor mye skatt som er generert av Norfunds investeringer i de ulike regionene.

Figur: 4.2

Av figur 4.2, som er hentet fra Norfunds virksomhetsrapport ved utgangen av 2013, går det frem at det totalt er investert i 630 selskaper som har skapt 313 000 arbeidsplasser. Det totale skattebidraget til utviklingsland generert av Norfunds investeringer, var på 5,851 milliarder kroner i 2013.³⁶

4.1.2 Finansielle satsningsområder

Norfunds investeringsområder innbefatter finansinstitusjoner, industrielle partnerskap, fornybar energi, SMB-fond³⁷ og prosjektutvikling. Disse satsningsområdene utgjør rammeverket til Norfund, og de har siden oppstarten sikret spesialkompetanse innen disse sektorene. Norfund er i jevnlig dialog med potensielle forretningspartnere i vurdering av nye investeringer i utviklingsland. Norfund må etter retningslinjene finne både internasjonale og norske partnere som har nødvendig erfaring og kapasitet til å drive frem bærekraftige selskaper i utviklingsland.

Vurderingen av partnere er viktig i investeringsprosessen. Norfund ønsker ikke å samarbeide med partnere som ikke er interessert i å ivareta trygge og rettferdige forhold for ansatte. Videre ønsker Norfund å være en aktiv eier og følger utviklingen i investeringene nøye. I prosjektene de deltar i skal eierandelen i prinsippet ikke overstige 35 %. Det vil si at Norfund i utgangspunktet kun har minoritetsinteresser, og derfor er avhengig av at samarbeidspartnerne har den nødvendige kvalitet og kapital. Vanligvis ønsker Norfund å

³⁶ Hentet fra (Virksomhetsrapporten, 2013)

³⁷ Små- og mellomstore bedrifter (SMB)

trekke seg ut av sine investeringer etter 5-10 år, men med visse unntak. I det videre ønsker vi å gi en kort oversikt over de sektorene som Norfund er aktivt involvert i med noen av sine partnere.

Fornybar energi

Fornybar energi er den sektoren Norfund har investert mest i og samarbeidet med SN Power³⁸ står helt sentralt. Norfund har avtalt et utbetalingsbeløp til SN Power på hele 4 milliarder³⁹, som bekrefter at investeringer i denne sektoren er svært kapitalkrevende og for dyre for utviklingsland å gjennomføre selv. Siden det er så kapitalkrevende er Norfunds bidrag i fornybar energi viktig.

Finansinstitusjoner

De investeringer som blir foretatt i finansinstitusjoner, gjør at bank- og finanssektoren har mulighet til å tilby finansiering til små og mellomstore bedrifter lokalisert i utviklingsland. Investeringene foregår enten direkte i form av lån og egenkapital, eller indirekte gjennom investeringsfond. Norfund anser mikrofinans som et viktig bidrag for å øke utviklingspotensialet. Mikrofinans gjør at privat sektor i utviklingsland får tilgang til kapital som de tidligere ikke har hatt.

Landbruk og relatert industri

Landbruk og relatert industri i utviklingsland er også et annet satsningsområde for Norfund. Årsaken til at Norfund ser på dette som viktige investeringer, er at teknologi- og kompetanseoverføring til utviklingsland vil kunne føre til bedre utnyttelse av egne naturressurser. Landbruk er en viktig næringslivssektor og vil kunne skape ytterligere arbeidsplasser, høyere inntekt i form av eksport og lokal forsyning av næringsmidler.

SMB-fond

Norfund hevder at små og mellomstore bedrifter (SMBs) bidrar til økonomisk vekst, sysselsetting og mangfold i næringslivet. SMB-fond er derfor viktige for å øke tilfanget av mulige investeringsprosjekter og lokal kompetanse. Norfunds totale investering i SMB-fond var på 1 473 millioner i utgangen av 2013, og i følge Norfund bidro dette til en total

³⁸ SN Power er Norfunds største enkeltinvesteringen innen Fornybar energi og står for 42 % av fondets totale investerte kapital.

³⁹ Hentet fra (Virksomhetsrapporten, 2013)

skattebetaling på 1 460 millioner til lokale myndigheter.⁴⁰

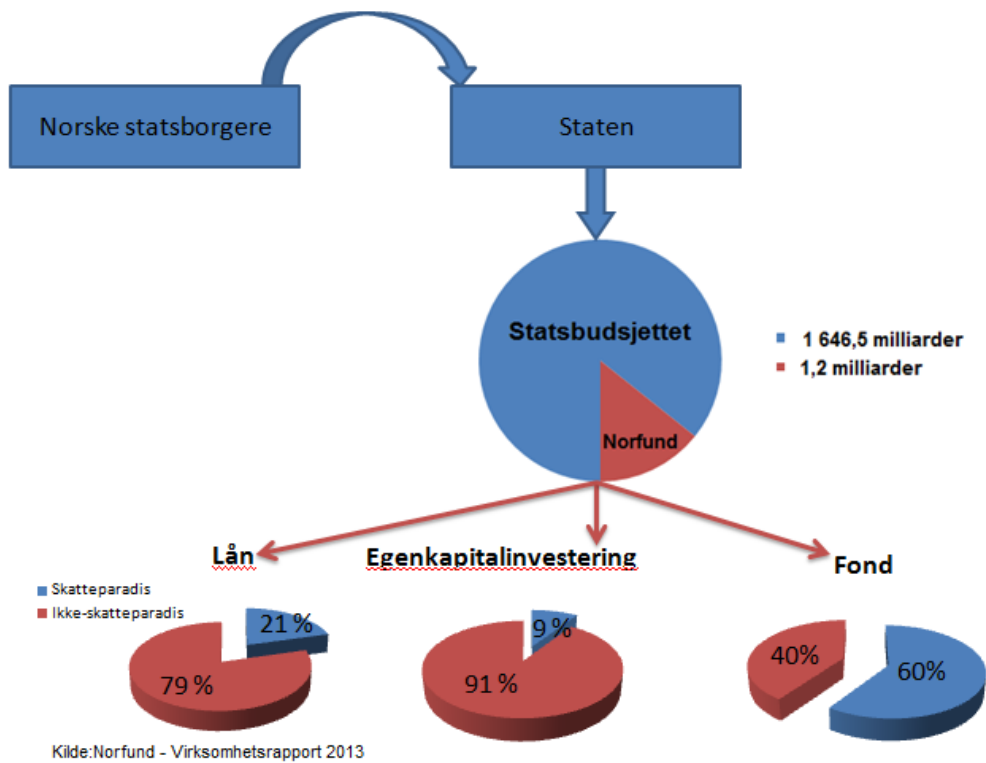
4.2 Portefølje

Som tidligere beskrevet investerer Norfund enten gjennom direkteinvesteringer i form av egenkapital eller utlån, og gjennom fondsinvesteringer. Av den totale porteføljen er største andelen investert i egenkapital gjennom direkteinvesteringer, hvilket oppfyller Norfunds målsetning om aktivt bidrag til næringsutvikling i selskaper. Det er også viktig for Norfund å følge opp investeringene i etterkant av kjøpet. Innen investeringer i egenkapital har de inngått avtale om et totalt kommitert⁴¹ beløp på NOK 6,7 milliarder, og store investeringer i selskapet SN Power er mye av grunnen til at direkteinvesteringer dominerer porteføljen. Den andre delen av Norfunds direkteinvesteringer er utstedelse av lån. Lånene tilbys til enkelte selskap som allerede har egenkapital, men som har vanskeligheter med å oppnå tilstrekkelig finansiering. Det eksisterer også en ordning rundt smålån som tilbys norske selskap med ambisjoner om å etablere seg i de regionene Norfund prioriterer. Hele denne låneporteføljen summerer seg til 1 milliard norske kroner ved utgangen av 2013.

Norfund investerer også i fond, i likhet med direkteinvesteringer, med mål om å skape bærekraftig næringsutvikling i utviklingsland. Siden Norfund ikke forvalter disse fondsinvesteringene selv blir oppfølging av investeringene vanskelige, men anses som nødvendig for å øke det geografiske nedslagsfeltet i Norfunds portefølje. De har kommitert seg til fondsinvesteringer på nærmere 2 milliarder kroner i 2013. Norfunds evne til å påta seg høy risiko skyldes årlige innskudd fra statskassen som i 2013 var på 1,2 milliarder kroner. For enklere å forstå hvordan pengene flyter inn i Norfund og videre ut til utviklingsland har vi under laget en figur som viser tilskudd og fordeling av porteføljen.

⁴⁰ Hentet fra (Virksomhetsrapport, 2013)

⁴¹ Et kommitert beløp er det samme som et forpliktet beløp. Norfund betaler ut beløpene over tid, og har derfor investeringer hvor de ennå ikke har utbetalt hele investeringsbeløpet.

Figur: 4.3

Av de tre nederste sirkeldiagrammene ser vi fordelingen av totalt kommitert beløp mellom investeringer gjennom skatteparadis og øvrige land. De blå andelene i de tre nederste diagrammene markerer kommitteringer til skatteparadis. Investeringer i fond skiller seg tydelig ut med en andel på 60 %, mens lån og egenkapitalinvesteringer har en andel på henholdsvis 21 og 9 %. En årsak til at egenkapitalinvesteringer har en høy andel investert gjennom andre land enn skatteparadis, skyldes den store andelen investert i SN Power på litt over 4 milliarder kroner. Denne investeringen er en direkteinvestering fra Norge og utgjør 60 % av den totale egenkapitalinvesteringen.

Som vist i figur 4.3 består Norfunds portefølje av betydelige andeler plassert i skatteparadis. Disse investeringene er kontroversielle på bakgrunn av sekretesse og gunstige skattefordeler. Ved utgangen av 2013 hadde Norfund kommitert seg til investeringer i skatteparadis for 1,936 milliarder kroner. Dette beløpet fordeler seg over alle investeringsinstrumentene til Norfund, men med klar overvekt i fondsinvesteringene. Mauritius er det skatteparadiset Norfund bruker hyppigst, og strenge retningslinjer for slike investeringer er blitt pålagt fondet etter Kapitalfluktutvalgets offentlige utredning i 2009.

4.3 Investeringsregler

Norfund er pålagt å følge de nasjonale lover i alle land de investerer. Som følge av andelene investert i skatteparadis er Norfund pålagt ytterligere regler som begrenser hvor de kan foreta plasseringer. Retningslinjer fra Utenriksdepartementet i 2010 medførte at Norfund ikke kunne investere i skatteparadis utenfor OECD såfremt det ikke forelå en informasjonsutvekslingsavtale. Dette la begrensninger på 2 av de 8 skatteparadisene Norfund allerede hadde investeringer, og således var Mauritius og Panama⁴² ikke lenger aktuelle for nyinvesteringer. I 2011 og 2012 ble det imidlertid underskrevet avtaler med disse statene som åpnet for at Norfund kunne fortsette samme praksis som før 2010.

Fra statsbudsjettet 2013 ble disse retningslinjene fjernet til fordel for OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv. I dag er bestemmelsene for Norfund lik de som gjelder for andre DFier i andre land. Norfund er nå begrenset til å investere i de land OECD har godkjent på bakgrunn av krav om standarder for registrering, åpenhet, skatte- og informasjonsutvekslingsavtaler. I den anledning har OECD laget kriterier for å avgjøre om et skatteparadis er passende for statlige fond. Disse kriteriene er ment å hindre at Norfund eller andre DFier blir assosiert med skadelig praksis som skatteunndragelse, sekreterie og hvitvasking av penger. Det stilles derfor en rekke krav til Norfund om granskning i forkant av å velge skatteparadis som mellomstasjon for sine investeringer i utviklingsland.

Før vi går dypere i hvorvidt det er forsvarlig av Norfund å investere i skatteparadis har vi beskrevet strukturene og reglene på Mauritius. Dette gjør vi for å øke forståelsen av strukturer i skatteparadis før vi analyserer Norfund.

⁴² Det forelå ikke informasjonsutvekslingsavtale på tidspunktet retningslinjene ble implementert.

5. Mauritius - strukturert som skatteparadis

Mauritius er et lite øysamfunn i det sørvestlige Indiahavet omkring 2000 km sørøst for det afrikanske kontinentet. Landet har en populasjon på 1,3 millioner. Mauritius er en parlamentarisk stat som siden uavhengigheten fra Storbritannia i 1968 har endret hovednæring fra jordbruk til omfattende finansiell industri. Det offisielle språket er engelsk og styreformens er republikk. Landet har per dags dato en vekst i BNP på rundt 3 % og arbeidsledigheten er 7,9 %. Landet er i henhold til OECD å regne som et utviklet land.

I dette kapitlet vil vi se nærmere på strukturer i skatteparadis som faller inn under definisjonen til OECD fra 1998, som blant annet innebærer utstrakt bruk av sekretesselovgivning og lave effektive skatter. Vi forklarer de mest skadelige strukturene i Mauritius, men understreker at ikke alle disse er benyttet av Norfund i investeringene de foretar seg.

5.1 Er Mauritius et Skatteparadis?

I 2013 svarte nå avgåtte statsminister Xavier Luc-Duval følgende på spørsmålet om han anså Mauritius som et skatteparadis:

*"We're not a tax haven because there is no secrecy. You can't open a bank account here without giving your full details. We are happy to exchange tax information with all our partners."*⁴³

Ut fra det vi har funnet ut er dette i beste fall en sannhet med modifikasjoner. Mauritius står ikke på svartelisten til OECD i dag, men øystaten sto oppført som et skatteparadis på den opprinnelige listen fra år 2000. Med partnere sikter den forhenværende statsminister til 39 skatteavtaler som gir stater anledning til å anmode om innsyn i skattesaker. Den lave skattesatsen forsvarer han ved å uttale: *"Every time we've brought down the tax rates, tax revenues have increased, so it's been done for genuine reasons"*.³⁵

⁴³ Sitatet er hentet fra (Financial Mail, 2013)

Som en liten øynasjon er det rimelig å anta at det ikke er behov for omfattende skatteinntekter, og lave skattesatser gir derfor ingen indikasjon på at Mauritius er et skatteparadis.

Fra kapittel 3 om FDI er det tydelig at Mauritius tiltrekker seg store direkteinvesteringer⁴⁴ uten å forsvare det med nasjonale markedsutsikter. Selv om Mauritius sjelden er nevnt blant de største skatteparadisene, er det kalkulert av IMF at de nå er den største leverandøren av direkteinvesteringer til utviklingsland. Dette skyldes blant annet at Mauritius har etablert seg som inngangsporten for direkteinvesteringer til Afrika. For å forstå hvorfor den isolerte øystaten er blitt et sentrum for kapitalstrømmer må vi se på selskapslovgivningen og strukturene i landet.

5.2 Hovedtrekk i selskapslovgivningen

I typiske skatteparadis er skattelovgivningen av særlig betydning, og dette gjelder i høy grad for Mauritius som benytter et todelt skattesystem: ett for utlendinger og ett for sine innenlandske borgere. De skiller seg markant fra hverandre ved at utenlandske aktører har en rekke gunstige fordeler som egne borgere ikke har. For det første er man underlagt begrenset regnskapsplikt gjennom skattesystemet. Regnskapsplikten er et grunnleggende prinsipp som sikrer åpenhet rundt resultatet til et selskap. Plikten sikrer interessentene pålitelig informasjon og gir myndighetene mulighet til å kontrollere selskapets transaksjoner. I Mauritius vil slik dokumentasjon fra selskapene være av liten interesse ettersom de uansett bidrar med minimale skatteinntekter til landet.⁴⁵ Dette skyldes at utenlandske aktører ikke blir beskattet på kapitalgevinster, utbytte, royalties eller renteinntekter og blir ikke pålagt kildeskatt (“Withholding tax”)⁴⁶ når kapitalen forlater Mauritius.

Mauritius tilbyr særegne sekretessregler som kan virke skadende. Enhver stat anvender hemmelighold for å beskytte egne og private interesser, men skatteparadisene skiller seg ut ved måten de er innrettet på og beskyttelsen de gir.⁴⁷ For det første er skatteadministrasjon

⁴⁴ Gjennomsnittlig FDI-andel 25 ganger BNP

⁴⁵ Hentet fra (NOU, 2009)

⁴⁶ Kildeskatt i dette tilfellet vil være skatt på inntekt som flyttes fra Mauritius til investors residensland.

⁴⁷ Hentet fra (NOU, 2009)

og finansielle institusjoner som banker underlagt taushetsplikt ovenfor sine kunder.⁴⁸ For det andre finnes det få offentlige registre med begrenset informasjon. Den informasjon som foreligger er dessuten vanskelig å få tilgang til. Selv med informasjonsutvekslingsavtaler som skal sørge for samarbeid mellom land, er det vanskelig å tilegne seg informasjon om regnskapstall, selskapsstruktur og eierskap. Sekretessreglene skjuler informasjon som utelukkende vedrører andre stater og hindrer dermed nasjoner som Norge muligheten til å bruke sitt eget lovsystem for å hindre skadelig virksomhet.

5.3 Selskapsstrukturer

Selskapsformer i Mauritius er vesentlig forskjellig fra norsk lovgivning i regulering av utenlandske aktører. Det er flere ulike strukturer, men de mest anvendte er klassifisert som Global Business Company 1 & 2.

5.3.1 Global Business Company 1 (GBC1)

Et av hovedtrekkene ved et GBC1 i Mauritius er at det blir stilt få formelle krav og gis en rekke gunstige fritak. Det kommer blant annet frem av artikkel 73 b) i ITA at det er tilstrekkelig for et selskap å anses hjemmehørende dersom det er registrert der.⁴⁹ Under Financial Services Act 2007 artikkel 73(1)⁵⁰ (heretter FSA) listes det opp hvilke muligheter et GBC1 har for aktiviteter i landet. Som utgangspunkt skal selskapet kun operere utenfor Mauritius, men lovverket hjemler blant annet rett til bankkonto i utenlandsk og nasjonal valuta for å dekke dag-til-dag kostnader i landet, samt lønn til ansatte i Mauritius. Et GBC1 skal være administrert av et “management company” i henhold til FSA 72(1) a),⁵¹ og må søke om rett til drift gjennom dette forvaltningsselskapet. Muligheten til å drive virksomhet i Mauritius er meget begrenset ettersom alle operasjoner utover de administrative må gjennomføres i utenlandsk valuta, og adskiller dem derved fra transaksjoner i det innenlandske markedet.

Kapitalfluktutvalget legger vekt på at sekretesse er en viktig del av de skadelige strukturene i skatteparadis. Etter lov er det kun ved domsavsigelse fra høyeste domstol i Mauritius at et

⁴⁸ Hentet fra (NOU, 2009)

⁴⁹ Income Tax Act article 73 b)

⁵⁰ Hentet fra (FSA, 2007)

⁵¹ Dette kravet gjelder også for registrering av et GBC2

GBC1 er pliktig til å utlevere dokumentasjon eller selskapsopplysninger.⁵² Selv om det foreligger oppbevaringsplikt, kan informasjon fortsatt holdes hemmelig så lenge det ikke foreligger en domsavsigelse.⁵³

Videre er et GBC1 underlagt regnskapsplikt etter Companies Act (CA) artikkel 215(4), hvor de er forpliktet til å sende inn balanse- og resultatregnskap til Financial Secrecy Commission. Dette går imidlertid ikke på bekostning av sekretessen ettersom statsansatte er bundet av lov til å behandle alle selskapsopplysninger og eieropplysninger konfidensielt.⁵⁴ Det er heller ingen begrensninger for at eierne i GBC1 opptrer med stråmenn for sine eierposisjoner. Stråmenn eller "nominees" blir benyttet for å skjule de faktiske eierne av selskapet, og dette kombinert med sekretesseregler gjør det svært vanskelig å gjøre eierne ansvarlige for ulovlig virksomhet.

Videre er det et problem at det er få formelle krav til møtevirksomhet og aktivitet i landet etter regelen fra FSA artikkel 73. I utgangspunktet skal et selskap registrert under GBC1 utøve ledelse fra Mauritius, men det er lite som hindrer ledelsen å utføre dette fra et annet land, såfremt to direktører av "*sufficient calibre*" er oppnevnt i selskapet. Denne betegnelsen kan sannsynligvis tolkes relativt fritt, ettersom det ikke kreves relevant kompetanse, eller at de to registrerte direktørene har tilknytning til selskapet. Særbehandling av utenlandske aktører registrert gjennom et GBC1 og sekretessen knyttet til selskapsformen, trekker Mauritius i retning av å være et skatteparadis.

En annen særbehandling under GBC1 er reglene knyttet til skattekreditt, som reduserer den effektive skattesatsen. Mauritius anvender globalitetsprinsippet for all kapitalinntekt⁵⁵ som betyr at en aktør er skattepliktig for all inntekt uavhengig av hvor den er opptjent. I kombinasjon med globalitetsprinsippet bruker Mauritius kredittmetoden,⁵⁶ som gir begge land beskatningsrett. I tillegg sørger den for at skatteyter kan kreve fradrag for skatt betalt i utlandet. Kreditten gis under forutsetning av at selskapet kan fremvise skriftlig dokumentasjon på betalinger i utlandet etter ITD artikkel 8 (2).⁵⁷ I samme artikkel er det

⁵² Behandles av Financial Services Act artikkel § 83 (5).

⁵³ Under dette menes kundelister og transaksjoner i selskapet.

⁵⁴ Behandles av Financial Services Act § 83 (4)

⁵⁵ Hentet fra (ITA artikkel 10 (1) f))

⁵⁶ Alternativet vil være unntaksmetoden som går ut på at inntekt kun skattes i ett land.

⁵⁷ The Income Tax (Foreign Tax Credit) Regulations 1996

også skrevet:

“...written evidence is not presented to the Commissioner showing the amount of foreign tax charged, the amount of foreign tax shall nevertheless be conclusively presumed to be equal to 80 per cent of the Mauritius tax chargeable with respect to that income...”

Lovverket kan tolkes dithen at det automatisk blir gitt en skatterabatt tilsvarende 80 % av nominell skattesats uavhengig av om skatteyster viser til skriftlig dokumentasjon på sin skattebyrde i utlandet. Dette krediteres mot den skatt som er pliktig på Mauritius. Skattekostnaden for et GBC1 blir dermed begrenset til 3 %⁵⁸, og Mauritius blir et tilnærmet nullskatteregime for alle utenlandske aktører. Inntekten Mauritius får fra et GBC1 baserer seg på et årlig gebyr fra selskaper på \$1750, samt et behandlingsgebyr på \$220 for årsoppgjør.⁵⁹

Aktører registrert som GBC1 er ansett hjemmehørende i Mauritius, og de har full rett til å benytte seg av de skatteavtalene som er inngått med andre jurisdiksjoner. Dette reduserer skattebyrden ytterligere ved at kapitalgevinster skattes i Mauritius, ettersom beskatningsretten går til jurisdiksjonen der selskapet har residens. Videre er kildeskatt på utbytte, renter og royalties kraftig redusert. Dette kommer vi tilbake til i avsnittet om skatteavtaler.

5.3.2 Global Business Company 2 (GBC2)

I lovgivningen til Mauritius er ikke GBC2 ansett som hjemmehørende når det kommer til skatteavtalene⁶⁰. Denne selskapsstrukturen har derfor ikke anledning til å benytte seg av skatteavtalene, hvilket gjør GBC2 til en mindre attraktiv selskapsform for investeringselskaper.

Selskap registrert som GBC2 har stort sett de samme rettigheter og begrensninger som forklart under GBC1, men skiller seg ut med flere fritak. Det er fullstendig fritak for regnskapsplikt, oppbevaringsplikt og revisorplikt, og i tillegg er det ingen krav om lokal

⁵⁸ Utregning: $(1-0,8) \times 15 \% = 3 \%$

⁵⁹ Hentet fra (Ocro, GBC).

⁶⁰ Hentet fra Income Tax Act artikkel 73 a

representasjon eller styremedlem fra Mauritius. For utenlandske myndigheter vil en slik struktur gjøre det vanskelig å avdekke misligheter, ettersom både GBC1 og GBC2 er fritatt inspeksjon av myndigheter i Mauritius.

Et GBC2 er fritatt alle former for skatt⁶¹ og betaler kun to avgifter. Den ene er en årlig avgift på \$290 og den andre en avgift gjennom plikten til å opprette et “management company”⁶², som er en registrert agent for selskapet.⁶³

5.3.3 Protected Cell Company (PCC)

Regler for PCC er beskrevet i Protected Cell Company Act av 1999.⁶⁴ Selskapsformen består som navnet indikerer av ulike celler som til sammen utgjør hele selskapet. Hver av disse cellene er uavhengige av hverandre, og ved en eventuell konkurs kan kreditor kun rette krav mot denne delen av selskapet. Dette gjør det mulig å spre risiko uten å måtte dele opp selskapet. PCC blir ofte brukt av forsikringsselskaper og ulike typer fondsselskaper.

5.3.4 Truster

En trust er en stiftelse opprettet mellom en forvalter og eiere, hvor forvalter gis råderett over formuesmassen. Forvalter plikter etter beste evne å råde over formuesmassen etter avtale med eiere. I Mauritius behandles truster etter The Trusts Act av 2001. Kapitalfluktutvalget definerer en trust på følgende måte:

«Trust er en formuesmasse der den formelle og legale eier av midlene (forvalteren), har forpliktet seg til gjennom avtale å råde over formuen til beste for de som etter stiftelsesgrunnlaget (stiftelsesavtalen eller trustavtalen), er utpekt til å nyte godt av trustens midler («beneficial owners»）」⁶⁵

Forvalter får i prinsippet full råderett over formuesmassen som han finner formålstjenlig, hvilket betyr at forvalter ”... *have all the same powers as a natural person acting as the beneficial owner of such property*”.⁶⁶ Med dette gis forvalter rett til å kjøpe og selge verdier

⁶¹ Hentet fra Income Tax Act del 2C 8)

⁶² Hentet fra Financial Services Act artikkel 76 (1)

⁶³ Vi har ikke fått tallfestet den årlige avgiften for dette selskapet.

⁶⁴ Hentet fra (PCC act, 1999).

⁶⁵ Hentet fra (NOU, 2009)

⁶⁶ Hentet fra (Trusts law, 1984)

i trusten, såfremt ikke annet er bestemt i stiftelsesavtalen. Dersom stifteren ønsker mer kontroll, kan en ”protector” eller ”enforcer” fungere som et ledd mellom eier og forvalteren. Dette for å sikre at forvalter opprettholder sin plikt “...to enforce the trust in accordance with its terms and purposes.”⁶⁷ og at trusten håndteres etter stiftelsesavtalen. Da eieren ikke lenger er å anse som legal eier, vil han ikke bli beskattet for denne delen av sin formue. På samme måte eier ikke forvalter formuesmassen, men har fått overført råderetten over midlene, og vil dermed heller ikke være skattepliktig. Truster i Mauritius er videre attraktive fordi sekretessreglene hindrer innsyn for de som ønsker informasjon. Det vil uansett være vanskelig å påvise trustens eksistens fordi eier ikke plikter å registrere den. Truster er heller ikke ilagt noen form for skatt.

5.4 Skatteavtaler

En viktig del av skatteparadisene er skatteavtalene de har inngått med andre jurisdiksjoner. Disse regulerer hvem som skal ha rett til å skattlegge inntekt som er viktig for å unngå problemer knyttet til dobbelbeskatning. Mauritius har 39 slike skatteavtaler hvorav de fleste er bygget opp etter mønsteravtale utarbeidet av OECD.⁶⁸ Av de 39 skatteavtalene er 14 inngått med utviklingsland i Afrika. OECD oppfordrer i sin mønsteravtale til gjennomgående å tildele beskatningsretten til residenslandet⁶⁹, hvilket er fulgt opp i alle Mauritius sine skatteavtaler. I disse avtalene er beskatningsretten på et selskap gitt til landet hvor ”its place of management is situated”.⁷⁰ Dette tilsier at et selskap registrert i Mauritius ikke behøver noen reell aktivitet, såfremt forvaltningen av selskapet gjøres derfra.

For å sørge for en jevn fordeling av skatteinntektene, gis kildelandet rett til å ilegge kildeskatt på utbytte, royalties og renteinntekter. I mønsteravtalen til OECD åpnes det for å ilegge kildeskatt på 5-15 %. Fra tabellen i vedlegg 9.10 ser vi at alle skatteavtalene med afrikanske stater ligger innenfor dette intervallet. Det er viktig å påpeke at kildeskatten som oftest blir redusert i forhold til sitt opprinnelige nivå og dermed reduserer skatteinntektene til utviklingslandene. En forklaring på hvorfor utviklingsland er villige til å gi fra seg sin

⁶⁷ Henter fra (Trusts Act, 2001)

⁶⁸ Det eneste punktet vi finner reell forskjell er artikkelen om kapitalgevinster på eiendom, der beskatningsrett er gitt til Mauritius. Dette er artikkel 13(4).

⁶⁹ Hentet fra (OECD Mønstermodell, 2014)

⁷⁰ Hentet fra artikkel 4.3 i OECDs dobbeltbeskatningsavtale

beskatningsrett er den sterke forhandlingsposisjonen Mauritius har i forhold til slike land.⁷¹ Mauritius tiltrekker seg mobil kapital gjennom sekretessen og lave skatter som utviklingsland etterspør. Dette gjør at utviklingsland er villige til å avstå fra inntekter til fordel for vekst ytterligere investeringer i landet kan gi.

I tillegg til mønsteravtalen laget for å forhindre dobbeltbeskatning har OECD laget en avtale knyttet til informasjonsutveksling. Norge undertegnet en slik avtale med Mauritius i 2011⁷² som skal sørge for utveksling av informasjon ved forespørsel. I den standardiserte avtalen til OECD plikter statene å dele “..*information held by banks, other financial institutions, and any person acting in an agency*” og “*information regarding the ownership of companies, partnerships, trusts, foundations, and other persons, including...ownership information on all such persons in an ownership chain*”.⁷³ Med denne informasjonen tilgjengelig vil ikke strukturene i skatteparadis opphøre, men det angriper sekretessen, som mange mener er den mest skadelige delen av skatteparadis.

Den tidligere norske finansministeren Sigbjørn Johnsen har kalt disse avtalene: “*En suksesshistorie siden oppstart*”.⁷⁴ Det viser seg imidlertid at det er omstridt hvorvidt disse avtalene har hatt den ønskede virkning. Kritikken mot slike avtaler går på at de ikke løser det grunnleggende problemet rundt hemmelighold. Kapitalfluktutvalget påpeker at det ofte ikke blir utvekslet informasjon dersom saken kun omhandler skatteunndragelse, og ikke svindel. Å få en anmodning om innsyn innvilget fra skatteparadiset krever videre en sterk og veldokumentert mistanke. Når informasjonen først blir overlevert har den ofte begrenset nytteverdi fordi det eksisterer betydelige mangler i informasjonsgrunnlaget.

Mauritius er et attraktivt land som mellomstasjon for investeringer i utviklingsland som følge av lave skatter. Dette skader imidlertid utviklingsland på to områder. For det første fører reduserte skatteinntekter til at det samlede inntektsgrunnlaget blir mindre. For det andre er utviklingsland i større grad avhengige av bedriftsbeskatning enn industrialiserte land. Dette eksemplifiseres godt av Tanzania hvorav 286 bedrifter står for omlag 70 % av de

⁷¹ Hentet fra (NOU, 2009)

⁷² Hentet fra (Finansdepartementet, 2011)

⁷³ Hentet fra Artikkel 5 (a) og (b) i OECD mønsteravtale om informasjonsutveksling.

⁷⁴ Hentet fra artikkelen “*Skatteavtalene fungerer ikke*” (E24, 2011)

innenlandske skatteinntektene⁷⁵. Etersom bedrifter er relativt mobile blir utviklingsland mer sårbare for skatteunndragelse gjennom skatteparadis.

⁷⁵ Hentet fra NOU ved (Fjeldstad & Moore, 2008)

6. Analyse av Norfund

I denne delen skal vi presentere vår analyse av Norfund hvor vi vurderer det statlige fondets bruk av skatteparadis. I vurderingen ser vi på Norfunds engasjement i skatteparadis og diskuterer holdbarheten i fondets argumenter for bruk av slike jurisdiksjoner. Våre kilder er primært offentlige rapporter og artikler om Norfund, samt deres egne års- og virksomhetsrapporter.

Gjennom disse kildene vil vi understreke at vi ser Norfund sitt arbeid som viktig i det norske bidraget til utviklingsland. Det ligger i temaets natur at det er vanskelig å finne konkrete bevis for at Norfund unndrar skatt, eller at de på noe vis investerer i konflikt med nasjonale eller internasjonale lover. Oppgavens utgangspunkt var aldri å utforske denne siden av skatteparadis i relasjon til Norfund, og vi har ikke funnet noe som tyder på at slik virksomhet foregår. Fokuset er rettet mot å analysere Norfund sin rolle og deres standpunkt til strukturene i skatteparadis.

Den offentlige debatten rundt Norfunds investeringer har vedvart som følge av deres bruk av skatteparadis. Offentlige utredninger, som Kapitalfluktutvalgets fra 2009, gav Norfund anbefalinger om å redusere bruken av skatteparadis.⁷⁶ Et av de viktigste forslagene i denne rapporten var at Norfund over en treårsperiode gradvis skulle slutte å gjøre nye investeringer gjennom skatteparadis. Dette forslaget ble kritisert av Norfund for å være for restriktivt og lite gjennomtenkt, og de mente dette ville redusere kapitalinngangen til utviklingsland. Konsekvensen av dette er i følge Norfund et redusert bidrag i bekjempelse av fattigdom og næringsutvikling i utviklingsland.

6.1 Norfunds andeler i skatteparadis

Norfunds investeringer blir finansiert gjennom årlige tildelinger fra staten som var på 1,2 milliarder kroner i 2013. Sammen med den avkastning Norfund har skapt, har fondets størrelse nå vokst til 10,2 milliarder kroner. Av disse er nærmere 2 milliarder kroner⁷⁷ kommitert til investeringer hvor kapitalen først strømmer gjennom selskaper i skatteparadis.

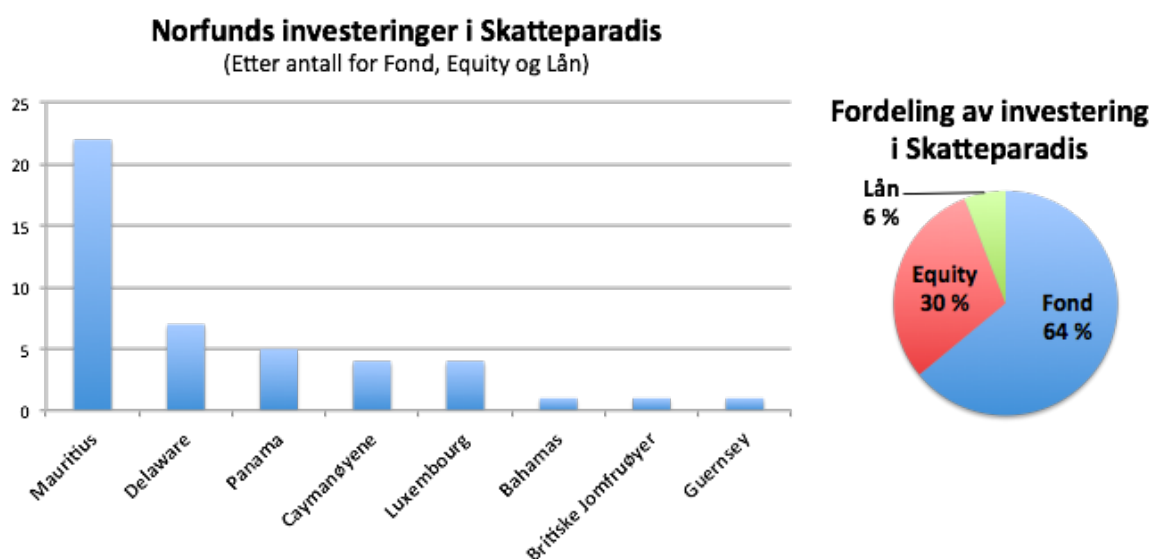
⁷⁶ hentet fra (NOU, 2009)

⁷⁷ Det nøyaktige tallet er 1936 millioner norske kroner.

Dette utgjør 20 % av den samlede porteføljen til Norfund.

Dersom vi bruker den opprinnelige definisjonen til OECD⁷⁸ er 45 av totalt 116 investeringer foretatt i skatteparadis fordelt mellom egenkapital, fond og utlån. I tre av disse investeringene har Norfund eierandel på 50 %⁷⁹, mens i de resterende investeringene er eierandelen maksimalt 33 %. Dette indikerer at Norfund opererer som minoritetseier for alle sine investeringer med unntak av tre.

Norfund har totalt 45 investeringer i skatteparadis der Mauritius klart skiller seg ut med flest. Her har Norfund 22 enkeltinvesteringer og et kommitert beløp på omlag én milliard kroner. Fordelingen på investeringer i skatteparadis er vist etter antall i figur 6.1.

Figur: 6.1

Innen Norfunds tre investeringsformer er det en klar overvekt av investeringer gjennom fond i skatteparadis. 35 av totalt 45 enkeltinvesteringer i skatteparadis er fondsinvesteringer og utgjør 64 % av ca. 2 milliarder kronene investert. I tabellen under vises de ulike andelene i de tre investeringsformene, samt hvor mye som er plassert i og utenfor skatteparadis.

⁷⁸ Delaware er tatt med selv om de ikke figurerer i listen til OECD. Costa Rica er ikke inkludert, selv om det kan diskuteres om de burde vært representert på listen til OECD. Liste over selskapene i disse skatteparadisene har vi plassert i vedlegg 9.6.

⁷⁹ BaseCamp Explorer Kenya, Brac Bank, Real People Investment PTY

Investeringer i porteføljen ved utgangen av 2013			
Instrument	Plasseringer utenfor Skatteparadis*	Plasseringer i Skatteparadis*	Sum
Egenkapitalinvesteringer	6060	615	6674
Fondsinvesteringer	802	1187	1989
Utlån	834	135	969
Sum	7696	1936	9632

*Plasseringene er forpliktelser hvor deler ikke er betalt ut enda

Figur: 6.2

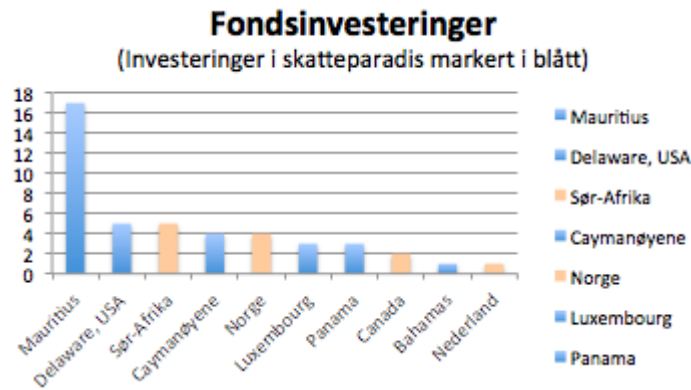
Hovedårsaken til den sterke kritikken av Norfund er investeringspolitikken og omfanget av fondsinvesteringer i skatteparadis. Kritikken retter seg mot Norfunds evne til å etterkontrollere, og i hvilken grad det er mulig å garantere at fondene ikke er tilknyttet kriminell aktivitet. Mauritius er den mest brukte jurisdiksjonen i fondsinvesteringene med totalt 17 individuelle fond, og hvert av disse fondene opererer etter de reglene vi har beskrevet i kapitlet om Mauritius.⁸⁰ Siden Norfunds fondsinvesteringer utgjør en så stor andel av porteføljen vil vi drøfte bruken av disse nærmere.

6.2 Fondsinvesteringer

Norfund hevder at fond minsker risikoen i form av en mer diversifisert portefølje, samt utvider Norfunds geografiske nedslagsfelt. Ved utgangen av 2013 hadde Norfund kommitert seg til 1,2 milliarder kroner⁸¹ i fondsinvesteringer, hvorav 60 % utgjør investeringer gjennom skatteparadis. Figur 6.3 viser Norfunds fondsinvesteringer der blå søyler indikerer investeringer i skatteparadis etter antall.

⁸⁰ Fondsinvesteringene ble kontrollert av Kapitalfluktutvalget i 2009.

⁸¹ Nøyaktig tall er 1 186,51 millioner

Figur: 6.3

I figur 6.3 går det frem at det er stor overvekt av fondsinvesteringer i Mauritius og disse er underlagt selskapsstrukturen GBC1.⁸² I kapitlet om Mauritius gjorde vi rede for hvilke særregler som ligger bak denne selskapsformen, og drøftet hva som gjør strukturen skadelig. Vi ser det nødvendig å vurdere Norfunds fem argumenter for hvorfor de benytter fondsinvesteringer:

1. *Geografisk nærhet sikrer tilgang til lokalkunnskap ved investeringsbeslutninger*
2. *Lokal forvaltning sikrer oppfølging av underliggende selskaper det ellers ville vært vanskelig å kontrollere fra Norge.*
3. *Kontroll fra Norge vil redusere omfanget av investeringer i selskaper, fordi det er faste kostnader knyttet til oppfølging.*
4. *Fondsinvesteringer senker terskelen for private medinvestorer og øker kapitalinngangen til ønskede investeringsområder.*
5. *Eksistensen av fond bidrar til kompetansebygging og oppbygging av lokale forvaltningsmiljøer der fondene forvaltes.*

1. Geografisk nærhet

Det er naturlig og tro at nærhet til investering gir tilgang til kompetanse man ellers ikke ville fått fra Norge. I avsnitt 3.1 i kapitlet om FDI går det frem at nærhet til investering virker positivt inn på omfanget av direkteinvesteringer. Norfund har således et insentiv for å etablere seg med nærhet til utviklingslandene. Det er imidlertid slik at 15 av 45 fond i Norfunds portefølje ikke har geografisk tilknytning til investeringsområdet. Av fire fond på

⁸² Ifølge Kapitalfluktutvalget

Caymanøyene retter ett seg mot Kina og de resterende mot Sør-øst Asia, mens av fondene lokalisert i Delaware, USA fokuserer ett på Kina og ett på investeringer på balkan. Norge er i sistnevnte investering langt nærmere nedslagsfeltet for investeringen. Videre retter tre av fondene i Luxembourg seg mot Kambodsja, Angola og Øst-Afrika, mens fire fond lokalisert i Mauritius mot plasseringer i Asia og ett i sentral-Amerika. Den geografiske spredningen til disse 15 fondene danner utvilsomt grunnlag for å si at nærhet til investeringen ikke er utslagsgivende for lokaliseringen av fondet. Fond som er etablert utenfor skatteparadis er derimot gjennomgående etablert med relativ nærhet til nedslagsområdet for investeringen.⁸³

2 & 3. Lokal forvaltning kontra kontroll fra Norge

Kostnader knyttet til forvaltning gjør det ineffektivt og kostbart å gjøre direkteinvesteringer fra Norge. I den grad Norfunds fondsinvesteringer er forvaltet lokalt er det naturlig at det er lettere å kontrollere og gi bedre oppfølging enn fra Norge. Det oppstår videre kostnader knyttet til oppfølging fra Norge som er ønskelig å minimere selv om investeringsmålene hovedsakelig er rettet mot utvikling. Dette gjenspeiler argument to og tre.

4. Økt kapitalinngang til investeringsområder

Uheldige skattestrukturer i skatteparadis undergraver selvvråderetten til andre jurisdiksjoner og omfordeler velferd gjennom tapte skatteinntekter. Norfunds erfaring er at DFler i andre land og private aktører foretrekker skatteparadis. Med andre ord er Norfund nødt til å godta bruken av skatteparadis i fondsinvestering ettersom de kun skal gå inn med minoritetsinteresser etter Norfundloven. Den viktigste avveiningen mot de skadelige effektene skatteparadis beviselig har, er om det er forsvarlig å delta som minoritetseier dersom medinvestorer krever at skatteparadis anvendes. Som et statlig investeringsfond er signaleffekten man gir større enn for private aktører. Selv hevder Norfund at de er en liten aktør uten mulighet til å påvirke andre institusjoners beslutningsatferd. Det kan allikevel stilles spørsmål om man bør gi avkall på investeringsmuligheter i et skatteparadis på bakgrunn av deres rolle som et statlig utviklingsfond.

5. Lokal kompetansebygging

Norfund hevder avslutningsvis at fond bidrar til kompetanseoppbygging der disse er lokalisert. Kompetanseoppbyggingen skjer imidlertid i stater som har økonomiske motiver

⁸³ Fire av fondsinvesteringene har global utstrekning. Av disse er tre fra et selskap ved navn NMI som tilbyr mikrokreditt.

for å bevare kompetansen for seg selv. Det kan hevdes at avstanden mellom skatteparadis og utviklingsland således hemmer utviklingen i landene man ønsker å bygge opp. Mange vil derfor påstå at argumentet om lokal kompetansebygging er kontraproduktivt for utviklingen i fattige land.

6.3 Avkastning i Skatteparadis

Avkastning gir et godt bilde av profitabiliteten i porteføljen, og reflekterer om selskapene Norfund investerer i er økonomisk bærekraftige. Høy avkastning er en indikator på selskapenes evne til å overleve og derfor en utviklingsindikator for Norfund. Siden oppstart i 1998 har Norfund hatt gjennomsnittlig årlig avkastning på 8 % etter skatt.⁸⁴ Norfund sier følgende om sitt forhold til avkastning:

“ Norfund does not have a set target return for its portfolio. A return requirement would provide an incentive to shift the portfolio away from more difficult investment countries and from projects that are higher risk, and towards lower risk projects and higher overall profitability. In this respect, Norfund differs from the business models used by many other investors which aim to maximise the profitability of investment portfolios.”⁸⁵

Norfund skaper avkastning på sin investerte kapital gjennom renteinntekter på lån, realiserte aksjegevinster og mottatt utbytte.⁸⁶ I uttalelsen påpeker Norfund at de på bakgrunn av sitt mandat, ikke gjør investeringer for å maksimere avkastning slik private investorer gjør. Investeringene i skatteparadis kan imidlertid virke inn på bestemmelsen av hvilke investeringer som er mest lønnsomme etter skatt. I Norfunds fondsinvesteringer er forvaltningen og investeringsbeslutningen utført av andre enn Norfund selv, hvor det stilles et krav til avkastning. I kombinasjon med at brorparten av fondsinvesteringene gjøres gjennom skatteparadis fører dette til større avstand mellom investeringene og hva man ønsker å oppnå med dem.

Videre stiller vi oss undrende til hvorfor Norfund retter fokus i virksomhetsrapportene mot avkastning etter skatt. Om Norfund mener at avkastning etter skatt er et prestasjonsmål,

⁸⁴ Dette er et tall Norfund selv har regnet ut og opererer med.

⁸⁵ Hentet fra (Virksomhetsrapport, 2013)

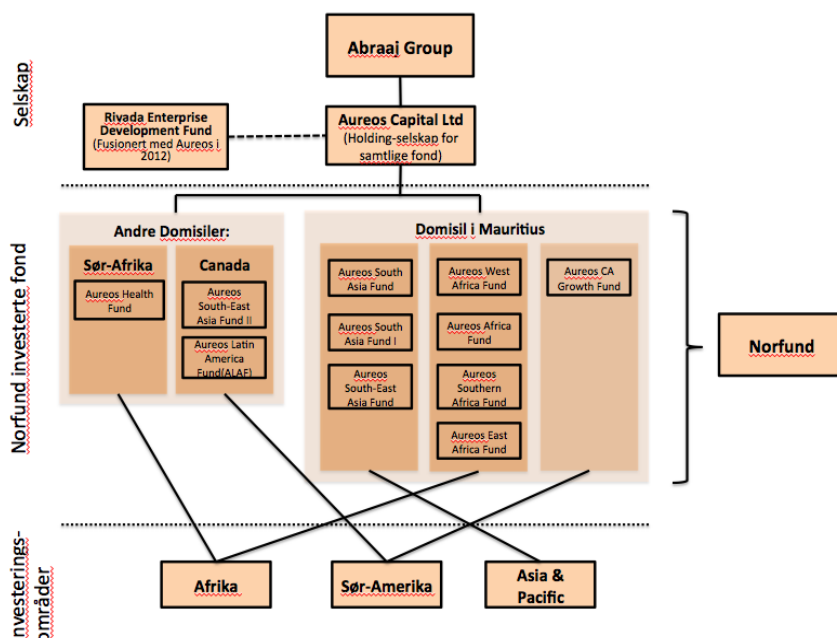
⁸⁶ I dette inngår utbytte fra tilknyttet selskap, blant annet SN Power.

innebærer det at man ønsker å minimere sin skattekostnad. Tatt i betraktning at Norfund ønsker å bidra til utvikling gjennom skatteinntekter, er det grunn til å sette spørsmålsteget ved om det er samsvar mellom mål og praksis på dette området.

Norfunds største enkeltinvestering i fond er Aureos Capital. Dette er et selskap som godt belyser strukturene vi har drøftet og problemstillingene vi tar opp i tilknytning til fondsinvesteringer.

6.4 Aureos Capital Ltd

Aureos Capital er lokalisert i Mauritius, og Norfund hadde ved utgangen av 2013 investert 415 millioner fordelt på åtte fond i dette selskapet.⁸⁷ Aureos Capital ble etablert av Norfund, i samarbeid med den britiske DFien CDC i 2001. Dette ble gjort gjennom registrering i Mauritius under selskapsformen GBC1.⁸⁸ Vi har vært i kontakt med det lokale kontoret i Mauritius og fått bekreftet at selskapet fortsatt opererer under denne strukturen. Aureos Capital er derimot ikke lenger eid av Norfund, men ble kjøpt opp av et privat equity selskap i Dubai med navn Abraaj Capital i 2011. Abraaj Capital har senere fusjonert Aureos med sitt eget SMB-fond Riyadh Enterprise Development Fund. Aureos Capital opererer som et holdingselskap for fondene som er registrert som heleide datterselskap i Mauritius.

Figur: 6.4

⁸⁷ Utenfor skatteparadis er det investert 236 millioner gjennom samme selskap.

⁸⁸ Vi tok kontakt med Abraaj Group sitt Mauritius kontor 30.10.14 gjennom: Tel: +(230) 464 9494

Et av Abraaj Capital sine fremste mål er å drive verdiskaping ved å etablere økonomisk levedyktige virksomheter. Fremfor alt er de imidlertid resultatdrevet og prioriterer å levere gode resultater til sine aksjonærer.⁸⁹ Gjennom Aureos Capital har Norfund 11 fondsinvesteringer hvorav 8 er lokalisert i Mauritius. Kapitalen som går inn i Mauritius strømmer videre til lokale virksomheter i Afrika, Latin-Amerika og Asia. Ved at Aureos er registrert som et GBC1 kan de utnytte de gunstige skattefordelene vi diskuterte i kapittel 5 om Mauritius. De går under skatteavtalene og er omfattet av sekretessreglene vi tidligere har drøftet.

Ved å benytte Aureos som et eksempel får vi innblikk i hvor problematisk det kan være for Norfund å finne samarbeidspartnere med målsetninger som ikke er i konflikt med deres egne. Som nevnt i avsnittet over vil ikke avkastning etter skatt støtte opp under målet om utvikling. I motsetning vil fokus på avkastning før skatt øke skattebidraget til investeringslandet. Dette er imidlertid ikke forenlig med Abraaj Capital som lever på godviljen til sine aksjonærer.

De største private equity selskapene opererer med Mauritius som base for investeringer til Afrika. I følge Norfund representerer bruken av disse fondene en utvidelse av det geografiske nedslagsfeltet. Ettersom fondsinvesteringene blir gjort av Aureos Capital gjennom skatteparadiset Mauritius kan det imidlertid være problematisk at nedslagsfeltet er så spredt som til Afrika, Latin-Amerika og Asia. Norfund er ansvarlig for at investeringene gjennomføres forsvarlig og i tråd med nasjonale lover. Dette kan være vanskelig å etterkontrollere når selskapene i skatteparadis ikke er transparente og informasjon ikke er offentlig tilgjengelig.

Norfund påpeker at investeringene i Aureos og fond generelt har gått ned etter pålegg i kjølvannet av Kapitalfluktutvalgets rapport. Dette stemmer godt med de resultater vi finner, ettersom kommitert beløp til Aureos er redusert med 270 millioner kroner siden 2009.⁹⁰ Dette oppveies imidlertid av endret investeringspraksis i de andre instrumentene i Norfunds portefølje.

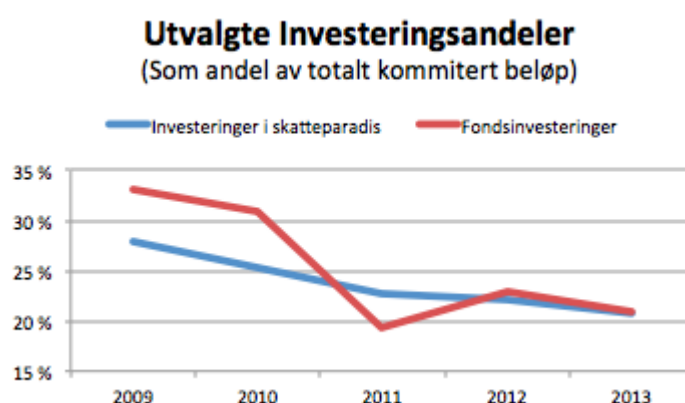
⁸⁹ Hentet fra "Mission og Values"-erklæringen til Abraaj Capital.

⁹⁰ Investeringer til Aureos gjennom skatteparadis er redusert fra 685 til 415 millioner kroner i perioden 2009-2013

6.5 Endret investeringspraksis i Skatteparadis

I samtaler med Norfund påpeker de at fondsinvesteringene har gått betraktelig ned. Dette ble de pålagt etter anbefalinger fra Kapitalfluktutvalget om å endre investeringspraksis. Nye retningslinjer for fondsinvesteringene, diskutert i kapittel 4, la blant annet begrensinger på muligheten til å investere i fond etter hvor disse er lokalisert.

Det stemmer at fondsandelene til Norfund har blitt redusert i forhold til den totale porteføljen. I 2009 var 33 % av det kommitterte beløpet plassert i fondsinvesteringer, og dette tallet er ved utgangen av 2013 redusert til 21 %. Norfund påpeker også at andelen investert i skatteparadis har gått ned for porteføljen som helhet. I forhold til de kommitterte beløpene fra virksomhetsrapportene stemmer denne uttalelsen bra med det vi finner. I 2009 var 28 %⁹¹ plassert i skatteparadis, mens dette tallet er redusert til 21 % i 2013. Ut ifra disse betraktningene kan det virke som Norfund har tilpasset seg kritikken i investeringspraksisen ved å redusere eksponeringen mot skatteparadis.

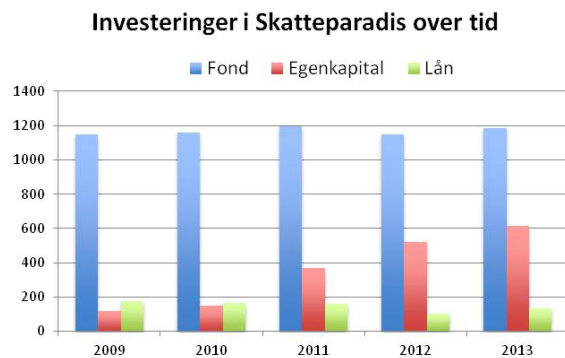

Figur: 6.5

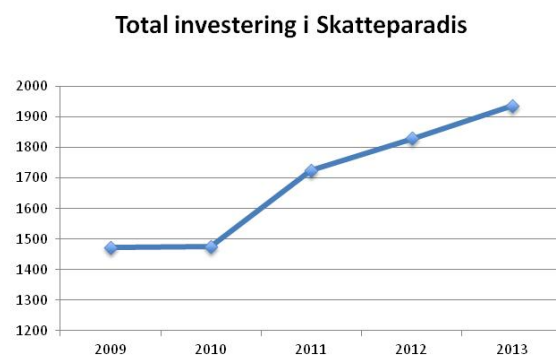
Direkteinvesteringene til Norfund har generelt vært lite diskutert i relasjon til skatteparadis. Dette skyldes at andelen direkteinvesteringer i forhold til fondsinvesteringer i skatteparadis, i mange år har vært beskjedne. Dette forholdet har endret seg betydelig i løpet av de siste 5 årene⁹² fordi egenkapitalinvesteringene har skutt fart i denne perioden.

⁹¹ Norfund sier selv at dette tallet var 81 % samme år. Vi får ikke dette til å stemme uten å inkludere SN Power som et selskap hvor registreringen er i skatteparadis.

⁹² Norfund begynte først i 2009 å oppgi hvor selskapene de investerer i er registrert. Norfund begynte med dette på bakgrunn av forslagene Kapitalfluktutvalget kom med i sin utredning.

Figur: 6.6

Figur 6.7

I 2009 kom bare 8 % av investeringene i skatteparadis fra egenkapitalinvesteringer i Norfund. På fem år har denne andelen vokst fra 117 til 615 millioner kroner og utgjør nå 30 % av Norfunds portefølje i skatteparadis. Fra figur 6.6 ser vi tydelig at fondsinvesteringer og direkteinvesteringer i form av utlån skiller seg fra utviklingen i egenkapital. Videre går det frem at plasseringene i fond fortsatt er klart størst, men økningen begrenser seg til 40 millioner kroner over fem år. Dette er i tråd med uttalelsen til Norfund om at det har vært lite nyinvestering innen dette området. Investeringene i egenkapital har derimot hatt en gjennomsnittlig vekstrate på 58 %. Denne utviklingen er betydelig i lys av tidligere praksis i egenkapitalinvesteringene, og står i sterk kontrast til reduksjonen fra figur 6.5 som indikerer mindre investering i skatteparadis. Siden forslaget om at Norfund burde avvikle sine investeringer i skatteparadis ble fremmet, har denne delen av porteføljen blitt utvidet med 36 %. Fra disse beregningene er det tydelig at Norfund har fortsatt praksisen med bruk av skatteparadis, men har erstattet plasseringer i fond med egenkapitalinvesteringer.

Investeringen i egenkapital har ført til at plasseringene i skatteparadis har økt med 527 millioner de siste fem årene, tilsvarende en gjennomsnittlig årlig vekst på 8 % i perioden 2009-2013. Mauritius er også her den mest brukte jurisdiksjonen med 300 millioner i investeringer fordelt på fem selskap. Deretter følger en enkeltinvestering på 145 millioner kroner i skatteparadiset Panama. Veksten i disse investeringene skyldes ikke primært nye investeringer, men økt satsing på selskap som allerede er i porteføljen. I perioden 2009-2013 har ikke antallet variert med mer enn tre investeringer. På det meste har det vært ti egenkapitalinvesteringer i skatteparadis. Likevel har egenkapitalinvesteringene i skatteparadis blitt over femdoblet de siste fem årene. Selskapene CIFI og Matanuska Africa

skiller seg klart ut med kommitteringer på nærmere 150 millioner hver. CIFI er et selskap som driver med prosjekter innen infrastruktur i latin-Amerika, mens Matanuska er en bananplantasje med produksjon i Mozambique.

Investeringene i egenkapital utenfor Mauritius og Panama er av minst like stor interesse, selv om de ikke på langt nær er så store. I Delaware, USA har Norfund interesser i et selskap som heter Angola Capital Partners. Investeringen er på 1,4 millioner med en eierandel på 50 %. Dette er forvaltningsselskapet til Fundo de Investimento Privado, registrert i Luxembourg, hvor Norfund eier 29,4 %. Dette selskapet satser på SMB-fond i Angola, men utenfor den dominerende olje- og diamant industrien i landet. I Luxembourg har Norfund interesser i et annet forvaltningsselskap ved navn Fanisi Venture Mgt Company, hvor eierandelen også er 50 %. I denne investeringen er det kommitert et beløp på 1,7 millioner. Morselskapet er et fond registrert i Luxembourg med navn Fanisi Venture Capital Fund. Selskapet tilbyr risikokapital til SMB-fond i Kenya, Tanzania, Rwanda og Uganda, og Norfund eier 30,9 %. Norfund har styremedlemmer i begge selskap og var initiativtaker til opprettelsen i Delaware og Luxembourg. Den aktive posisjonen i disse selskapene sår tvil om Norfund opererer som en minoritetsseier uten innflytelse over hvor selskapet er lokalisert, eller om de aktivt oppsøker etablering i skatteparadis.

6.6 SN Power

Sammen med Statkraft eier Norfund selskapet SN Power som produserer fornybar energi gjennom vannkraft. Dette er Norfunds største enkeltinvestering, og i utgangen av 2013 hadde Norfund en eierandel på 40 %. Vi ønsker å nevne at riksrevisjonens granskning i 2006-2007 fant strukturen til SN Power noe komplisert. Eierandelen til Norfund lå i et selskap som het SN Power Invest AS. Dette selskapet etablerte i 2003 SN Power Holding AS med 100 % eierskap, som igjen eies 100 % av SN Power Singapore. Først etter at kapitalen har vært innom dette selskapet blir den spredd til ulike land. Riksrevisjonen viste at det er inntil syv selskaper mellom Norfund som har sine eierinteresser og selskapet hvor kapitalen investeres. Det er med andre ord mange ledd kapitalen skal gjennom før den investeres.

Det kan virke underlig at man finner det nødvendig å kanalisere all kapital gjennom Singapore før den fordeles videre. Singapore er i stigende grad anvendt for direkteinvesteringer grunnet sitt gunstige banksystem, mulighet for anonymitet og null skatt

på kapitalgevinst. TJN, IMF, og EU, men ikke OECD, kategoriserer Singapore som et skatteparadis.⁸⁵ Man kan derfor påstå at SN Power sine direkteinvesteringer ikke går fra Norge, men fra Singapore.⁹³ Tatt dette i betraktning burde egenkapitalinvesteringer gjennom skatteparadis vært 69 % istedenfor 9 %⁹⁴.

Norfunds samarbeid med SN Power er et viktig bidrag i produksjonen av fornybar energi. Det må likevel stilles spørsmålstegn ved om SN Power sitt fokus på avkastning er forenlig med Norfunds målsetning om å skape økonomisk vekst. Norfund står ovenfor en utfordring ved at de skal etterfølge sitt mandat og samtidig sørge for at medinvestorer får muligheten til å søke avkastning. Dersom måten høy avkastning skapes går på bekostning av mandatet og Norfund sitt renommé, vil mange hevde at Norfund bør se seg om etter andre samarbeidspartnere.

6.7 Norfunds argumenter for bruk av skatteparadis

De fire argumentene under er hentet fra Norfunds notat til Kapitalfluktutvalget i 2009 med begrunnelse for hvorfor fondene Norfund ofte investerer i er lokalisert i skatteparadis. Norfund forteller oss at argumentene fortsatt er aktuelle ettersom lite har forandret seg siden rapporten om kapitalflukt kom ut i 2009.⁹⁵ Fra det opprinnelige notatet sier Norfund at det ikke er sekretessen som gjør skatteparadis attraktivt, men følgende fordelaktige sider ved jurisdiksjonene:

- 1. Gode og stabile juridiske strukturer for deres investeringer*
- 2. Hindre unødvendig skattebetaling i tredjeland*
- 3. Politisk stabilitet*
- 4. Sikker og kostnadseffektiv håndtering av transaksjoner mellom investorers hjemland og bedriftene som fondet investerer i*

⁹³ Det har vært restrukturering i SN Power, men SNP Holding Singapore er fortsatt i drift.

⁹⁴ I kapitlet om Norfund ble det nevnt at 9 % gikk gjennom skatteparadis

⁹⁵ Hentet fra telefonintervju med Norfund

1. Gode og stabile juridiske strukturer

Norfund hevder at årsaken til deres bruk av skatteparadis er at lukkede jurisdiksjoner gir hensiktsmessige og trygge juridiske strukturer for deres investeringer i utviklingsland. I tilfellet med Mauritius gjør vi det klart at det tilbys strukturer som er fordelaktige og at Norfund anvender disse for sine fondsinvesteringer. Vi trekker frem selskapsformene i GBC som spesielt dekkende for slike strukturer. Konsekvensen av dette er at Norfund er medvirkende til å opprettholde skadelige strukturer og lønnsomheten ved slik virksomhet.

De juridiske strukturene Mauritius tilbyr skiller seg ikke nevneverdig fra andre skatteparadis.⁹⁶ Av den grunn burde afrikanske stater kunne tilrettelegge for investeringer ved å etterligne rammene Norfund hevder de trenger for direkteinvesteringer. Norfund eller EDFI ser derfor ikke ut til å fremme etablering av strukturer i utviklingsland som stimulerer direkteinvesteringer. Med den kompetansen Norfund sitter på innen internasjonale investeringer ville de kunne medvirke til vekst ved å forbedre rammevilkårene. I den grad Norfund vil kunne endre det svake bildet av de institusjonelle forholdene i afrikanske land, er det i det minste et bidrag til selvstendigjøring av de landene Norfund har plasseringer.

Argumentet bygger videre på en forutsetning om at de juridiske strukturene i skatteparadis er den mest effektive mekanismen for å fremme utvikling.⁹⁷ Dette har vi ikke funnet at Norfund har belegg for å hevde. Det kan bygge på påstanden om at investering gjennom fond sammen med andre investorer har større påvirkningskraft enn direkteinvestering. Et slikt argument vil delvis være bygget på antagelser ettersom ingen sikkert vet hvor stor skade investeringer i skatteparadis gjør i utviklingsland.

2. Hindre unødvendig skattebetaling i tredjeland

Det kan hevdes at et tredjeland vil være unødvendig ettersom aktivitetene i investeringen kun foregår mellom Norge og utviklingslandet. Ved å etablere fondet i det landet kapitalen er tiltenkt vil argumentet bak et tredjeland falle bort, ettersom kun to land er involvert. Norfund påpeker at mange av deres fondsinvesteringer ikke er tillatt etter norske regler for finansinstitusjoner og fond.⁹⁸ Dette hindrer dem derimot ikke i å etablere fonds- eller direkteinvesteringene gjennom investeringslandets strukturer.

⁹⁶ Hentet fra (NOU, 2009)

⁹⁷ Hentet fra (Murphy, 2010)

⁹⁸ Norfund eget utsagn fra (NOU, 2009)

Alle selskapene Norfund investerer i er hjemmehørende i den staten de opererer. Disse selskapene betaler skatt på likt grunnlag som andre virksomheter i landet. Den unødvendige skattebetalingen kan forstås som skatt betalt av Norfund og medinvestorer utover selskapsskatten på bunnivå. Ettersom skatt på kapitalgevinster er skattefri, uavhengig av om du opererer direkte i investeringsland eller gjennom Mauritius, vil denne bestå av skatt på kapitalgevinst, kildeskatt på utbytte og renteinntekter. Disse skattene er regulert av dobbeltbeskatningsavtalene, og satsene varierer for hver enkelt avtale som inngås. Å minimere beskatning gjennom å tilpasse seg disse avtalene er bedre kjent som “treaty shopping”. Dette kommer vi tilbake til i avsnitt 6.8.3.

Argumentet om unødvendig beskatning i tredjeland ville vært legitimt dersom Norfund kunne bevise at skatteparadisene ble brukt for å unngå dobbelbeskatning. Norfund har ikke kunnet vise at deres direkteinvesteringer urettmessig øker skattekostnaden gjennom skatteavtaler, noe argumentet fordrer at de gjør. Slik vi ser det er argumentet bedre anvendt i relasjon til Norfunds medinvestorer som vil ønske å redusere skattebyrden eller hindre dobbelbeskatning. Medinvestorene vil grunnet aksjemajoritet kunne presse igjennom en beslutning om at skatteparadis skal brukes. Det kan dermed virke som et ønske om å hente inn kapital fra private medinvestorer, går på bekostning av Norfunds formål om å bidra med skatteinntekter til utviklingsland. Mot dette kan det anføres at enkelte investeringer der Norfund fremstår som minoritetseier, faktisk har aksjemajoritet gjennom sammenslutning av alle eierandeler til DFIfene. Disse kan sammen avstå fra å bruke skatteparadis, men dette virker ikke å være utviklingen i dag.

3. Politisk stabilitet

Et av Norfunds sterkeste argumenter for bruk av skatteparadis er at de er avhengig av politisk stabilitet. Investorer vil ikke påta seg økt risiko når de ikke blir kompensert for dette gjennom økt avkastning. Skatteparadisene har lange tradisjoner for rettsikkerhet og forutsigbarhet i sin lovgivning, og har et lavere korrupsjonsnivå enn andre land i samme region. I skatteparadis minimerer de den politiske risikoen og faren for at myndighetene gjør urettmessige overgrep.

Tatt i betraktning at investeringskapitalen er lokalisert i utviklingslandet og ikke i lukkede jurisdiksjoner hvor fondet er hjemmehørende, kan det rettes tvil om hvor mye risikoen

egentlig er redusert. Investeringen i utviklingslandet vil fortsatt være risikabel, uavhengig av om Norfund velger å gå gjennom skatteparadis eller ikke. Hvor svak den politiske stabiliteten egentlig er i utviklingsland er også høyst usikkert. I følge Richard Murphy, grunnlegger av Tax Justice Network, er påstanden om at utviklingsland står ovenfor betydelig politisk risiko feil. Han hevder at mange utviklingsland har veletablerte demokratier hvor det ikke finnes holdepunkter for at risikoen blir betydelig redusert ved å investere gjennom skatteparadis.

Det er riktignok slik at risikoen blant flere mindre utviklede nasjoner er større enn for stater som Mauritius. Direkteinvesteringer fører til reduserte private medinvesteringer ettersom risikoen øker uten utsikt til høyere avkastning. Norfund ser høyere samfunnsnytte av å kunne investere med mer privat kapital gjennom skatteparadis i forhold til å etablere fondet med mindre kapital direkte. Dersom Norfund og andre DFier ikke bidrar til å minske barrieren for direkteinvesteringer, og heller velger å investere gjennom skatteparadis, vil dette forsterke fordommene mot utviklingsland istedenfor å bryte dem ned.

4. Sikker og kostnadseffektiv håndtering av transaksjoner

Ifølge Norfund er det administrative fordeler med skatteparadis, blant annet mulighet til sikre betalinger over landegrensene. De påpeker at de nyter godt av at bankene har et utviklet kontornett på det afrikanske fastlandet,⁹⁹ og nevner videre at det ofte er krav om registrering av bankkonto i en afrikansk bank for å kunne få lov til å investere i Afrika. Norfund hevder at Mauritius da er det beste alternativet ettersom de sørger for trygge rammer rundt dette.

En del av forretningsmodellen til skatteparadis er å holde kostnadene til investor nede samtidig som man leverer sikker overføring mellom investors investeringsland og hjemland. Mauritius har opparbeidet seg stor tillit over mange år og er nå det foretrukne valget i investeringer til Afrika. Argumentet kan ses i sammenheng med praktiske årsaker ved at investorer kjenner lovgivningen, og har lettere for å delta i investeringer om det skjer etter kjente regler. Norfund hevder blant annet at Norges strukturer verken er attraktive eller godt nok kjent blant investorer til at det vil tiltrekke seg privat kapital. Mangelen på åpenhet og ansvarlighet knyttet til skatteparadis er i strid med et av de viktigste målene for DFier, som er å fremme de høyeste standarder ved å overholde retningslinjene for sosial- og

⁹⁹ Norfunds begrunnelse for bruk av skatteparadis, revidert versjon av (NOU, 2009)

miljømessige forhold.¹⁰⁰ Som følge av det burde Norfund arbeide for å bedre de juridiske strukturer i utviklingsland.

6.8 Bidrag via Skatteinntekter

Et av Norfunds uttalte mål er å bidra med skatteinntekter til utviklingsland. Fra virksomhetsrapporten i 2013 blir det fremhevet at: *“Tax revenue is important for local governments and enables them to build infrastructure and to supply services such as health care and education”*.¹⁰¹ Dette vil si at velferdstilbudet i utviklingsland blir styrket i tråd med størrelsen på skattebidraget fra Norfunds investeringer. Sammen med antall ansatte i de investerte selskapene, kvinnelig sysselsetting og antall investerte selskaper er skatt en viktig indikator i vurderingen av utviklingseffekter.

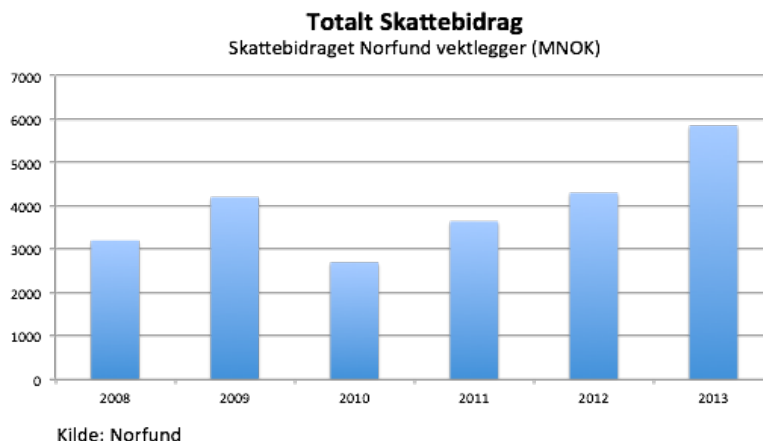
6.8.1 Totalt skattebidrag

Norfund investerer i relativt nyetablerte selskaper som tar sikte på å skape positive resultater først etter noen år. Disse selskapene skal i utgangspunktet betale inntektsskatt på det overskuddet de genererer, men med fremførbare underskudd tar det ofte flere år før det etablerte selskapet betaler skatt til myndighetene. Tatt dette i betraktning viser virksomhetsrapporten fra 2013 at selskapene Norfund investerer i hadde et skattebidrag på totalt NOK 5,851 milliarder¹⁰² og i 2012 NOK 4,3 milliarder. I figur 6.7 vises Norfunds rapporterte skattebidrag for perioden 2008 - 2013. Dette er skattebidraget vektlegger i sine i virksomhetsrapporter.

¹⁰⁰ Hentet fra (Murphy, 2010)

¹⁰¹ Hentet fra (Virksomhetsrapport, 2013 s. 13)

¹⁰² Dette akkumulerte tallet er summen av skattebidraget fra Asia: MNOK 1339, Afrika: MNOK 2609 og Latin-Amerika: MNOK 1903

Figur: 6.8

Fra virksomhetsrapporten 2012 beretter Norfund at *”Innbetalinger til myndigheter inkluderer selskapsskatt, avgifter, lisenser osv. for alle Norfunds investeringer”*.¹⁰³ I første omgang bør det stilles spørsmål ved om hvorfor det ikke gis større innsikt i hva dette bidraget inkluderer. Av den totale skattebetalingen på 4,3 milliarder i 2012, består 2,5 milliarder av ren selskapsskatt fra overskudd i selskaper. De resterende 1,8 milliarder relaterer seg til en skattekostnad som er uidentifiserbar. Måten skattebidraget er presentert på gjør det komplisert å forstå hvor bredt begrepet brukes, og om beløpet innebærer skatteinntekter vi normalt ikke ville kreditert Norfund. For å kunne vurdere Norfunds delaktighet i dette skattebidraget bedre trenger vi større innsikt i hver investering.

Ettersom Norfund i liten grad utøver aktivt eierskap og har inngått 119 investeringer på tre kontinenter i 2013, er det omdiskutert hvor direkte involvert de har vært i det skattbare overskuddet. Norfund har eksempelvis 20 investeringer hvor eierandelen er under eller lik 10 %. Å hevde at de står bak skattebetalingen i disse selskapene kan for mange fremstå som direkte misvisende. Dette poenget kan utvides til å inkludere fondsinvesteringene. Tatt i betraktning at fondet forvaltes av andre, og Norfund kun bistår med investeringskapital, kan det argumenteres for at de står langt fra denne skattebetalingen.

Det kan imidlertid argumenteres for at mange av de investeringene Norfund har i sin portefølje aldri ville blitt gjennomført dersom det ikke ble tilført privat kapital. Dette kan rettferdiggjøre at Norfund tildeles større betydning for de skatteinntekter som skapes i

¹⁰³ Denne betegnelsen står skrevet i fotnote på s.28 i virksomhetsrapporten, 2012

selskaper de kun har minoritetsandeler. Om vi allikevel summerer opp den skattebetalingen Norfund finner representativ, har de bidratt med 23,9 milliarder¹⁰⁴ siden Kapitalfluktutvalget først etterspurte hvilke beløp de tar anerkjennelse for. Det samlede bidraget er således 2,5 ganger så stort som det samlede investerte beløpet. Det ligger utenfor denne oppgaven å regne seg frem til skattebidraget selskapene i Norfunds investeringer bidro med i 2013, men vi ønsker å påpeke at det er merkverdig at et slikt tall blir fremhevet når det er umulig å validere det gjennom offentlig informasjon.

6.8.2 Vektet skatteandel

Om vi vekter Norfunds eierandel mot resultatet i hvert enkelt selskap er skattebetalingen for 2012 på 107 millioner. Dette er beregninger Norfund selv har gjort. Dersom vi summerer vektet skatteandel i perioden 2008-2012 får vi 332 millioner kroner. Dette er altså det skattebidraget som tilfaller de eierandelene Norfund har i porteføljen sin. Det samlede skattebidraget som fremheves av Norfund tilsvarende periode er lik 18 milliarder kroner. Norfund opplyser at de ikke lenger gjør beregninger på vektet skatteandel, og av den grunn har vi ikke dette tallet for 2013. Dette fremgår av figur 6.9. I figur 6.10 indikerer den blå søylen totalt skattebidrag, mens den røde søylen vektet skatteandel. Utregningene er beregnet på Norfunds års- og virksomhetsrapporter for perioden 2008 - 2012.

Figur: 6.9

Figur: 6.10

Norfunds skattebetaling har hatt en økende trend de siste årene. Dette blir reflektert i både den vektete skatteandelen og Norfunds totale skattebidrag i figur 6.8. Ved å sammenligne

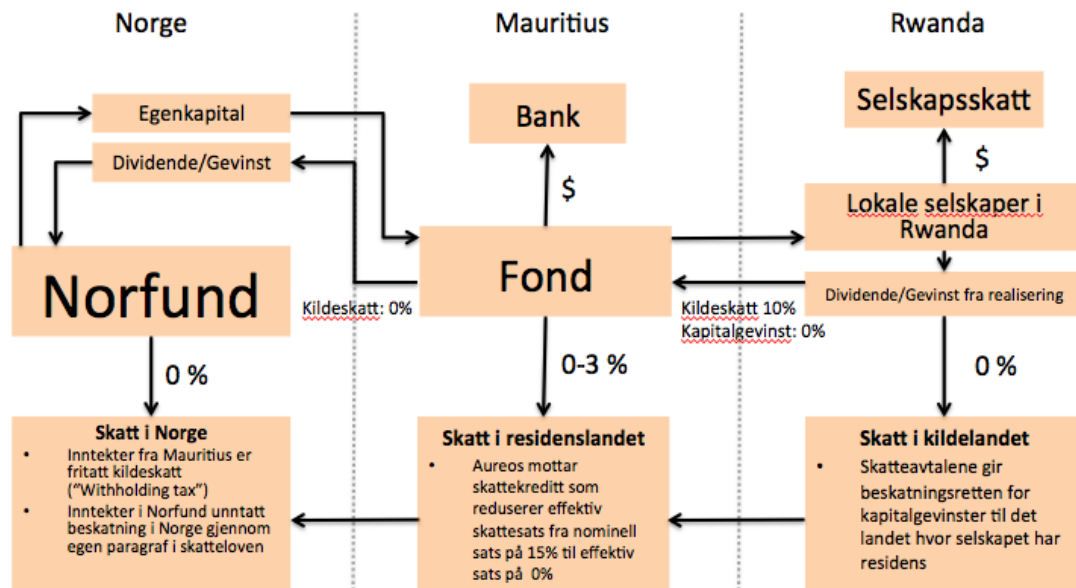
¹⁰⁴ Summen av skattebidrag fra investerte selskaper i perioden 2008-2013.

vektet skatteandel og totalt skattebidrag som Norfund rapporterer, fremgår det store ulikheter i veksten fra år til år. Dette er illustrert i figur 6.10. I de siste årene har veksten i den vektete skatteandelen vært over dobbelt så stor som det aggregerte skattebidraget for alle investeringene. Grunnen til at avviket er så stort er at Norfund har et bredt spekter på hvor stor andel de har i selskapene når de investerer. Økt vekst i vektet skatteandel, i forhold til total skatteandel, kan antyde at Norfund legger igjen mer skatt for hver krone investert. Dersom man ser på den totale porteføljen kan en økning i skattebidraget skyldes en reduksjon i det kommitterte beløpet til skatteparadis fra 28 % i 2009 til 21 % i 2012. Dette kan ha en sammenheng med at Norfund investerer mindre i fond og mer i egenkapital og utlån enn tidligere, hvor skattebidraget for hver enkelt investering er høyere.

De merkante forskjellene i vekst mellom de to måtene å rapportere skattebidraget har også et annet budskap. Når veksten i den vektete skatteandelen er så ulik det totale skattebidraget, er det tydelig at det totale skattebidraget Norfund fremhever i virksomhetsrapporter ikke er representativt for porteføljen. For oss fremstår skattebetalingen som urealistisk. Videre er det uheldig at Norfund har sluttet å rapportere det vektete skatteandel ettersom vi ser stor nytteverdi i denne informasjonen.

6.8.3 “Treaty Shopping”

I Norfunds argumentasjon for bruk av skatteparadis påpeker de at skatteparadis hindrer unødvendig beskatning i tredjeland. Slik vi viste i kapittel 5 er kildeskatten på utbytte, renteinntekter og royalties i Mauritius betraktelig lavere gjennom skatteavtaler enn det er for innenlandske selskaper i investeringslandet. Videre vil beskatning av kapitalgevinster i fond legges til Mauritius dersom det ikke er opprettet datterselskaper i landet. Kapital som overføres fra Mauritius tilbake til hjemlandet har ingen skatt knyttet til seg. En slik posisjonering kan anses for å være en form for skattetilpasning, der målet er å utnytte mer fordelaktige skatteavtaler mellom andre land enn sitt eget. Dette er kjent som “Treaty Shopping”.

Figur: 6.11

Figur 6.11 er et eksempel på "Treaty Shopping" og illustrerer fordelene man oppnår ved å tilpasse seg mellom Norge, Rwanda og Mauritius. Norfunds investeringer i Mauritius gjøres gjennom selskapsstrukturen GBC1. Norfund får gjennom GBC1 mulighet til å benytte skatteavtalene Mauritius har med andre land.

Rwanda har innenlandsk kildeskatt på 15 % av alle selskapsinntekter fra utbytte, renter og royalties.¹⁰⁵ Norge og Rwanda har i dag ikke utarbeidet en skatteavtale og ettersom dette ikke foreligger er det ingen begrensning på kildeskatten.

Mauritius har skatteavtale med Rwanda hvor kildeskatten er redusert til 10 %, og kapitalgevinster er gitt til bostedslandet. Realisering av aksjer er en kapitalgevinst og derfor fritatt beskatning i Mauritius. "Treaty Shopping" gjør at investorer kan utnytte forskjellen i avtalene mellom land for å redusere sin totale skattebyrde. Norfunds fondsandeler i Mauritius er et eksempel på at det kan bli redusert beskatning til utviklingsland. Dette har vi ikke kunnet bevise ettersom informasjonsgrunnlaget ikke er tilgjengelig, og skattebetalingen ikke reflekteres i det norske konsernregnskapet. Norfund hevder at bruken av Mauritius ikke reduserer skatteinngangen i landet der fondet investerer.

¹⁰⁵ Hentet fra hjemmesiden Rwanda Revenue Authority, regjeringens side for skatt- og inntektsbestemmelser (RRA, 2014)

Det kan diskuteres om skattebetaling utover bunnivåsselskaper er skatt Norfund burde vært utsatt for i første omgang. I Norge vil mange investeringsselskaper få fritak for skatt på investeringer i EØS gjennom fritaksmetoden, med unntak av investeringer i lavskatteland¹⁰⁶ eller porteføljeinvesteringer utenfor EØS. Enkelte vil da kunne hevde at beskatning utover selskapsskatt, det vil si skatt i de selskapene Norfund investerer i, er en ekstrabyrde som burde vært unngått. Dette synet legitimerer bruk av den lave skattesatsen som skatteparadis tilbyr, men overser fullstendig de skadelige effektene som oppstår som følge av sekretessreglene i landet.

6.8.4 Estimert skattetape

Det er gjort konservative estimater på hvor store summer som går tapt i investeringslandet gjennom Norfunds anvendelse av skatteparadis. Mansour og Keen¹⁰⁷ fant at en skattesats på 18 % kan brukes som et konservativt estimat på Norfunds gjennomsnittlige skattesats. Dersom vi bruker tall fra 2012 hadde Norfund investert NOK 6,624 milliarder med en avkastning etter skatt på 10 %. Dette gir et overslag for Norfunds skattekostnad på 145 millioner¹⁰⁸. Sett i lys av Norfunds vektete skatteandel på 107 millioner fra 2012 underbetaler Norfund skatt på NOK 38 millioner. Vi er her nødt til å understreke at anslaget bygger på sterke antagelser til både skattekostnad og avkastning på kapital. Det konservative estimatet antyder likevel at Norfund enten betaler for lite skatt eller at porteføljen underpresterer i forhold til forventning. Fra Kapitalfluktutvalgets utredning i 2009 kommer det frem at kun 2 av de 8 fondsinvesteringene med positivt driftsresultat betalte skatt, og styrker mistanken om at bruk av skatteparadis resulterer i lave skattebidrag.

6.9 Mangel på åpenhet

I dette kapitlet har vi kartlagt Norfunds investeringer i skatteparadis og drøftet argumentene som ligger bak investeringer i slike jurisdiksjoner. Det har vært vanskelig å trekke en konklusjon på hvor skadelige slike investeringer er grunnet manglende offentlig informasjon. Ofte gjør ikke selskapene rapportering av virksomheten tilgjengelig, og vi har

¹⁰⁶ Et land anses som et lavskatteland dersom en skatteyter betaler $\frac{2}{3}$ skatt i forhold til hva man ville ha betalt i Norge.

¹⁰⁷ Mansour og Keen 2009: Revenue Mobilization in Sub-Saharan Africa

¹⁰⁸ Avkastning før skatt - Avkastning etter skatt = $(6624 * 10\%) / (1 - 0,18) - (6624 * 10\%) = 145,4$ MNOK

derfor vært nødt til å arbeide med utgangspunkt i Norfunds rapporter. Dette informasjonsgrunnlaget er ikke godt nok til å forsikre oss om at investeringer lokalisert i skatteparadis ikke er skadelige. Det er riktignok slik at Norfund innretter seg etter retningslinjene de er pålagt, og slik de er utformet i dag sikrer ikke dette bred nok innsikt. Vi ønsker derfor å belyse de områdene i vårt arbeid som er tydelig preget av mangel på åpenhet i rapporteringen.

6.9.1 Rapportering om investeringer

Norfund rapporterer ikke resultater i hvert enkelt selskap, hvilket de heller ikke er forpliktet til gjennom rapporteringsreglene de er underlagt. I våre forsøk på å finne informasjon om enkeltinvesteringer i skatteparadis er det svært vanskelig å fremskaffe tallmaterialet og selskapsinformasjon. Selskapene informerer ofte godt om generelle aktiviteter på sin hjemmeside, men det er oftest mangelfull informasjon om selskapets finansielle situasjon. Utilstrekkelig krav om regnskapsplikt og få offentlige registre i skatteparadis er delvis skyld i dette. Dette har ført til at vi har vært helt avhengige av Norfunds rapportering om hvor selskapene er registrert for å være i stand til å verifisere lokaliseringen. Av de 45 investeringene Norfund har i skatteparadis fant vi informasjon om kun et fåtall av disse selskapene. Dette gir en indikasjon på hvor sterk sekretessen faktisk er i skatteparadis og hvor viktig det er at Norfund har en grundig og informativ rapportering.

Vi skulle gjerne sett at informasjon som resultat før og etter skatt var offentlig tilgjengelig. Så vidt vi kan se har Norfund kun gjort dette tilgjengelig to ganger.¹⁰⁹ Disse datasettene synes imidlertid å være preget av at Norfund selv ikke hadde fullstendige opplysninger på alle investeringene. Om dette ble publisert i kombinasjon med en mer detaljert beskrivelse av hvor mye som investeres etter land, ville vi kunne foretatt en mer utvidet og dypere analyse. Det er riktignok urealistisk å forvente at selskapene Norfund investerer i ville akseptert at informasjon rundt resultatene ble offentliggjort. Vedrørende Norfund er det nærliggende å tro at de hadde sluppet unna mye av medieoppmerksomheten dersom de styrket sin rapportering.

¹⁰⁹ En gang til Kapitalfluktutvalget, deretter til en rapport bestilt av Norad.

6.9.2 Bruk av datterselskap

I 2013 ble Norfund innvilget rett til å etablere datterselskap¹¹⁰. Dette var ikke tidligere spesifisert i Norfundloven som først ble opprettet i 1997. Retten til datterselskap ble gitt for å sikre Norfund en viss fleksibilitet i struktureringen av sin virksomhet. Med denne regelen kan Norfund organisere porteføljer som gir minoritetsinvestorer adgang til å investere i deler av porteføljen.

For alle direkteinvesteringer er det nå etablert datterselskap som eier den underliggende direkteinvesteringen i et selskap.¹¹¹ Det vil si at det er ytterligere et ledd mellom morselskapet Norfund og selskapet det investeres i. I alle disse selskapene har Norfund minoritetsandeler. For alle selskaper som ikke er registrert i skatteparadis sikrer dette skattekostnaden knyttet til kildeskatt og kapitalgevinst. Problemet med slike datterselskaper er at det er umulig å verifisere skattekostnaden som påløper i direkteinvesteringene. Dette skyldes at Norfund ikke plikter å gi opplysninger fra minoritetsandeler i konsernregnskapet. I årsrapporten for 2013 er derfor Norfunds skattekostnad oppgitt til å være null for alle direkteinvesteringer i egenkapital. Norfund har riktignok en skattekostnad på 116 000 kroner i finansielle institusjoner (utlån), men denne anses som liten i forhold til resultat før skatt på ca. 328 millioner kroner. Det er utvilsomt skattekostnader som gjemmer seg andre steder i selskapsstrukturen. Tatt i betraktning Norfunds relativt store investeringer i skatteparadis er det en kuriositet at de andre skattekostnadene også unnslipper offentlig innsyn.

6.9.3 ESG-standarder i rapporteringen

Environmental, Social and Governance (ESG) refererer seg til tre områder i vurderingen av hvorvidt en investering er moralsk forsvarlig og bærekraftig. ESG er en samlebetegnelse på sosialt ansvarlige investeringer som knytter ulike temaer opp mot hvordan en portefølje bør forvaltes. Disse temaene kan variere fra det miljømessige fotavtrykket man legger igjen, til hvordan ansettelse gjennomføres. I tilknytning til Norfund vil rapportering på dette området være et viktig bidrag for å opprettholde og bygge et godt renommé.

Norfund rapporterer flere ulike nøkkeltall som skal avspeile utviklingseffektene de skaper. Sysselsetting, skatteinntekter, antall investeringer og utvikling i disse selskapene er

¹¹⁰ Lovendringen gjøres i regjeringens proposisjon 86 L (2012-2013)

¹¹¹ Dette kom frem i telefonintervju med Norfund 12.11.2014

eksempler. Vi har imidlertid ikke funnet rapporter som vurderer om investeringene er bærekraftige og måten disse gjennomføres på. Dette finner vi overraskende ettersom det er stor usikkerhet rundt hvor forsvarlig det er å investere gjennom skatteparadis. Ettersom det er lite fokus på strukturene bak disse investeringene sørger det for å gjøre egne vurderinger vanskelig. Av de 45 investeringer som foretas gjennom skatteparadis er det ofte ufullstendig, varierende og lite åpenhet i rapporteringen fra Norfund. Rapportering som kan knyttes til skatteparadis gis på ad hoc basis. Som eksempel kan det nevnes at de har sluttet å opplyse om vektet skatteandel.

6.9.4 Moralske implikasjoner

Avsnitt 6.8 om Norfunds bidrag via skatteinntekter viser at Norfund gir feil inntrykk av skattebidrag, og at de engasjerer seg i investeringer som har til formål å redusere skattebyrden. Avsnitt 6.9 om mangel på åpenhet understreker hvor vanskelig det er å avgjøre skadevirkningene fra slike investeringer grunnet utilstrekkelig rapportering og sekreterie i underliggende investeringer.

Som et statlig utviklingsfond vil vi hevde at Norfund er nødt til å følge de høyeste standarder for etiske og moralske prinsipper. Dette relaterer seg både til hvor man gjør investeringer og måten disse rapporteres på. Fra vår utredning finner vi at dette ikke gjøres godt nok. Dette skyldes at Norfund ikke har dokumentert at de ikke medvirker til å opprettholde posisjonen til skatteparadis.

Norfund forsvarer bruk av skatteparadis med at de handler i tråd med retningslinjene til OECD, Utenriksdepartementet og EDFI. Disse gjør det klart at Norfund forbys fra å engasjere seg i uetiske investeringer som bedriver skatteunndragelse eller hvitvasking. Selv om realiteten skulle være at Norfund ikke medvirker til dette, er vår innvending at moralske prinsipper fortsatt nedprioriteres. Årsaker er manglende bevis for at nytteverdien i bruk av skatteparadis, overgår signaleffekten Norfund uttrykker. Slik situasjonen er i skatteparadis i dag, stiller vi oss tvilende til om retningslinjene er etisk forsvarlige.

6.10 Oppsummering

I vår analyse av Norfund forventet vi å se betydelige andeler fonds- og egenkapitalinvesteringer med skatteparadis som base. Dette fikk vi bekreftet. Vi har sett på hvordan Norfund foretar disse investeringene, samt vurdert virkningene av dem. For å belyse begge sider av problematikken rundt skatteparadis har vi gjennomgående fokusert på Norfunds egne argumenter. Vi har funnet følgende:

1. Norfund investerer fortsatt betydelige andeler i skatteparadis. Ved utgangen av 2013 var 1,936 milliarder kroner investert i skatteparadis. Beløpet investert i skatteparadis har økt med 527 millioner kroner de siste fem årene, og dette utgjør en vekst på 36 %.
2. Av det totale beløpet kommitert til skatteparadis, utgjør fondsinvesteringene den største andelen. Totalt er det investert 1,2 milliarder kroner hvor hovedandelen er plassert i Mauritius. Etter den definisjonen vi bruker har ikke andelen investert i skatteparadis blitt redusert, slik Norfund selv hevder. Etersom Norfund ikke forvalter denne delen av porteføljen, eller foretar investeringsbeslutningene i de respektive fondene, stiller vi oss spørrende til om Norfund kan garantere at plasseringene gjøres i henhold til mandatet.
3. Norfund har imidlertid endret investeringspraksis i skatteparadis. Egenkapitalinvesteringer til skatteparadis har fått en betydelig rolle og femdoblet seg de siste fem årene. Av kommitert beløp til skatteparadis utgjør egenkapitalinvesteringer nå 30 %.
4. Norfund påpeker at det er gode grunner for at investeringer kanaliseres gjennom skatteparadis, men vi finner at enkelte av disse argumentene er lite holdbare.
5. Dette understrekes av flere eksempler på enkeltselskaper hvor Norfund er initiativtaker til etablering gjennom skatteparadis. Dette medfører usikkerhet om det er samsvar mellom mål og praksis i Norfund.
6. Norfunds rapportering er utilstrekkelig for å kunne kontrollere og analysere virkningene fra bruk av skatteparadis. Tatt i betraktning av at 20 % av porteføljen er investert gjennom skatteparadis, er det problematisk at det ikke er mulig å undersøke eller validere tallene de rapporterer.

7. Norfunds rapporterte skattebidrag er ikke representativt for porteføljen. Dette tydeliggjøres i en sammenligning av det totale skattebidraget og den vektete skatteandelen av Norfunds investeringer.
8. Utilstrekkelig rapportering på skatt gjør at vi er uten mulighet til å verifisere eller beregne Norfunds skattekostnad. Dette er uheldig ettersom Norfund har 45 investeringer i skatteparadis.
9. Dersom Norfund og andre DFIER ikke bidrar til å minske barrieren for direkteinvesteringer, og heller velger å investere gjennom skatteparadis, vil dette forsterke fordommene mot utviklingsland istedenfor å bryte dem ned
10. Norfund bryter ingen regler eller nasjonale lover. Etter vår oppfatning er imidlertid deres bidrag til å opprettholde skatteparadis kontraproduktivt for arbeidet man gjør for å begrense dem. Dette bryter med moralske prinsipper som bør stå høyt på agendaen for et statlig utviklingsfond.

7. Regulering av investering i skatteparadis

Flere initiativer er rettet mot å hindre effektene skatteparadis har på andre land. I delkapittel 5.4 skrev vi om informasjonsutvekslingsavtalene som er rettet mot å forebygge sekretessen. Her drøftet vi om avtalene faktisk sikrer den informasjonen et land trenger for å kunne handle når det foreligger mistanke eller bevis knyttet til kriminell aktivitet.

Norfund er blitt påført egne retningslinjer for å sikre at fondet ikke gjør investeringer i land som beviselig er knyttet til økonomisk kriminalitet. I første omgang gjennom føringer fra Utenriksdepartementet, og nå gjennom OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsvirksomhet. I diskusjonen rundt Norfund har vi drøftet Norfunds rapportering i års- og virksomhetsrapportene. Denne knytter seg både til skattebetalingen Norfund legger vekt på, men også til informasjon som burde være tilgjengelig gitt selskapets befatning med skatteparadis. I vår gjennomgang anser vi det naturlig at det bør gis bredere mulighet til å verifisere at Norfund ikke går i konflikt med målsetningen om å bidra med skatt. Økt åpenhet vil gjøre det lettere å avvise kritikken rettet mot Norfund og sørge for å dempe usikkerheten rundt de investeringer som gjøres i skatteparadis. Dette gjelder for alle selskaper som investerer i jurisdiksjoner hvor rapporteringsstandardene er begrenset og muligheten for hemmelighold er store.

7.1 Internasjonale ordninger

Flere land har aktivt gått inn for å utvikle internasjonale lovverk for å motvirke effektene av skatteparadis. Vi mener det er hensiktsmessig å se på noen av de tiltakene som er aktuelle i arbeidet mot skatteparadis.

7.1.1 Foreign Account Tax Compliance Act (FATCA)

USA har i likhet med mange andre land jobbet med å forhindre skatteflukt, og av den grunn ble FATCA vedtatt i 2010. Det amerikanske lovverket FATCA har som hensikt å øke muligheten til å beskatte amerikanske statsborgere og de som er ansett skattemessig bosatt i USA. Lovgivningen slår fast at utenlandske finansielle institusjoner med amerikanske skatteyttere som kunder, plikter å opplyse om dette til amerikanske skattemyndigheter (heretter IRS). Banker, verdipapirforetak, verdipapirfond, alternative investeringsfond og

livsforsikringsselskap er i følge Skatteetaten eksempler på finansielle institusjoner. Dersom de utenlandske institusjonene ikke overholder opplysningsplikten vil de bli ilagt 30 % skatt på transaksjoner fra USA til institusjonen. På denne måten vil opplysningsplikten for amerikanske skattebetalere med utenlandske finansielle eiendeler og kontoer gjøre det mulig å inndrive skatt fra skatteparadis¹¹²

Denne måten å skattlegge sine statsborgere har vakt stor oppmerksomhet i verden. Danmark, Frankrike, Italia, Mexico, Japan, Sveits, Tyskland, Spania, Irland, U.K og Norge er eksempler på land som allerede har inngått en avtale med USA om å støtte FATCA. Informasjonsutvekslingen og samarbeidet gjennom FATCA avtalen vil kunne være med på å styrke overholdelse av de nasjonale skattesystemene.

Norge har nå innført denne avtalen med USA. Norske finansinstitusjoner må nå identifisere og opplyse om finansielle konti med amerikansk kontohaver, og registrere seg hos IRS for å få tildelt et identifikasjonsnummer (GIIN). Disse institusjonene blir da registrert i en liste over deltakende finansielle institusjoner.¹¹³ En mulig årsak til at Norge ikke har innført egen FATCA med andre land, og dette kan skyldes at Norge ikke ønsker å påvirke kapitalimporten.

FATCA har fått en sentral rolle i Europa, og på G-20 møtet i 2013¹¹⁴ ble alle sterkt oppfordret til å delta eller vise interesse for denne multilaterale avtalen om utveksling av informasjon i skattesaker. Landene ble videre oppfordret til å bevege seg mot automatisk informasjonsutveksling i nasjonale skatteavtaler. Denne europeiske FATCA avtalen går ut på at diverse inntekter og subjekter skal inngå i informasjonsutvekslingen, og Tyskland ønsker å utvide informasjonsplikten ytterligere med informasjon om aksjeutbytte, kapitalgevinst og royalties. Det er i dag hele 17 land som har sluttet seg til den europeiske versjonen av FATCA, og det vil i fremtiden bli et naturlig press på naboland som Luxemburg, Østerrike og Sveits om å godta slik informasjonsutveksling.

Selv om FATCA representerer et langt steg mot bekjempelse av skatteunndragelse, har den også blitt kritisert. Kritikken går på at landene som ønsker informasjon oftest er godt

¹¹² Hentet fra (Skatteetaten, 2014)

¹¹³ Hentet fra (Skatteetaten, 2014)

¹¹⁴ Hentet fra statusrapport (Østby, L.E. og Erlingsen, 2013c)

utviklet, mens land som typisk må gi fra seg denne informasjonen er utviklingsland. Det er ressurskrevende å fremskaffe informasjonen, og kostnadene vil derfor ramme utviklingsland som på sin side ikke har det samme informasjonsbehovet. Det er derfor foreslått at land som har ønske om slik informasjon selv skal betale kostnader knyttet til å fremskaffe dette.¹¹⁵

7.1.2 Land-for-land rapportering (LFLR)

Hensikten med LFLR er å gjøre det lettere å oppdage skatteunndragelse i flernasjonale selskaper som følge av bruk av skatteparadis. En LFLR vil synliggjøre kapital som er flyttet til skatteparadis og dermed gjøre det enklere å avsløre selskap eller privatpersoner for skatteunndragelse, samt gi bedre informasjon til investorer og andre interessenter. Slik regnskapsreglene er definert i LFLR er det kun krav om at et selskap skal rapportere enkelte finansielle og operasjonelle opplysninger, summert på prosjekt- og landsnivå. Dette avviker fra tradisjonell finansiell rapportering hvor man må oppgi summert nivå per selskap eller konsern.

Utover regelverket til EU har Finansdepartementet foreslått en utvidet versjon av LFLR som skal gi et bedre bilde av selskapets virksomhet enn kun skattebetaling til myndighetene. Lovforslaget i Norge er et rapporteringsverktøy mellom land som skal gi informasjon om inntekter, kjøp av varer og tjenester, investeringer, salgsvolum og antall ansatte. LFLR-rapporten vil ikke inkludere konserninterne transaksjoner, og rapporteringen skal heller ikke gjelde for selskaper som benytter støttefunksjoner i typiske skatteparadis. I tillegg skal informasjonen fra selskaper være gratis og offentlig tilgjengelig på internett.

En hovedmålsetning for LFLR er at den skal bekjempe korrupsjon, men vil også fungere godt som et verktøy for å hindre skatteunndragelse. I Norge er det bestemt at rapporteringspliktige skal oppgi skattebetaling til myndigheter på prosjekt- og nasjonalt nivå, mens det på de utvidede bestemmelsene skal være valgfritt mellom de to metodene. I henhold til norsk lov skal hele årsregnskapet være revidert av en ekstern revisor, og LFLR avgis i en separat rapport. Etter to år skal LFLR revideres, og det vil bli vurdert om den skal flettes inn i årsrapporten og gjelde for flere industrier. Dersom dette blir vedtatt betyr det at også LFLR rapporten må revideres av en ekstern revisor.

¹¹⁵ Hentet fra (Matre, 2014)

7.1.3 Åpenhetsloven

Åpenhetsloven er i dag vedtatt i Norge og er en utvidet versjon av LFLR som skiller seg ut fra rammeverket til USA og EU ved å inkludere flere parametre. Loven inneholder totalt åtte punkter for å unngå smutthull i lovverket for multinasjonale selskaper og er basert på et forslag fra Publish What You Pay Norge (heretter PWYP Norge). Disse åtte punktene er selskapets salgsinntekter, kostnader, produksjon, investeringer, antall ansatte, betalbar skatt, utsatt skatt og årets skattekostnad. Med slik informasjon forenkles arbeidet med å kontrollere og etterprøve inn- og utbetalinger i et selskap.¹¹⁶

7.1.4 Automatisk informasjonsutveksling

Automatisk informasjonsutveksling innebærer en utvidelse av de tiltak som er på plass i dag. Arbeidet rundt automatisk utveksling av kontoopplysninger er ledet av OECD og G-20 landene. Ordningen bygger på et system hvor landet der inntekten er opptjent overfører informasjon automatisk til aktørens hjemland. Dette inkluderer informasjon på all kapitalinntekt landet har behandlet gjennom sine finansielle institusjoner. Ved slik rapportering kan myndighetene kontrollere beløp mot det som er oppgitt i selvangivelsen.

Gjennom automatisk informasjonsutvekslingsavtale får man den informasjonen man trenger umiddelbart, mens systemer som LFLR krever mye informasjon i forkant som ofte er skjult og utilgjengelig. Ordningen rundt et automatisk informasjonsutvekslingssystem er i stor grad bedre og mer effektivt enn dagens system, og mange hevder at et slikt initiativ vil kunne hindrer den skadelige sekretessen i skatteparadis. Hovedproblemet er at dette systemet fordrer at land er villig til å inngå en slik avtale. Om vi ser sekretesse som en del av forretningsmodellen til skatteparadisene vil dette systemet være en effektiv hindring for nettopp denne delen.

Spesielt for utviklingsland vil deltakelse i slike avtaler bety en drastisk endring i muligheten til å innhente skatteinntekter. Dette opplever utviklingslandene store problemer med i dag, ettersom de ikke er i en forhandlingsposisjon til å kreve utlevering av nødvendig informasjon.

¹¹⁶ Hentet fra (PWYP Norge, 2013)

7.1.5 Enhetlig skattlegging

Enhetlig skattlegging er brukt som betegnelse på metoder å skatte flernasjonale selskaper. Det er blitt fremmet et forslag for å erstatte dagens gjeldende skattesystem. "Formula Apportionment" er et eksempel på et enhetlig skatteleggingssystem. Dette skattesystemet brukes blant annet i USA, Canada og Sveits, og går ut på at man vekter profitten i et konsern basert på aktiviteten i ulike land. Dette kan uttrykkes gjennom formelen;

$$\Pi = (\pi_1 + \pi_2) \left[1 - t_1 \frac{K_1}{(K_1 + K_2)} - t_2 \frac{K_2}{(K_1 + K_2)} \right]$$

Π er den samlede profitten, mens Π_1 er profitt opptjent i land 1 og Π_2 profitt opptjent i land 2. Videre er t_1 og t_2 skattesats og K_1 og K_2 mål på andel aktivitet i land 1 og 2. Formelen uttrykker at beskatningen gjennomføres etter et aktivitetsmål uavhengig av resultat før skatt. Aktivitetsmålene kan vektet på forskjellige måter som for eksempel andel salg, kapital investert, lønnsutgifter, kapital og sysselsatte, avhengig av hva som passer best for hvert selskap. EU har fremmet denne metoden som en effektiv måte å stoppe aggressiv skatteplanlegging i flernasjonale selskaper.

"Separate Accounting" blir benyttet av de fleste OECD land inkludert Norge, og går ut på at profitten som er opptjent i hvert land blir beskattet der den er opptjent. Dette kan uttrykkes i formelen:

$$\Pi = \pi_1(1 - t_1) + \pi_2(1 - t_2)$$

Dette skattesystemet skaper insentiver for skatteplanlegging. Store deler av profitten kan flyttes fra høyskattland til lavskattland ved hjelp av høye internpriser, royalties eller interngjeld. Selv om man velger å gå over til "Formula Apportionment" vil det fortsatt være insentiver for lav aktivitet i høyskattland.

På verdensbasis er det rettet stor oppmerksomhet mot utstrakt bruk av skatteparadis og konsekvensene dette medfører. Innføring av et enhetlig skattesystem er et av de aktuelle tiltak som blir diskutert. Et slikt system er imidlertid særdeles utfordrende siden det krever et nært samarbeid på tvers av landegrensene, internasjonal enighet og en total restrukturering av det skattesystemet alle land har i dag.

Det enhetlige skattesystemet som vurderes i dag, og som skal gjelde for alle EU-

medlemsland, heter Common Consolidated Corporate Tax Base (heretter CCCTB). EU-landenes nære samarbeid og felles valuta har skapt et felles ønske om et enhetlig skattesystem som vil kunne redusere administrative kostnader.¹¹⁷ Det foreligger et forslag om at vektingen av skatt betalt til land skal basere seg på tre aktivitetsmål;

1. *Antall ansatte og lønnskostnader i landet*
2. *Salgsinntekter i landet*
3. *Fysiske eiendeler som fabrikker, maskiner, eiendom og ikke-materielle eiendeler.*

Disse aktivitetsmålene skal sørge for at skatt blir betalt i det landet selve aktiviteten foregår, og bruk av skatteparadis vil miste mye av sin hensikt. Det er imidlertid ingen garanti for at dette kommer til å bli et system uten smutthull, ettersom aktivitetsmål fortsatt ikke er satt. Land vil kunne foreslå aktivitetsmål som fortsatt gjør dem skattemessig attraktive, og dette vil sinke prosessen ytterligere og skape usikkerhet rundt det endelige utfall.

7.2 Vurdering av tiltak og innvirkning på Norfund

I arbeidet med utredningen opplevde vi at vår mulighet til å foreta mer inngående analyser av Norfund ble forhindret, fordi muligheten til å hente ut informasjon var svært begrenset. Ettersom Norfund kun har minoritetsinteresser i de opprettede datterselskapene hindrer det effektivt innsyn i reelt skattebidrag. Tiltakene presentert over har med ulik innfallsvinkel til hensikt å endre dette.

7.2.1 FATCA

Vi anser FATCA for å være et godt tiltak mot skatteflukt, men ettersom avtalen kun vedrører skatteunndragelse i tilknytning til amerikanske selskap, vil den i liten grad få anvendelse på Norfund. Regelverket blir videre kun praktisert dersom det foreligger mistanke om ulovlig økonomisk aktivitet, noe det neppe er grunn til å tro at Norfund er direkte involvert i. Slik regelverket er innrettet vil det kun få betydning for Norfund dersom det eksisterer amerikanske eierinteresser i porteføljen.

¹¹⁷ Hentet fra (KPMG, 2014)

FATCA vil være av større interesse dersom et tilsvarende regelverk blir innført i Europa. Dette vil trolig kunne få effekt i Norge gjennom handelsavtalene vi har med EU, men fordrer imidlertid at skatteparadisene er villige til å delta i samarbeidet. Dersom dette er tilfellet vil FATCA trolig ramme en større andel av Norfunds medinvestorer. I utredningen har vi hatt problemer med å avdekke disse, men innføring av FATCA vil i større grad sikre at disse etterlever sin rapporteringsplikt. Det skal imidlertid poengteres at FATCA ikke gir offentligheten større innsikt i Norfunds medinvestorer ettersom informasjonen kun vil bli rapportert til likningsmyndighetene.

En vurdering av FATCA regelverket tilsier at effekten på Norfund vil være minimal. Det er likevel viktig å påpeke at selv om effekten ikke er så betydelig i forhold til vår oppgave, er denne internasjonale avtalen et viktig tiltak for å hindre skatteunndragelse og forebygge at aktører blir involvert i slik virksomhet.

7.2.2 LFLR

Et annet viktig bidrag er LFLR og dens betydning for åpenhet rundt internasjonale kapitalstrømmer. I vår utredning viser vi at Norfund kun rapporterer skattebidrag på et aggregert nivå. Implementering av LFLR vil bidra til at Norfund må oppgi skattebidrag på lands- og prosjektnivå. Økt detaljnivå på skatterapporteringen vil åpne for å gjøre bedre vurderinger av Norfunds investeringer gjennom skatteparadis. Vi vil kunne se tydelige positive effekter av dette tiltaket i en analyse tilsvarende den vi har gjennomført. Slik skattebidraget fremstår i dag vil slik rapportering trolig også bedre skatt som et mål på utviklingseffektene Norfund bidrar med. Vi merker oss at deler av de foreslåtte tiltakene i LFLR ble foreslått av Kapitalfluktutvalget, men at dette ikke er implementert. I dette inngår blant annet skattebetaling og informasjon om investeringer fordelt på land. Dersom Norfund i tillegg rapporterte på prosjektnivå ville det bli mulig å analysere effektene fra plasseringene i skatteparadis.

LFLR sikrer stor grad av åpenhet, men selv i den utvidede norske versjonen av EUs forslag, har LFLR sine svakheter. Det kreves kun rapportering på selskapets nettsider, og ikke i årsrapporten som blir revidert av revisor. Denne form for rapportering sikrer ikke at tallene faktisk stemmer. Det er videre foreslått at det skal være valgfritt om man ønsker å rapportere på prosjekt- eller landsnivå i den utvidede delen av forslaget. Dersom det blir

rapportert helt ned på prosjektnivå vil det være krevende å holde oversikt og kontrollere skattebetalingen til flernasjonale selskaper. Dette gjelder særlig for selskaper med kompliserte strukturer og operasjoner i mange land. I vår utredning ville et krav om rapportering både nasjonalt og på prosjektnivå gjort det lettere å vurdere selskapsstrukturer der Norfund er aktiv. SN Power, som er Norfunds største enkeltinvestering, er et godt eksempel på dette.

7.2.3 Åpenhetsloven

Åpenhetsloven vil kunne ha stor innvirkning på Norfunds måte å rapportere på. I vår analyse har vi savnet informasjon om skattebetaling rapportert i en meningsfull kontekst. Dette tar åpenhetsloven sikte på å løse.

Åpenhetsloven vil medføre større åpenhet om pengestrømmer som går ut av Norge. Dette gir et bedret informasjonsgrunnlag for å evaluere Norfunds tilpasning til skatt. Det er videre slik at åpenhetsloven endrer rapporteringen knyttet til å opplyse eierskap og selskapsstruktur. Dette vil kunne åpne for bedre innsikt i selskaper som SN Power ettersom de benytter en kompleks selskapsstruktur.

Rapporteringen vil ikke medføre ekstra kostnader for Norfund. Dette er informasjon som de allerede sitter på, og gitt stor innsikt i hvilket omfang Norfund tilpasser investeringene i forhold til skatt. Det er riktignok slik at Åpenhetsloven kan føre til et svekket omdømme dersom det kan knyttes sterkere bevis til at Norfund bruker skatteparadis med skatte-minimerende hensikter. Fra et slikt tiltak vil vi forvente at Norfunds initiativ til etablering av selskap i skatteparadis, som vist med Angola Capital partners og Fanisi Venture Mgt Company, vil kunne belyses i større grad. Offentliggjøring av slik informasjon ser vi som formålstjenlig for å kunne holde tilstrekkelig oversikt med norskregistrerte selskap.

7.2.4 Automatisk informasjonsutveksling

Automatisk informasjonsutveksling er, etter vårt syn, et av de beste forslagene for å bekjempe strukturer som innretter seg med sekreterie. Slik situasjonen er i dag er det vanskelig å se for seg at skatteparadis vil være villige til å godta en slik ordning. Dette fordi en eventuell aksept vil virke inn på forretningsmodellen til skatteparadis og trolig påvirke

deres rolle som finansielle sentra.

Forslaget vil klart påvirke de finansielle strukturene vi har drøftet i Mauritius. Dette vil ikke ha direkte påvirkning på Norfund, men drastisk bidra til økt åpenhet i selskapsstrukturer fondet investerer gjennom. For Norfund gjelder dette i første rekke investeringer gjennom GBC1. Slik vi oppfatter det vil effektene kunne virke positivt inn på Norfund ved at det blir mindre hemmelighold vedrørende investeringene i skatteparadis. Det er imidlertid tenkelig at kapitalinngangen blir innskrenket som følge av at medinvestorer blir mer eksponert for myndighetenes innsyn. Det er dessuten slik at forslaget ikke eliminerer finansstrukturene skatteparadis er kjent for. Automatisk informasjonsutveksling er således kun en tilpasning for å hindre at skatteunndragelse forekommer. Vi konkluderer allikevel med at de positive effektene klart overgår de negative.

7.2.5 Enhetlig skattlegging

Et enhetlig skattesystem vil være et godt bidrag til å unngå at selskapene engasjerer seg i aggressiv skatteplanlegging. Det er imidlertid stor uenighet omkring hvilke aktivitetsmål man skal benytte, og dette har forsinket prosessen for gjennomføring av forslaget. Slik vi forstår det vil et vellykket system basert på aktivitetsmål fjerne de fleste skattefordelene i skatteparadis.

Etter vår vurdering fordrer et enhetlig skattesystem basert på “Formula Apportionment” en stor endring i skattesystemet som vi anser vanskelig å få gjennomført. Dette er blant annet grunnet behandlingen av ikke-materielle eiendeler. Dersom intellektuell kapital ikke inngår som et av aktivitetsmålene vil det ha stor påvirkning på skattegrunnlaget, og dette kan svekke Norfunds evne til å skape næringsutvikling gjennom sine investeringer i utviklingsland.

Slik forslaget er fremsatt i dag vil skatteparadis miste sin funksjon som lavskattelend dersom de blir omfattet av et enhetlig skattesystem. Om vi forutsetter at skatteparadisene aksepterer et enhetlig skattesystem er det mye som tyder på at skatteparadisene vil opphøre som finansielle sentra. Skatteparadisene vil miste en essensiell del av grunnlaget for sin forretningsmodell. Dersom skattebyrden er innrettet likt systemet vi bruker i dag, forventer vi at Norfund får økt skattekostnad i den delen av porteføljen som er investert i skatteparadis

eller at bruken av skatteparadis vil avta. Økt skattebetaling vil uansett styrke Norfunds formål om å bidra til økonomisk vekst, kompetanseutvikling, sysselsetting og teknologiutvikling i utviklingsland.

7.3 Oppsummering

Det er tydelig at det er økt fokus på et mer internasjonalt skattesystem ettersom globalisering og teknologi har minsket barrieren for økonomiske transaksjoner på tvers av landegrensene. Etter vår oppfatning er det kun internasjonale tiltak, lik de beskrevet over, som kan løse de utfordringer man står ovenfor med skatteparadis i dag. Det er ikke umulig at disse tiltakene vil sørge for endret regulering av skatteparadisene, samt sikre større åpenhet rundt investeringer som foretas i slike jurisdiksjoner.

Vi mener at automatisk informasjonsutveksling er det beste alternativet for å hindre skatteflukt, men vi er mer usikre på sannsynligheten for at dette vil bli akseptert og implementert i skatteparadis. LFLR og Åpenhetsloven har klare fordeler i synliggjøringen av skattebetalingene. Vi stiller oss videre positive til et enhetlig skattesystem, men erkjenner at det gjenstår mange uløste problemstillinger og mye arbeid før en eventuell implementering. Arbeidet med skatteplanlegging og skatteunndragelse er mer aktuelt enn noen sinne, og vi er overbevist om at vi vil se omfattende endringer i tiden som kommer.

8. Konklusjon

Vi har i denne oppgaven sett på fonds- og private equity investeringer i utviklingsland med skatteparadis som base. Vi har kartlagt FDI investeringer i verden, sett på ulike skadelige finansstrukturer i skatteparadis og analysert Norfunds investerings- og utviklingspolitikk. Vi har sett på Norfunds andeler i skatteparadis, offentlig rapportering, skattebidrag og vurdert deres argumenter for bruk av skatteparadis. Til slutt tok vi for oss ordninger med hovedfokus på å forebygge, samt regulere skattefiendtlig og ulovlig økonomisk aktivitet. I tråd med dette ble det diskutert hvilke effekter slike skattesystemer ville ha for Norfund og deres investeringer i utviklingsland.

Etter å ha kartlagt FDI investeringer i verden fikk vi bekreftet at mye kapital strømmer gjennom land med gunstige skattestrukturer. Vi fant at Norfund hadde plassert store andeler av porteføljen sin i skatteparadis, og at investeringsviljen i skatteparadis har vedvart etter gjentatt kritikk.

Vi erkjenner at Norfund har en vanskelig avveining ved at de skal opptre som en addisjonell aktør gjennom å innhente privat investeringskapital samtidig som de skal oppfylle mandatet de er gitt av staten. Som et statlig utviklingsfond vil vi hevde at Norfund er nødt til å følge de høyeste standarder for etiske og moralske prinsipper ettersom fondet representerer norsk utviklingspolitikk.

I vår analyse av Norfund forventet vi å se at fonds- og private equity investeringer i utviklingsland med skatteparadis som base ville minsket skattebidraget i utviklingsland. Dette fikk vi ikke bekreftet. Vi mener at manglende tallmaterialet skyldes en kombinasjon av sekretessen i skatteparadis og Norfunds vilje til å være åpne om sine investeringer.

Norfunds rapportering på skatt er kun brukt som indikator på utviklingseffekter og gir ingen innsikt i hva faktisk skattebidrag er. Når så betydelige andeler er investert gjennom skatteparadis bidrar dette til hemmelighold og usikkerhet rundt faktisk skattebidraget. Likevel har vi sett antydninger til at skattebidrag har økt i utviklingsland, noe som kan forklares av reduserte andeler i skatteparadis.

Selv om Norfunds fondsinvesteringer i skatteparadis kun har økt marginalt, viser det seg at direkteinvesteringene alene har sørget for vekst i kommitert beløp til skatteparadis. Med andre ord er Norfund fortsatt aktivt involvert i slike investeringer, og muligens med enda større moralske implikasjoner enn tidligere. Som et statlig utviklingsfond sender dette en beskjed om at man legitimerer bruk av skadelige skattestrukturer.

I den siste delen av oppgaven viser vi at mye tyder på at felles internasjonale standarder og regler kan være løsningen på problematikken rundt skatteunndragelse. Kontroll og regulering av internasjonale selskap har vist seg å være vanskelig på grunn av nasjonale lover det er vanskelig å forene. Globaliseringen har sørget for at internasjonale selskaper enkelt kan operere på tvers av landegrensene, men utviklingen i skattesystemene har blitt hengende etter.

Vi er blitt oppmerksomme på hvor stort fokus det er internasjonalt for å finne en løsning på skatteproblematikken. Det virker som at det nå er en felles konsensus at man er nødt til å sette en stopper for skattefiendtlig aktivitet. FATCA, LFLR, og automatisk informasjonsutveksling er eksempler på lover og avtaler som er utviklet for å forebygge tap av skatteinntekter. Dette ser vi som lovende tiltak i tiden som kommer.

9. Vedlegg

9.1 Fordeling av investert beløp i hele porteføljen

Investeringer i Skatteparadis totalt	2009	2010	2011	2012	2013
Ikke-skatteparadis	3791,5	4367,6	5856,9	6465,6	7631,6
Skatteparadis	1472,9	1476,4	1723,8	1829,1	1936,01
Sum	5264,4	5844	7580,7	8294,7	9631,81

9.2 Plasseringer i Skatteparadis fordelt på instrument

Endring i fondsinvesteringer	2009	2010	2011	2012	2013
Ikke-skatteparadis	567,3	667,8	773,2	802,1	802,2
Skatteparadis	1147,5	1160,8	1195	1148,2	1186,51
Sum	1714,8	1828,6	1968,2	1950,3	1988,71
Endring i EK-investeringer	2009	2010	2011	2012	2013
Ikke-skatteparadis	2837,6	3362,9	4369,4	4865,6	6059,7
Skatteparadis	117,2	149,4	368	520,3	614,6
Sum	2954,8	3512,3	4737,4	5385,9	6674,3
Endring i Utlåns-investeringer	2009	2010	2011	2012	2013
Ikke-skatteparadis	421,5	336,9	714,3	854,5	769,7
Skatteparadis	173,3	166,2	160,8	104	134,9
Sum	594,8	503,1	875,1	958,5	968,8

9.3 Totalt Skattebidrag og Vektet Skatteandel

	2008	2009	2010	2011	2012
Totalt Skattebidrag (MNOK)	3200	4200	2700	3641	4300
Vektet skatteandel(MNOK)	66	46	36	77	107

9.4 Investeringer i Skatteparadis etter antall

Investeringer i Skatteparadis etter antall				
	Totalt	Fond	Egenkapital	Lån
Mauritius	22	17	5	
Delaware	7	5	1	1
Panama	5	3	1	1
Caymanøyene	4	4		
Luxembourg	4	3	1	
Bahamas	1	1		
Britiske Jomfruøyer	1		1	
Guernsey	1		1	

9.5 Prosentvis fordeling av kommitert beløp

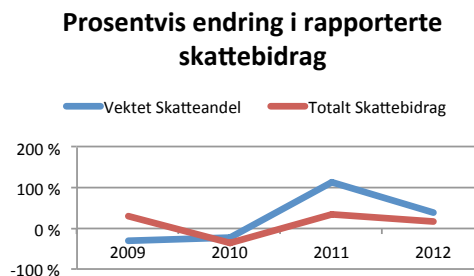
Prosentvis fordeling av investert beløp					
	2009	2010	2011	2012	2013
Skatteparadis	28 %	25 %	23 %	22 %	21 %
Ikke Skatteparadis	72 %	75 %	77 %	78 %	79 %

9.6 Norfunds investeringer lokalisert i skatteparadis

Investeringsnavn	Investeringsår	Instrument	Investeringsandel	Jurisdiksjon	Kommitert Beløp
African Century Foods Ltd.	2013	Equity	29,60 %	Mauritius	48,6
Agrica	2010	Equity	23,80 %	Guernsey	77,1
Angola Capital Partners LLC	2009	Equity	50,00 %	Delaware	1,4
ASILIA (African Spirit Group Limited)	2013	Equity	19,40 %	Mauritius	30,7
Chayton Atlas Investments	2012	Equity	22,70 %	Mauritius	60,1
CIFI	2004	Equity	9,30 %	Panama	145,3
Fanisi Venture Management Company	2009	Equity	50,00 %	Luxembourg	1,7
Kinangop Wind Park Limited	2013	Equity	18,80 %	British Virgin I	84,3
Africado Ltd.	2009	Equity and loan	40,00 %	Mauritius	21
Matanuska Africa	2008	Equity and loan	27,50 %	Mauritius	144,4
ACAF	2002	Fund	27,50 %	Mauritius	28,2
Adenia Capital Ltd II	2007	Fund	13,40 %	Mauritius	20,7
AfriCap Microfinance Investment Company	2007	Fund	7,10 %	Mauritius	16,8
Agri-Vie	2010	Fund	9,40 %	Mauritius	54,9
APIDC Biotech Fund	2005	Fund	7,70 %	Mauritius	16,4
Aureos Africa Fund	2008	Fund	10,50 %	Mauritius	180,1
Aureos CA Growth Fund (EMERGE)	2006	Fund	14,30 %	Mauritius	15,9
Aureos East Africa Fund	2003	Fund	20,00 %	Mauritius	8,8
Aureos South Asia Fund (Holdings)	2006	Fund	23,50 %	Mauritius	104,8
Aureos South Asia Fund 1	2004	Fund	50,00 %	Mauritius	1
Aureos South-East Asia Fund	2004	Fund	28,60 %	Mauritius	37,1
Aureos Southern Africa Fund	2003	Fund	25,10 %	Mauritius	35,6
Aureos West Africa Fund	2003	Fund	26,00 %	Mauritius	31,5
Business Partners Madagascar SME Fund	2006	Fund	14,10 %	Mauritius	9,9
Cambodia-Laos Development Fund	2009	Fund	20,30 %	Luxembourg	23,7
CASEIF	2000	Fund	31,80 %	Panama	5,9
CASEIF II	2007	Fund	13,80 %	Panama	21,1
China Environment Fund	2005	Fund	10,00 %	Cayman Island	4,8
CORECO	2012	Fund	18,90 %	Delaware	61
ECP Africa Fund (Afr Infr Fnd)	1999	Fund	1,20 %	Mauritius	0,4
Frontier Fund	2010	Fund	11,30 %	Cayman Island	58,9
Fundo de Investimento Privado-Angola	2009	Fund	29,40 %	Luxembourg	60,6
GroFin Africa Fund	2008	Fund	9,40 %	Mauritius	75,7
HEFF	2011	Fund	33,00 %	Delaware	30,3
Lafise Investment Management	1999	Fund	20,00 %	Bahamas	0,01
LOCFUND II	2013	Fund	26,00 %	Delaware	49
Novastar Ventures East Africa Fund	2013	Fund	22,40 %	Mauritius	61
Prospero	2011	Fund	21,70 %	Cayman Island	28,6
SEAF Blue Waters Growth Fund	2008	Fund	20,00 %	Cayman Island	29,5
SEAF Sichuan Small Investment Fund	2000	Fund	13,30 %	Delaware	9,2
Solidus Investment Fund S.A.	2005	Fund	6,30 %	Panama	9
Fanisi Venture Capital Fund	2009	Fund and	30,90 %	Luxembourg	84,9
LOCFUND	2007	Fund and loan	10,00 %	Delaware	11,2
E+Co	2009	Loan		Delaware	36
LAAD	2004	Loan		Panama	98,9

9.7 Mangel på samsvar i rapportering om skatt

	2009	2010	2011	2012
Vektet Skatteandel	-30 %	-22 %	114 %	39 %
Totalt Skattebidrag	31 %	-36 %	35 %	18 %

9.8 Oppbygging av Financial Secrecy Index

Financial Secrecy Index (FSI) er bygget opp ved å måle bidraget til sekrethet gjennom to komponenter; en “Sekrethet-komponent” basert på 15 indikatorer for hemmelighold, samt “Global scale weight” som vektet en jurisdiksjons markedsandel av finansielle tjenester over landegrensene. De to komponentene legges sammen for å gi et måltall på graden av hemmelighold.

Sekrethet-komponenten

Hver jurisdiksjon vurderes individuelt og blir tildelt en score fra 1-100¹¹⁸ for hver av de 15 indikatorene listet opp i figuren under. Hver av indikatorene tildeles lik vekt basert på maksimalt 49 variabler som alle er åpent tilgjengelige i offentlige registre.

	Tiltretteleggelse for innsikt i eierskap	Åpenhet i bedriftsreglene	Virkegrad i skatte- og finansreglene	Internasjonale standarder og samarbeid
1	Bank-sekrethet	4 Grad av offentlighet i selskapseierskap	7 Tilpasning til informasjonsutveksling	11 Anti hvitvaskings-standarder
2	Truster og stiftelsesregister	5 Grad av offentlighet i selskapsregnskap	8 Virkegrad av skatteadministrasjon	12 Automatisk informasjonsutveksling
3	Registre over eierskap i bedrifter	6 Land-for-land rapportering	9 Promotering av skatteunndragelse	13 Bilaterale skatteavtaler
			10 Skadelige investeringsinstrumenter	14 Internasjonale åpenhetskomiteer
	Kilde: Markus Meinzer, 2014			15 Internasjonalt juridisk samarbeid

¹¹⁸ En høyere score tilsier høyere grad av sekrethet

Global Scale Weight

Den andre av de to komponentene rangerer en jurisdiksjon basert på sin andel av finansielle tjenester. Der tallgrunnlaget ikke kan hentes direkte fra offentlige tilgjengelige kilder har TJN ekstrapolert dataene basert på annen offentlig talldata.¹¹⁹ Av 82 jurisdiksjoner som er listet i FSI har ekstrapolering blitt gjort på 34 av dem. For jurisdiksjon “i” vil de bli målt etter følgende formel:

$$\frac{\text{Exports of financial services (true or extrapolated)}_i}{\text{Sum of all world exports of financial services (true \& extrapolated)}}$$

Indeksstruktur

De to komponentene gir jurisdiksjon “i” score gjennom følgende formel:

$$\text{Financial Secrecy Index}_i = \text{Secrecy Score}_i^3 * \sqrt[3]{\text{Global Scale Weight}_i}$$

Dette resulterte i en rangering basert på talldata fra 2013 på:

FSI 2013 - FINAL RESULTS					
RANK	Jurisdiction	FSI-Value ⁴	Secrecy Score ⁵	Global Scale Weight ⁶	
1	Switzerland ²	1 765,3	78	4,916	
2	Luxembourg ²	1 454,5	67	12,049	
3	Hong Kong ²	1 283,4	72	4,206	
4	Cayman Islands ^{1,2}	1 233,6	70	4,694	
5	Singapore ²	1 216,9	70	4,280	
6	USA ²	1 213,0	58	22,586	
7	Lebanon ²	747,9	79	0,354	
8	Germany ²	738,3	59	4,326	
9	Jersey ^{1,2}	591,7	75	0,263	
10	Japan ²	513,1	61	1,185	
11	Panama	489,6	73	0,190	
12	Malaysia (Labuan) ³	471,7	80	0,082	
13	Bahrain ²	461,2	72	0,182	
14	Bermuda ¹	432,4	80	0,061	
15	Guernsey ¹	419,4	67	0,257	
16	United Arab Emirates (Dubai) ^{2,3}	419,0	79	0,061	
17	Canada ²	418,5	54	2,008	
18	Austria ²	400,8	64	0,371	
19	Mauritius ¹	397,9	80	0,047	
20	British Virgin Islands ^{1,2}	385,4	66	0,241	

Kilde: *Financialsecrecyindex.com*

¹¹⁹ To av landene er blitt estimert uten et fullverdig datasett

Modellens validitet

Den store fordelen med modellen er at den er verifiserbar, sammenlignbar og transparent. En formelbasert indeks minimerer sannsynligheten for at det danner seg fordommer og gale slutninger.

Baksiden med å lage en indeksbasert modell for å avgjøre relativ åpenhet i en jurisdiksjon er problemet knyttet til formelen man bruker. Meinzer og Christensen mener at sekretessekomponenten opphøyd i tre, ganget med tredjeroten av ”global scale weight” gir et fornuftig resultat. Det kan hevdes at formelen ikke har fundament i teorien, og valg av sammensetning vil påvirke resultatene sterkt. Dette har båret med seg skepsis som bygger på at modellen anses subjektiv. Det er videre et problem som knytter seg til at de to komponentene er bygget på forskjellige skalaer, og spredningene på disse er veldig ulike. Slik modellen fremstår i dag er det dermed usikkerhet knyttet til hvor sensitiv rangeringen er til valg av sammensetning mellom ”global scale weight” og sekretessekomponenten.

9.9 Informasjonsutvekslingsavtaler

Land Norge har inngått Informasjonsutvekslingsavtale med	
Andorra	Jersey
Anguilla	Liberia
Antigua & Barbuda	Liberia
Aruba	Liechtenstein
Bahamas	Macau/Kina
Bahrain	Marshalløyene
Barbados	Mauritius
Belize	Monaco
Bermuda	Monaco
British Virgin Islands	Montserrat
Brunei	Saint Christopher & Nevis
Cayman	Samoa
Cookøyene	San Marino
Costa Rica	Seychellene
De Nederlandske Antiller	St Lucia
Dominica	St. Vincent & Grenadinene
Gibraltar	St. Vincent & Grenadinene
Grenada	Turks & Caicos
Guatemala	Uruguay
Guernsey	Vanatu
Isle of Man	

9.10 Skatteavtaler mellom Mauritius og Norfunds investeringsland

Skatteavtaler mellom Mauritius og land Norfund har fondsinvesteringer				
Land	Skattesatser med skatteavtale		Skattesatser uten skatteavtaler	
	Utbytte	Renter	Utbytte	Renter
India	5% & 15%	20 %	0 %	25 %
Madagascar	5% & 10%	10 %	0 %	20 %
Mozambique	8%, 10% & 15%	8 %	10% & 20 %	20 %
People's Republic of Bangladesh	10 %	10 %	20 %	10 %
Senegal	0 %	0 %	15 %	15 %
South Africa	5% & 15%	0 %	10 %	8 %, 16 % & 20%
Sri Lanka	10% & 15%	10 %	15 %	0 %
Thailand	10 %	10% & 15%	10 %	15 %
Tunisia	0 %	2,50 %	10 %	15 %
Uganda	10 %	10 %	10 %	15 % & 20 %
Zimbabwe	10% & 20 %	10 %	10 %	15 % & 20 %
Zambia	5% & 15%	10 %	15 %	15 %
Rwanda	10 %	10 %	10 % & 15 %	0 %

Skatteavtaler mellom Norge og andre land Norfund har investeringer					
Land/region	Jurisdiksjon	Skattesatser med skatteavtale		Skattesats uten skatteavtale	
		Utbytte	Renter	Utbytte	Renter
Brazil	Norway	15 %	15 %	0 %	15 %
Canada	Norway	5 % & 12 %	10 %	25 %	0 % & 25 %
Chile	Norway	5 % & 15 %	15 %	35 %	4 % & 35 %
Costa Rica	Norway	ingen avtale	ingen avtale	5 % & 15 %	0 % og 15 %
Ethiopia	Norway	ingen avtale	ingen avtale	15 %	15 %
Germany	Norway	15 %		25 %	0 %
India	Norway	15 % & 20%	15 %	0 %	5 % & 20 %
Kenya	Norway	15 % & 20 %	20 %	0 %, 5 % & 10 %	15 % & 25 %
Mongolia	Norway	ingen avtale	ingen avtale		
Mozambique	Norway	ingen avtale	ingen avtale	10 % & 20 %	20 %
Nepal	Norway	5 % & 10 % & 15 %	15 %	5 %	15 %
Panama	Norway	kun informasjonsavtale	kun informasjonsavtale	5 %, 10 % & 20 %	12,50 %
Peru	Norway	ingen avtale	ingen avtale	4,10 %	1,99 % & 30 %
Philippines	Norway	15 % & 20 %	15 %	15 % & 30 %	20 %
Sri Lanka	Norway	15 %	10 %	10 %	15 %
Tanzania	Norway	20 %	15 %	5 % & 10 %	0 % & 10 %
Uganda	Norway	10 % & 15 %	10 %	15 %	15 % & 20 %
Zambia	Norway	15 %	10 %	15 %	15 %

10. Litteraturliste

Bøker:

(Skjult, 2012) Tax Justice Network Norge og Changemaker, 2012. *Skjult - Et hefte om skatteparadis, kapitalflukt og hemmelighold*. 1 red, Oslo: Tax Justice Network og Changemaker.

Lover Mauritius:

(CA, 2001) - "*Companies Act 2001*"

Tilgjengelig fra:

http://www.tridenttrust.com/pdfs/mau_comp_act_2001.pdf

(Lastet ned: 03.11.14)

(FSA, 2007) - "*Financial Services Act 2007*"

Tilgjengelig fra:

https://lawstrust.com/sites/default/files/docs/juris_laws/Financial_Services_Act_2007.pdf

(Lastet ned: 03.11.14)

(Non-citizen property restriction, 1975) - "*Non-Citizen Property Restriction 1975*"

Tilgjengelig fra:

<http://www.fscmauritius.org/media/51274/non-citizens-property-restriction-act-1975-13.01.14.pdf>

(Lastet ned: 03.10.14)

(PCC act, 1999) - "*Protected Cell Company act 1999*"

Tilgjengelig fra:

<http://gmjones.org/pdfs/mauritius-protected-cell-companies-act-1999-accountancy-arbitration.pdf>

(Lastet ned: 03.10.14)

Internett:

(Abraaj Group, 2014) - "*Abraaj Group - Kontakthenvendelser*"

Tilgjengelig fra:

<http://www.abraaj.com/contact-us>

(Lastet ned: 30.10.14)

(Bistandsaktuelt, 2014) - "*Vil ha fem ganger mer til Norfund-investeringer*"

Tilgjengelig fra:

<http://www.bistandsaktuelt.no/nyheter-og-reportasjer/arkiv-nyheter-og-reportasjer/vil-ha-mer-penger-til-energiinvesteringer>

(Lastet ned: 05.11.14)

(Cayman Island, 2004) - *“The Island Companies Law”*

Tilgjengelig fra:

<http://www.huiyuan.com.cn/upload/accessory/20138/201385823124223657.pdf>

(Lastet ned: 23.09.14)

(Dagbladet, 2014) - *“Skattesmell for norske IKEA - Må ut med 120 millioner”*

Tilgjengelig fra:

<http://www.dagbladet.no/2014/11/26/nyheter/ikea/skattesmell/innenriks/36445657/>

(Lastet ned: 29.11.14)

(Dev Kar and Brian LeBlanc, 2013) - *“Illicit Financial Flows from Developing Countries: 2002 - 2011”*

Tilgjengelig fra:

<http://www.gfintegrity.org/report/2013-global-report-illicit-financial-flows-from-developing-countries-2002-2011/>

(Lastet ned: 13.10.14)

(E24, 2011) - *“Skatteavtalene fungerer ikke”*

Tilgjengelig fra:

<http://e24.no/makro-og-politikk/skatteavtalene-fungerer-ikke/20041504>

(Lastet ned: 13.10.14)

(Eurodad, 2014) - *“Shining a light on the shadowy institutions giving public support to private companies and taking over the development agenda”*

Tilgjengelig fra:

<http://www.eurodad.org/files/pdf/53be474b0aefa.pdf>

(Lastet ned: 21.10.14)

(Financial mail, 2013) - *“Traditional tax havens fall out of favour”*

Tilgjengelig fra:

<http://www.financialmail.co.za/coverstory/2013/10/10/traditional-tax-havens-fall-out-of-favour>

(Lastet ned: 14.10.14)

(Finansdepartementet, 2014) - *“Skatteavtaler mellom Norge og andre stater”*

Tilgjengelig fra:

http://www.regjeringen.no/nb/dep/fin/tema/skatter_og_avgifter/skatteavtaler-mellom-norge-og-andre-stat.html?id=417330

(Lastet ned: 28.10.14)

(GFI, 2011) - “Illicit financial flows from developing countries: 2002-2011”

Tilgjengelig fra:

http://iff.gfintegrity.org/iff2013/Illicit_Financial_Flows_from_Developing_Countries_2002-2011-HighRes.pdf

(Lastet ned: 30.11.14)

(Haberly&Wojcik, 2014) - “*Tax havens and the production of offshore FDI*”

Tilgjengelig fra:

<http://joeg.oxfordjournals.org/content/early/2014/02/14/jeg.lbu003.short>

(Lastet ned: 07.11.14)

(Hines, 2005) - “*Do Tax Havens Flourish?*”

Tilgjengelig fra:

<http://www.nber.org/chapters/c0165.pdf>

(Lastet ned: 30.10.14)

(IMF, 2007) - “*Concept of Offshore Financial Centers: In Search of an Operational Definition*”

Tilgjengelig fra:

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2007/wp0787.pdf>

(Lastet ned: 01.10.14)

(IMF, 2000) - “*Offshore Financial Center - The Role of the IMF*”

Tilgjengelig fra:

<https://www.imf.org/external/np/mae/oshore/2000/eng/role.htm>

(Lastet ned: 06.11.14)

(IMF, 2014) - “*Spillovers in International Corporate Taxation*”

Tilgjengelig fra:

<http://www.imf.org/external/np/pp/eng/2014/050914.pdf>

(Lastet ned: 15.10.14)

(Murphy, 2010) - “*Investments for Development: Derailed to Tax Heavens*”

Tilgjengelig fra:

<https://www.kirkensnodhjelp.no/contentassets/c1403acd5da84d39a120090004899173/2010/investments-for-development.pdf>

(Lastet ned: 20.11.14)

(KPMG, 2014) - “*The KPMG guide to CCCTB*”

Tilgjengelig fra:

<http://www.kpmg.com/global/en/services/tax/pages/ccctb.aspx>

(Lastet ned: 30.10.14)

(KPMG, 2014(1)) - "*Corporate Tax Rates table*"

Tilgjengelig fra:

<http://www.kpmg.com/global/en/services/tax/tax-tools-and-resources/pages/corporate-tax-rates-table.aspx>

(Lastet ned 30.10.14)

(Low Tax, 2014) - "*Mauritius: Types of Company*"

Tilgjengelig fra:

<http://www.lowtax.net/information/mauritius/mauritius-private-company-limited-by-shares.html>

(Lastet ned: 03.11.12)

(Matre, 2014) - "*Tidsskrift for skatt og avgift, 2, pp. 99-101*"

Tilgjengelig fra:

http://www.idunn.no/file/pdf/66713876/skatt_2014_02_pdf.pdf

(Lastet ned: 28.10.14)

(MAU-ZAM, 2014) - "*Dobbelbeskatningsavtale mellom Mauritius og Zambia*"

Tilgjengelig fra:

<http://www.mra.mu/download/GN52of2012Zambia.pdf>

(Lastet ned: 04.11.12)

(Nrk, 2014) - "*Scandinavian Star 2014*"

Tilgjengelig fra:

<http://www.nrk.no/norge/samtykker-til-ny-etterforskning-1.11802375>

(Lastet ned: 03.12.14)

(NOR-ZAM,1971) - "*Dobbelbeskatningsavtale mellom Norge og Zambia*"

Tilgjengelig fra:

http://www.regjeringen.no/upload/kilde/fin/red/2001/0075/ddd/pdfv/128757-zambia_3.pdf

(Lastet ned: 04.11.14)

(Ocro, GBC) - "*GBC 1 & 2 Annual fees*"

Tilgjengelig fra: <http://www.ocra.com/jurisdictions/mauritius01.asp>

(Lastet ned: 03.11.14)

(OECD, 1998) - "*Harmful Tax Competition - An Emerging Global Issue*"

Tilgjengelig fra:

<http://www.oecd.org/tax/transparency/44430243.pdf>

(Lastet ned: 23.09.14)

(OECD Mønstermodell, 2014) - "*OECD Model Tax Convention*"

Tilgjengelig fra:

<http://www.oecd.org/tax/treaties/1914467.pdf>

(Lastet ned: 04.11.14)

(PWYP Norge, 2013) - *“Høringsinnspill fra PWYP Norge med merknader om land for land rapportering”*

Tilgjengelig fra:

http://www.publishwhatyoupay.no/sites/all/files/PWYPNorge_LL_R_horingsrunde_2013.pdf

(Lastet ned: 30.10.14)

(Regjeringen, 2011) - *“38 informasjonsutvekslingsavtaler inngått”*

Tilgjengelig fra:

<http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/fin/Nyheter-og-pressemeldinger/nyheter/2011/30-informasjonsutvekslingsavtaler-inngat.html?id=637676>

(Lastet ned: 13.10.14)

(Regjeringen, 2014) - *“Hvilken metode som bør anvendes for å unngå dobbeltbeskatning”*

Tilgjengelig fra:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/fin/dok/regpubl/otprp/19961997/otprp-nr-34-1996-97-6/2.html?id=300090>

(Lastet ned: 04.11.14)

(RRA, 2014) - *“Rwanda Revenue Authority”*

Tilgjengelig fra:

http://www.rra.gov.rw/rra_article289.html

(Lastet ned: 08.12.14)

(Skatteetaten, 2014) - *“Spørsmål og svar om FATCA”*

Tilgjengelig fra:

<http://www.skatteetaten.no/no/Bedrift-og-organisasjon/Rapportering-til-Skatteetaten/Likningsoppgaver/Sporsmal-og-svar-om-FATCA/>

(Lastet ned: 27.10.14)

(SN-power, 2014) - *“Organisation”*

Tilgjengelig fra:

<http://www.snpower.com/en/who-we-are/organisation/>

(Lastet ned: 23.10.14)

(Trusts Act, 2001) - *“The Trusts Act 2001”*

Tilgjengelig fra:

http://www.intercontinentaltrust.sc/download/TRUST_ACT_2001.pdf

(Lastet ned: 27.11.14)

(UN Panel, 2013) - *“UN Panel: Corporate tax avoidance is Africas biggest financial drain”*

Tilgjengelig fra:

<http://www.icij.org/blog/2014/02/un-panel-corporate-tax-avoidance-africas-biggest-financial-drain>

(Lastet ned: 13.10.14)

(UN, 2014) - “*LIST OF LEAST DEVELOPED COUNTRIES*”

Tilgjengelig fra:

http://www.un.org/en/development/desa/policy/cdp/ldc/ldc_list.pdf

(Lastet ned: 06.10.14)

(Virksomhetsrapport, 2009) - “*Norfund - Virksomhetsrapport 2009*”

Tilgjengelig fra:

http://www.norfund.no/getfile.php/Documents/Homepage/Reports%20and%20presentations/Annual%20and%20operational%20reports/virksomhetsrapport_NO%202009.pdf

(Lastet ned: 03.09.14)

(Virksomhetsrapport, 2010) - “*Norfund - Virksomhetsrapport 2010*”

Tilgjengelig fra:

http://www.norfund.no/getfile.php/Documents/Homepage/Reports%20and%20presentations/Annual%20and%20operational%20reports/virksomhetsrapport_NO%202010.pdf

(Lastet ned: 03.09.14)

(Virksomhetsrapport, 2011) - “*Norfund - Virksomhetsrapport 2011*”

Tilgjengelig fra:

<http://www.norfund.no/getfile.php/Documents/Homepage/Reports%20and%20presentations/Annual%20and%20operational%20reports/Norfund%20virksomhetsrapport%202011.pdf>

(Lastet ned: 03.09.14)

(Virksomhetsrapport, 2012) - “*Norfund - Virksomhetsrapport 2012*”

Tilgjengelig fra:

http://www.norfund.no/getfile.php/Documents/Homepage/Reports%20and%20presentations/Annual%20and%20operational%20reports/Virksomhetsrapport_2012_norsk_web.pdf

(Lastet ned: 03.09.14)

(Virksomhetsrapport, 2013) - “*Norfund – Report on Operations 2013*”

Tilgjengelig fra:

http://www.norfund.no/getfile.php/Documents/Homepage/Reports%20and%20presentations/Annual%20and%20operational%20reports/Virksomhetsrapport_2013_nett.pdf

(Lastet ned: 03.09.14)

(World Bank, 2014) - “*Mauritius - The World Bank*”

Tilgjengelig fra: http://data.worldbank.org/country/mauritius#cp_fin

(Lastet ned: 14.10.14)

(Østby, L.E. og Erlingsen, 2013c) - “*Finans og skattepolitikk i EU - statusrapport oktober 2013*”

Tilgjengelig fra:

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/ud/vedlegg/europa/vedlegg_eu_del/okonomi_nytt-oktober-2013.pdf

(lastet ned: 29.10.14)

(Årsrapport, 2013) – “*Norfund Årsrapport 2013*”

Tilgjengelig fra:

<http://www.norfund.no/annualreport/2013>

(Lastet ned: 03.09.14)

(Årsrapport, 2012) – “*Norfund Årsrapport 2012*”

Tilgjengelig fra:

http://www.norfund.no/getfile.php/Documents/Homepage/Reports%20and%20presentations/Annual%20and%20operational%20reports/Aarsrapport_NORSK_web.pdf

(Lastet ned: 03.09.14)

(Årsrapport, 2011) – “*Norfund Årsrapport 2011*”

Tilgjengelig fra:

<http://www.norfund.no/getfile.php/Documents/Homepage/Reports%20and%20presentations/Annual%20and%20operational%20reports/Norfund%20aarsrapport%202011.pdf>

(Lastet ned: 03.09.14)

(Årsrapport, 2010) – “*Norfund Årsrapport 2010*”

Tilgjengelig fra:

<http://www.norfund.no/getfile.php/Documents/Homepage/Reports%20and%20presentations/Annual%20and%20operational%20reports/%C3%85rsrapport2010.pdf>

(Lastet ned: 03.09.14)

(Årsrapport, 2009) – “*Norfund Årsrapport 2009*”

Tilgjengelig fra:

http://www.norfund.no/getfile.php/Documents/Homepage/Reports%20and%20presentations/Annual%20and%20operational%20reports/aarsrapport_NO%202009.pdf

(Lastet ned: 03.09.14)

Lover:

(Dharmapala/Hines, 2006) - *“Which countries become tax havens?”*

Tilgjengelig fra:

<http://www.nber.org/papers/w12802.pdf>

(Lastet ned: 06.10.14)

(Gordon, 1981) - *“Tax Havens And Their Use by United States Taxpayers”*

Tilgjengelig fra:

http://www.archive.org/stream/taxhavenstheirus01gord/taxhavenstheirus01gord_djvu.txt

(Lastet ned: 07.10.14)

(Hines, 2005) - *“Do Tax Havens Flourish?”*

Tilgjengelig fra:

<http://www.nber.org/papers/w10936.pdf>

(Lastet ned: 23.09.14)

Lovdata - *“regnskapsloven”*

Tilgjengelig fra:

<http://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-56>

(Lastet ned: 30.10.14)

(Norfundloven, 1997) - *“Lov om Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland (Norfundloven)”*

Tilgjengelig fra:

<http://lovdata.no/dokument/NL/lov/1997-05-09-26>

(Lastet ned: 23.09.14)

Skatteloven - *“Lov om skatt av formue og inntekt (skatteloven)”*

Tilgjengelig fra:

http://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-03-26-14/KAPITTEL_3#KAPITTEL_3

(Lastet ned: 24.09.14)

(Skatteetaten, 2014) - *“Spørsmål og svar om FATCA”*

Tilgjengelig fra:

[http://www.skatteetaten.no/no/Bedrift-og-organisasjon/Rapportering-til-](http://www.skatteetaten.no/no/Bedrift-og-organisasjon/Rapportering-til-Skatteetaten/Likningsoppgaver/Sporsmal-og-svar-om-FATCA/?chapter=96899#kapitteltekst)

[Skatteetaten/Likningsoppgaver/Sporsmal-og-svar-om-FATCA/?chapter=96899#kapitteltekst](http://www.skatteetaten.no/no/Bedrift-og-organisasjon/Rapportering-til-Skatteetaten/Likningsoppgaver/Sporsmal-og-svar-om-FATCA/?chapter=96899#kapitteltekst)

(Lastet ned: 28.10.14)

(TJN, 2007) - *“Identifying Tax Havens And Offshore Finance Centers”*

Tilgjengelig fra:

http://www.taxjustice.net/cms/upload/pdf/Identifying_Tax_Havens_Jul_07.pdf

(Lastet ned: 04.10.14)

Artikler:

(Bloomberg, 2013) – ”*Offshore Tax Havens in Spotlight after 200-year History*”

Tilgjengelig fra:

<http://www.bloomberg.com/news/2013-05-03/offshore-tax-havens-in-spotlight-after-200-year-history.html>

(Lastet ned: 24.09.14)

Personlige referanser:

(Meinzer, 2014): Markus Meinzer er senior analytiker for TJN. Sammen med John Christensen har de utarbeidet FSI. Referansene til Meinzer er tilknyttet personlige uttalelser i forbindelse med en skattekonferanse på NHH i regi av TJN.

(Gaia, 2014): I November 2014 ble det utgitt en utviklingsrapport om Norfund for Gaia Consulting. Dette er et verk laget på bestilling av NORAD. Vi fikk innvilget innsyn i rapporten, og refererer til den der vi har brukt informasjon. Navnet på rapporten er:

“Evaluation of the Norwegian investment fund for developing countries”